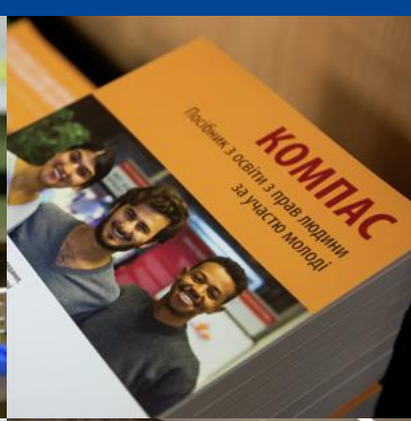

ПОСІБНИК ДЛЯ НАВЧАННЯ З ПИТАНЬ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ Й БЕЗБАР'ЄРНОГО СЕРЕДОВИЩА В МОЛОДІЖНОМУ СЕКТОРІ

МІНІСТЕРСТВО МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

ПОСІБНИК ДЛЯ НАВЧАННЯ З ПИТАНЬ

СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ Й БЕЗБАР'ЄРНОГО СЕРЕДОВИЩА В МОЛОДІЖНОМУ СЕКТОРІ

Посібник для навчання з питань соціальної згуртованості й безбар'єрного середовища в молодіжному секторі, проєкт 2022

Проєкт посібника підготовлено
в межах діяльності проєкту Ради Європи
«Молодь за демократію в Україні: Фаза II»
в межах Плану дій Ради Європи
для України на 2018 – 2022 рр.

Погляди, висловлені в цій публікації,
є відповідальністю авторів/авторок і можуть
не збігатися з офіційною політикою Ради Європи.
Усі запити щодо відтворення чи перекладу
всього або частини цього документа належить
адресувати Директорату з питань зв'язку
(F-67075 Strasbourg Cedex) або на адресу:
publishing@coe.int.

Усю іншу кореспонденцію щодо
цього документа потрібно надсилати до
Департаменту Ради Європи з питань молоді.
Переклад є виключною відповідальністю
перекладачів/перекладачок.

Авторський колектив:
Тетяна Горохова,
Діана Дубинська,
Айсте Слаюте,
Віра Усик,
Олена Черних.

Внесок:
Олена Глазкова,
Віола Попенко.
Проєкт Ради Європи
«Внутрішнє переміщення в Україні:
розробка тривалих рішень. Фаза II»

Редагування:
Валентина Лєснова.

Макет:
Денис Коновалов.

Фото:
Проєкт Ради Європи
«Молодь за демократію в Україні»
© Рада Європи,
квітень 2023.

Надруковано
в Україні.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

ЗМІСТ:

ВСТУП **6**

КОМПЕТЕНТНОСТІ, НА РОЗВИТОК ЯКИХ СПРЯМОВАНА ПРОГРАМА НАВЧАННЯ **7**

ПРОГРАМА НАВЧАННЯ **12**

ІНФОРМАЦІЯ ДЛЯ ТРЕНЕРІВ І ТРЕНЕРОК **13**

РАДА ЄВРОПИ І МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА 13

ПРОЄКТ РАДИ ЄВРОПИ «МОЛОДЬ ЗА ДЕМОКРАТІЮ В УКРАЇНІ» 14

ДОСТУП МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ ДО ПРАВ 15

ІНКЛЮЗІЯ 18

МОЛОДІЖНА РОБОТА 20

ФОРМИ ВІДКРИТОЇ МОЛОДІЖНОЇ РОБОТИ ЧИ ОКРЕМІ ВИДИ МОЛОДІЖНОЇ РОБОТИ? 22

ПОРТФОЛІО МОЛОДІЖНОЇ РОБОТИ РАДИ ЄВРОПИ. КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДІЖНИХ ПРАЦІВНИКІВ І ПРАЦІВНИЦЬ 27

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА 29

КОНЦЕПЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ 32

КОНЦЕПЦІЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО СЕРЕДОВИЩА 36

БАР'ЄРИ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ В МОЛОДІЖНІЙ РОБОТІ (СТЕРЕОТИПИ, УПЕРЕДЖЕННЯ, ДИСКРИМІНАЦІЯ ТОЩО) 39

ОСВІТНІ Й ГРАНТОВІ РЕСУРСИ РАДИ ЄВРОПИ 40

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ **45**

ОПИС НАВЧАЛЬНИХ СЕСІЙ **51**

ВІДКРИТТЯ ТРЕНІНГУ-СЕМІНАРУ. ЗНАЙОМСТВО УЧАСНИКІВ І УЧАСНИЦЬ 51

ПРЕЗЕНТАЦІЯ ПРОГРАМИ ТРЕНІНГУ-СЕМІНАРУ. ВИЗНАЧЕННЯ ОЧІКУВАНЬ. ПРАВИЛА РОБОТИ. КОМАНДОТВОРЕННЯ 54

ПОНЯТТЯ «ПРАВА ЛЮДИНИ», «ДОСТУП ДО ПРАВ ЛЮДИНИ», «МОЛОДІЖНА РОБОТА» 57

КОНЦЕПЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ В ГАЛУЗІ МОЛОДІЖНОЇ РОБОТИ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ПРАВАМИ ЛЮДИНИ 65

БАР'ЄРИ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ В МОЛОДІЖНІЙ РОБОТІ

(СТЕРЕОТИПИ, УПЕРЕДЖЕННЯ, ДИСКРИМІНАЦІЯ ТОЩО) 72

ХТО ВОНА – МОЛОДЬ У НАШИХ ГРОМАДАХ? 81

КОНЦЕПЦІЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК ІНСТРУМЕНТ СПРИЯННЯ СОЦІАЛЬНІЙ ЗГУРТОВАНОСТІ 86

ЯК МОЛОДІЖНА РОБОТА МОЖЕ СПРИЯТИ СОЦІАЛЬНІЙ ЗГУРТОВАНОСТІ? (СИМУЛЯЦІЙНА ГРА «НОВА СТРАТЕГІЯ В МІСТЕЧКУ ПЕРСИКОВЕ») 90

ЯКА ВОНА - МОЛОДІЖНА РОБОТА? 108

МІСЦЕВІ ПРАКТИКИ Й ВИКЛИКИ РОБОТИ З РІЗНОЮ МОЛОДДЮ: ВІЗИТИ ДО ОРГАНІЗАЦІЙ 114

УСПІШНІ ПРАКТИКИ Й ВИКЛИКИ РОБОТИ З МОЛОДДЮ ЩОДО СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ: «ЯРМАРОК ПРАКТИК» 116

ЖИВА БІБЛІОТЕКА ЯК МЕТОДОЛОГІЯ МОЛОДІЖНОЇ РОБОТИ ДЛЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ 118

СТВОРЕННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО СЕРЕДОВИЩА В МОЛОДІЖНІЙ РОБОТІ НА МІСЦЕВОМУ, РЕГІОНАЛЬНОМУ Й НАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ 124

КОМПЕТЕНТНОСТІ Й ПОТРЕБИ МОЛОДІЖНИХ ПРАЦІВНИКІВ І ПРАЦІВНИЦЬ ДЛЯ СПРИЯННЯ РОЗБУДОВІ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ Й СТВОРЕННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО СЕРЕДОВИЩА В РОБОТІ З МОЛОДДЮ 128

ПІДТРИМАННЯ Й НАЯВНІ РЕСУРСИ ДЛЯ СПРИЯННЯ СТВОРЕННЮ БЕЗБАР'ЄРНОГО СЕРЕДОВИЩА В МОЛОДІЖНІЙ РОБОТІ 141

ПЛАНУВАННЯ ПОДАЛЬШИХ ЗАХОДІВ І НАСТУПНИХ КРОКІВ 145

ПЛАНУВАННЯ ПОДАЛЬШИХ ЗАХОДІВ І НАСТУПНИХ КРОКІВ (ПРЕЗЕНТАЦІЯ НАПРАЦЮВАНЬ) 148

ЗАКРИТТЯ. ЗАПОВНЕННЯ ФОРМ ЗВОРОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ 150

АНКЕТА ЗВОРОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ ПІСЛЯ ТРЕНІНГУ 152

ЕНЕРДЖАЙЗЕРИ 156

ВСТУП

Ідея цього посібника як методологічної основи для навчання з питань соціальної згуртованості й безбар'єрного середовища в молодіжному секторі в Україні виникла після проведення п'ятиденного тренінгу-семінару з соціальної згуртованості й безбар'єрного середовища 17 – 21 жовтня 2022 року в онлайновому форматі. Тренінг-семінар був організований проєктом Ради Європи «Молодь за демократію в Україні: II Фаза» у співпраці з Міністерством молоді та спорту в межах переглянутого плану роботи Проєкту.

Метою тренінгу-семінару стало посилення компетентностей молодіжних працівників і працівниць у забезпеченні безбар'єрного простору в роботі з молодими людьми для досягнення соціальної згуртованості, зокрема з огляду на зміст Національної стратегії безбар'єрного середовища в Україні на період до 2030 року. Програма навчання містила серію практичних завдань для самостійної роботи на освітній платформі Департаменту молоді Ради Європи та онлайнові синхронні сесії.

> *Порівнюючи себе «до» тренінгу та «після», можу сказати, що мету підсилити компетентності в забезпеченні безбар'єрного простору в роботі з молодими людьми для досягнення соціальної згуртованості я досяг. За час тренінгу я на практичних прикладах мав змогу зрозуміти всі аспекти поняття «безбар'єрності простору» та опанувати методи наближення до соціальної згуртованості.*
>
> ***Молодіжний працівник, учасник тренінгу-семінару***

Цей та інший зворотний зв'язок від учасників і учасниць навчання підкреслили висловлені раніше пріоритетність і необхідність документування досвіду й програми тренінгу-семінару для молодіжних працівників і працівниць, яка могла би стати методологічною основою для проведення офлайнових і онлайнових навчань у галузі забезпечення безбар'єрного простору в роботі з молодими людьми для досягнення соціальної згуртованості.

> *Для себе розкрила важливість розуміння понять «мати права» і «мати доступ до цих прав». Тобто зв'язок між мною як молодіжним працівником і молоддю посилений у розрізі моєї ролі в забезпечені доступу молоді до її прав і можливостей.*
>
> ***Молодіжна працівниця, учасниця тренінгу-семінару***

Цей посібник містить опис навчальної програми й відповідних сесій для проведення п'ятиденного навчання для молодіжних працівників і працівниць. Крім того, програма навчання може бути використана як конструктор й адаптована до потреб аудиторії, формату й наявного часу. Кожна сесія є завершеним навчальним блоком і має пояснення щодо передумов і можливих подальших дій. У порадах до вправ наведено ідеї про проведення тих чи тих вправ онлайн з огляду на досвід проведення тренінгу-семінару в жовтні 2022 року.

Висловлюємо вдячність учасникам і учасницям тренінгу-семінару за співпрацю й підтримання ідеї розроблення цього посібника, відгуки і пропозиції щодо змісту. Цей посібник, ми віримо, стане в нагоді молодіжним працівникам і працівницям у молодіжних центрах і просторах, молодіжних радах, громадських організаціях, а також широкому колу професійних спільнот, що працюють з молодими людьми. Ми доклали максимум зусиль, щоб зазначити в тексті всі посилання на авторів/авторок і віддати належне цим людям. Просимо вибачення за будь-які недоліки з нашого боку, ми будемо раді виправити їх у наступному виданні.

КОМПЕТЕНТНОСТІ, НА РОЗВИТОК ЯКИХ СПРЯМОВАНА ПРОГРАМА НАВЧАННЯ

Сфера компетентності – особиста, соціальна й навчальна.				
Знання: знання методів визначення освітніх цілей, саморефлексії й оцінювання навчального прогресу.				
Розуміння	**Застосування**	**Аналіз**	**Оцінювання**	**Синтез**
Розуміння власних освітніх потреб і їхнього впливу на взаємодію з іншими людьми під час спільного навчального процесу.	Здатність визначати власні освітні цілі, здійснювати саморефлексію, конструктивно працювати з іншими людьми й робити внесок у спільний навчальний процес.	Аналіз власного навчального прогресу відповідно до поставлених освітніх цілей і власного внеску в спільний навчальний процес.	Оцінювання власного навчального прогресу відповідно до поставлених освітніх цілей і власного внеску в спільний навчальний процес.	Використання набутого навчального досвіду (особистого та спільного) для подальшого професійного розвитку й у практичній діяльності з молодими людьми.

Сфера компетентності – права людини і молодіжна робота.				
Знання: знання про принципи й цінності прав людини в молодіжній роботі.				
Розуміння	**Застосування**	**Аналіз**	**Оцінювання**	**Синтез**
Розуміння ролі молодіжної роботи в забезпеченні доступу молодих людей до прав людини.	Уміння застосовувати принципи і втілювати цінності прав людини в молодіжній роботі, зокрема для забезпечення доступу молодих людей до прав людини.	Аналіз власної діяльності з молодими людьми з огляду на дотримання принципів і цінностей прав людини.	Оцінювання власної діяльності з молодими людьми з огляду на дотримання принципів і цінностей прав людини.	Інтегрування принципів і цінностей прав людини у власну діяльність, зокрема для забезпечення доступу молодих людей до прав людини.

Сфера компетентності – концепція соціальної згуртованості в молодіжній роботі та її зв'язок з правами людини.				
Знання: знання про концепцію соціальної згуртованості в молодіжній роботі та про її зв'язок з правами людини.				
Розуміння	**Застосування**	**Аналіз**	**Оцінювання**	**Синтез**
Розуміння ролі молодих людей і молодіжних працівників і працівниць у посиленні соціальної згуртованості.	Уміння застосовувати знання про концепцію соціальної згуртованості і її зв'язок з правами людини в молодіжній роботі.	Аналіз власної діяльності з молодими людьми з огляду на сприяння посиленню соціальної згуртованості.	Оцінювання власної ролі як молодіжного працівника / молодіжної працівниці в посиленні соціальної згуртованості.	Спрямування власної діяльності з молодими людьми на посилення соціальної згуртованості.

Сфера компетентності – бар'єри соціальної згуртованості в молодіжній роботі.				
Знання: знання про бар'єри, які можуть існувати в молодіжній роботі й перешкоджати соціальній згуртованості, зокрема стереотипи, упередження, дискримінацію.				
Розуміння	**Застосування**	**Аналіз**	**Оцінювання**	**Синтез**
Розуміння впливу бар'єрів, які можуть існувати в молодіжній роботі, на соціальну згуртованість.	Уміння визначати бар'єри в молодіжній роботі, які можуть перешкоджати соціальній згуртованості.	Аналіз різних проявів і явищ у молодіжній роботі відповідно до їхнього впливу на соціальну згуртованість.	Оцінювання впливу різних проявів і явищ у молодіжній роботі на соціальну згуртованість.	Інтегрування знань про можливі бар'єри для соціальної згуртованості у власну діяльність з молодими людьми для попередження їх виникнення або для їх усунення.

Сфера компетентності – соціальний контекст молодих людей у громаді.				
Знання: знання про групи/категорії молодих людей у громаді і їхні можливості.				
Розуміння	**Застосування**	**Аналіз**	**Оцінювання**	**Синтез**
Розуміння соціального контексту молодих людей і їхніх можливостей у громаді.	Уміння визначати групи / категорії молодих людей у громаді і їхні можливості.	Мапування молодіжного середовища в громаді з метою виявлення груп / категорій тих молодих людей, які мають менші можливості й менший доступ до прав.	Оцінювання власної діяльності з молодими людьми, які мають менші можливості й менший доступ до прав.	Переосмислення і зміна підходів роботи у власній діяльності задля збільшення участі молодих людей з меншими можливостями

Сфера компетентності – безбар'єрне середовище як інструмент сприяння соціальній згуртованості.				
Знання: знання про концепцію безбар'єрного середовища й напрями її забезпечення (відповідно до Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року).				
Розуміння	**Застосування**	**Аналіз**	**Оцінювання**	**Синтез**
Розуміння концепції безбар'єрного середовища й напрямів її забезпечення, а також їхньої ролі в посиленні соціальної згуртованості.	Уміння застосовувати знання про концепцію безбар'єрного середовища й напрями її забезпечення для посилення соціальної згуртованості.	Аналіз концепції безбар'єрного середовища й напрямів її забезпечення відповідно до їхнього внеску в посилення соціальної згуртованості.	Оцінювання концепції безбар'єрного середовища й напрямів її забезпечення відповідно до їхнього внеску в посилення соціальної згуртованості.	Інтегрування концепції безбар'єрного середовища й напрямів її забезпечення у власну діяльність з молодими людьми задля посилення соціальної згуртованості

Сфера компетентності – молодіжна робота і безбар'єрне середовище.				
Знання: знання про молодіжну роботу, побудовану з урахуванням концепції безбар'єрного середовища.				
Розуміння	**Застосування**	**Аналіз**	**Оцінювання**	**Синтез**
Розуміння суті безбар'єрного середовища в молодіжній роботі, зокрема різних типів молодіжної роботи.	Уміння застосовувати концепцію безбар'єрного середовища в молодіжній роботі, зокрема через різні типи молодіжної роботи.	Аналіз молодіжної роботи на місцевому, регіональному, національному рівнях щодо врахування концепції безбар'єрного середовища, зокрема через різні типи молодіжної роботи.	Оцінювання молодіжної роботи на місцевому, регіональному, національному рівнях щодо врахування концепції безбар'єрного середовища, зокрема через різні типи молодіжної роботи.	Поєднання власного професійного досвіду та знань про безбар'єрне середовище в молодіжній роботі для розроблення та впровадження рекомендацій щодо створення безбар'єрного середовища в молодіжній роботі на місцевому, регіональному й національному рівнях.

Сфера компетентності – компетентності молодіжних працівників і працівниць для сприяння розбудові соціальної згуртованості.				
Знання: знання про компетентнісний підхід і компетентності, необхідні молодіжним працівникам і працівницям для розбудови соціальної згуртованості.				
Розуміння	**Застосування**	**Аналіз**	**Оцінювання**	**Синтез**
Розуміння компетентнісного підходу для власного професійного розвитку в напрямі розбудови соціальної згуртованості.	Уміння визначати компетентності і їхні складники: знання, навички, цінності та ставлення, необхідні молодіжним працівникам і працівницям для розбудови соціальної згуртованості.	Аналіз власних компетентностей, необхідних для розбудови соціальної згуртованості.	Оцінювання власних компетентностей, необхідних для розбудови соціальної згуртованості.	Розроблення і втілення плану розвитку задля покращення власних компетентностей, необхідних для розбудови соціальної згуртованості.

Сфера компетентності – ресурси для посилення соціальної згуртованості й створення безбар'єрного середовища в молодіжній роботі.				
Знання: знання ресурсів, корисних для посилення соціальної згуртованості й створення безбар'єрного середовища в молодіжній роботі, зокрема ресурсів Ради Європи.				
Розуміння	**Застосування**	**Аналіз**	**Оцінювання**	**Синтез**
Розуміння ролі ресурсів Ради Європи в посиленні соціальної згуртованості й створенні безбар'єрного середовища в молодіжній роботі.	Уміння шукати й використовувати ресурси, зокрема ресурси Ради Європи, для посилення соціальної згуртованості й створення безбар'єрного середовища в молодіжній роботі.	Аналіз наявних ресурсів з метою визначення найактуальніших для власної діяльності з молодими людьми в напрямі посилення соціальної згуртованості й створення безбар'єрного середовища.	Оцінювання наявних ресурсів з погляду доцільності їх використання у власній діяльності з молодими людьми в напрямі посилення соціальної згуртованості й створення безбар'єрного середовища.	Поєднання різних ресурсів у власній діяльності з огляду на їхню актуальність і корисність для посилення соціальної згуртованості і створення безбар'єрного середовища.

ПРОГРАМА НАВЧАННЯ

	День 1	День 2	День 3	День 4	День 5
Сесія 1	Відкриття тренінгу-семінару. Знайомство учасників і учасниць.	Бар'єри соціальної згуртованості в молодіжній роботі (стереотипи, упередження, дискримінація тощо). Частина 1.	Як молодіжна робота може сприяти соціальній згуртованості? Симуляційна гра «Нова стратегія в містечку Персикове» (початок).	Успішні практики й виклики роботи з молоддю щодо соціальної згуртованості: «Ярмарок практик».	Підтримання й наявні ресурси для сприяння створенню безбар'єрного середовища в молодіжній роботі.
Сесія 2	Презентація програми тренінгу-семінару. Визначення очікувань. Правила роботи. Командотворення.	Бар'єри соціальної згуртованості в молодіжній роботі (стереотипи, упередження, дискримінація тощо). Частина 2	Як молодіжна робота може сприяти соціальній згуртованості? Симуляційна гра «Нова стратегія в містечку Персикове» (продовження).	Жива бібліотека як методологія молодіжної роботи для соціальної згуртованості	Планування подальших заходів і наступних кроків.
Сесія 3	Поняття «права людини», «доступ до прав людини», «молодіжна робота».	Хто вона – молодь у наших громадах?	Місцеві практики й виклики роботи з різною молоддю: візити до організацій.	Створення безбар'єрного середовища в молодіжній роботі на місцевому, регіональному й національному рівнях.	Планування подальших заходів і наступних кроків (презентація напрацювань).
Сесія 4	Концепція соціальної згуртованості в галузі молодіжної роботи і її зв'язок з правами людини.	Концепція безбар'єрного середовища як інструмент сприяння соціальній згуртованості.	Яка вона – молодіжна робота?	Компетентності й потреби молодіжних працівників і працівниць для сприяння розбудові соціальної згуртованості й створення безбар'єрного середовища в роботі з молоддю.	Закриття. Заповнення форм зворотного зв'язку.

ІНФОРМАЦІЯ ДЛЯ ТРЕНЕРІВ І ТРЕНЕРОК

РАДА ЄВРОПИ І МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА

Рада Європи є провідною правозахисною організацією на континенті. Вона підтримує свободу вираження поглядів і ЗМІ, свободу зібрань, рівності, захисту меншин. Вона проводила кампанії з таких питань: захист дітей, мова ворожнечі в інтернеті, права ромів / ромок.

Усі держави-члени Ради Європи приєдналися до Європейської конвенції з прав людини – договору, призначеного захищати права людини, демократію й верховенство права. Європейський суд з прав людини здійснює нагляд за реалізацією Конвенції.

Україна набула членства в Раді Європи в листопаді 1995 року. Рада Європи захищає права людини за допомогою таких міжнародних конвенцій, як Конвенція про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству й боротьбу з цими явищами; Конвенція про кіберзлочинність. Вона здійснює моніторинг прогресу, досягнутого державами-членами в цих галузях, і надає рекомендації за допомогою незалежних експертних органів моніторингу.

Департамент молоді є частиною Директорату демократичної участі у складі Генерального директорату з питань демократії Ради Європи й несе відповідальність за реалізацію молодіжної політики в Раді Європи. Департамент розробляє керівні принципи, програми і правові документи для формування послідовної й ефективної молодіжної політики на місцевому, національному і європейському рівнях. Він покликаний узагальнювати й розповсюджувати знання й досвід, які стосуються життєвих ситуацій, прагнень і засобів вираження поглядів європейської молоді.

> *Видання «Think Youth» від Департаменту молоді Ради Європи. URL: https://www.coe.int/en/web/youth/-think-youth-newslette*
>
> *Подкаст про молодіжну політику та молодіжну роботу в Європі «UNDER 30» від Партнерства Ради Європи та Європейського Союзу у сфері молоді. URL: https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/podcasts. Подкасти мають також текстовий файл.*

Стабільність демократичного суспільства ґрунтується на креативності, динамізмі, соціальній відповідальності й компетентності молодих людей. Водночас демографічні зміни, технологічний розвиток і зростання соціальної нерівності ставлять молодих європейців / європейок у важке становище. Дехто з них відчуває зростання проблем щодо повної реалізації прав людини, особистого розвитку, змістовної громадської участі й інтегрування до суспільства, а також безперешкодного переходу до самостійного життя; у ситуації особливого ризику перебувають вразливі й маргіналізовані групи молоді. У будь-якій молодіжній політиці провідну роль відіграє громадська участь молоді. Це знайшло відображення у двох важливих стандартах Ради Європи – Переглянутій хартії про участь молоді в місцевому й регіональному житті і Рекомендації Комітету міністрів про доступ молодих людей до прав. Участь молодих людей у житті громади є правом людей і водночас умовою їхнього успішного інтегрування й незалежності як активних, самостійних і відповідальних громадян і громадянок зараз і в майбутньому.

Роль молодих людей у громадській участі молоді відображають такі стандарти Ради Європи:

- Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про доступ молодих людей з неблагополучних районів до соціальних прав. URL: https://rm.coe.int/access-to-social-rights-cmrec-2015-3-ukr/1680a0f164;
- Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про молодіжну роботу. URL: https://rm.coe.int/recommendation-cmrec-2017-4-ukr/16808e4d93;
- Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про участь ромської молоді. URL: https://rm.coe.int/0900001680aacef2;
- Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства і освіти з прав людини. URL: https://www.coe.int/uk/web/compass/council-of-europe-charter-on-education-for-democratic-citizenship-and-human-rights-education;
- Європейська Конвенція з прав людини. URL: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ukr.pdf;

У січні 2020 року Комітет міністрів ухвалив **Стратегію молодіжного сектора до 2030 року**, яка зокрема містить відповіді на нові питання й виклики, що з ними стикаються молоді люди в усій Європі.

Сайт Департаменту молоді Ради Європи: coe.int/ en/web/youth

ПРОЄКТ РАДИ ЄВРОПИ «МОЛОДЬ ЗА ДЕМОКРАТІЮ В УКРАЇНІ»

Взаємодія між Радою Європи і Україною в галузі молодіжної політики триває вже кілька років на основі двосторонньої програми співробітництва. Серед її основних заходів були міжнародний огляд молодіжної політики України, публікація українською посібника з освіти з прав людини за участю молоді «Компас» і низка заходів у галузі громадської участі молоді й молодіжної політики.

У 2021 році Рада Європи і Міністерство молоді та спорту України підписали п'ятирічну Рамкову програму співробітництва в галузі молодіжної політики, щоб продовжити системну співпрацю. Додаткова інформація про це співробітництво міститься на присвяченій Україні сторінці молодіжного порталу Ради Європи: https://www.coe.int/en/web/youth/ukraine

Проєкт «Молодь за демократію в Україні» став складником Плану дій Ради Європи для України на 2018 – 2022 роки. Друга фаза проєкту ґрунтувалась на досвіді першої фази у 2020 – 2021 роках. Переглянутий план роботи проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні: Фаза II» до грудня 2022 року мав на меті сприяти впровадженню молодіжної політики, що заснована на участі молоді, з метою врахування особливих потреб молоді під час війни.

Третю фазу проєкту розпочато 1 січня 2023 року в межах нового Плану дій Ради Європи для України на 2023 – 2026 роки. Проєкт розширить систематичний вплив шляхом зміцнення молодіжної політики, що заснована на підходах участі й посилення молодіжної роботи під час війни й у післявоєнному контексті, з урахуванням особливих потреб молодих людей.

Проєкт «Молодь за демократію в Україні: ІІІ Фаза» спрямований на те, що молоді люди в Україні отримують переваги від участі в молодіжній політиці і якісній молодіжній роботі для зміцнення власної стійкості й добробуту, для реалізації їхніх прав людини і свобод, демократичної участі й громадянства у воєнний і повоєнний час.

Проєкт підкреслює важливість Стратегії молодіжного сектора Ради Європи до 2030 року й відображає Національну стратегію державної молодіжної політики до 2030 року, Державну цільову соціальну програму «Молодь України» 2021 – 2025.

Проєкт заохочуватиме зацікавлені сторони молодіжної політики в Україні впроваджувати й поширювати Рекомендації Комітету Міністрів державам-членам: про доступ молоді з неблагополучних районів до соціальних прав, CM/Rec(2015)3; про доступ молодих людей до прав, CM/Rec(2016)7; про молодіжну роботу, CM/Rec(2017)4.

Проєкт складається з трьох основних компонентів, які будуть впроваджуватися паралельно й матимуть наскрізні заходи:

- молодіжна політика, заснована на підходах участі;
- визнання молодіжної роботи у воєнний час;
- підтримання молодіжних центрів і молодіжних організацій як платформ громадянської активності й демократичної участі.

Сторінка Проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні»: https://www.coe.int/uk/web/kyiv/youth-for-democracy-in-ukraine

ДОСТУП МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ ДО ПРАВ

Права людини[1] відображають головні людські потреби; вони встановлюють основні стандарти, без яких люди не можуть гідно жити. Права людини стосуються рівності, гідності, поваги одне до одного, свободи і справедливості. Прикладом таких прав є свобода від дискримінації, право на життя, право на особисту думку, право на шлюб і створення сім'ї, а також право на освіту.

Правами людини володіють однаковою мірою всі особи в усьому світі й назавжди. Права людини є загальними, тобто вони однакові для всіх людей у кожній країні. Вони є невід'ємними, неподільними і взаємозалежними, тобто їх неможливо позбавити ніколи. Усі права однаковою мірою важливі й доповнюють одне одного, наприклад, право брати участь в управлінні й у вільних виборах залежить від свободи слова.

П'ять ключових повідомлень про доступ молодих людей до прав[2]

1. Доступ молодих людей до прав є важливим складником побудови культури прав людини, демократії та верховенства права в сьогоднішній Європі.
2. Молодіжні організації та молодіжна робота відіграють критично важливу роль у забезпеченні доступу молодих людей до прав і підтриманні активної громадянської позиції молодих людей.

1. Компас: посібник з освіти з прав людини за участю молоді. Глава 4. URL: https://www.coe.int/uk/web/compass/what-are-human-rights-
2. Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про доступ молодих людей до прав. URL: https://rm.coe.int/access-to-rights-for-young-people-cm-2016-7-ua-ukr/1680a0f163/

3. Доступ до прав вимагає від молодих людей, молодіжних організацій і молодіжних працівників / працівниць поінформованості й навчання з питань прав, якими мають користуватися молоді люди, і дій у разі порушення цих прав.

4. З раннього віку необхідно захищати й заохочувати активну й дієву участь молодих людей у житті суспільства і в процесі ухвалення рішень.

5. Молоді люди мають уповні користуватися правами і свободами без будь-якої дискримінації. Щоб досягти цього, необхідно звернути особливу увагу на молодих людей з меншими можливостями, включно з тими, хто зазнає дискримінації.

Молоді люди[3] – вікова категорія населення держави, на яку безпосередньо спрямована молодіжна політика. Вікові межі для молоді в Україні становлять 14 – 35 років, у Раді Європи та Європейському Союзі їх визначено як 13 – 30 років.

Молоді люди з меншими можливостями (fewer opportunities)[4] – молоді люди, які знаходяться в менш привілейованому культурному, географічному чи соціально-економічному середовищі, або молоді люди з інвалідністю.

Це може бути з різних причин:

Соціальні перепони: молоді люди, які стикаються з дискримінацією (за ознакою статі, етнічної приналежності, релігії, сексуальної орієнтації, інвалідності тощо), молоді люди з обмеженими соціальними навичками чи антисоціальною або ризикованою сексуальною поведінкою, молоді люди в нестабільній ситуації, молоді люди, які вживають/вживали наркотики, молоді і/або одинокі батьки / матері, сироти, молоді люди з розбитих сімей тощо.

Економічні перешкоди: молодь з низьким рівнем життя, низьким рівнем доходу, залежністю від системи соціального забезпечення, молодь, яка тривалий час не працює, безпритульна молодь, молодь у боргах або з фінансовими проблемами тощо.

Інвалідність: молоді люди, які мають розумові (інтелектуальні, когнітивні, навчальні), фізичні, сенсорні й інші порушення.

Культурні відмінності: молоді іммігранти / іммігрантки чи біженці / біженки або нащадки з сімей іммігрантів / іммігранток чи біженців / біженок, молоді люди, які належать до національної чи етнічної меншини, молоді люди з мовною адаптацією і проблемами культурної інклюзії тощо.

Проблеми зі здоров'ям: молоді люди, які мають хронічні проблеми зі здоров'ям, важкі захворювання чи психічні порушення, молоді люди, що стикаються з проблемами психічного здоров'я тощо.

3. Закон України «Про основні засади молодіжної політики». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text
Словник термінів, які використовує Рада Європи у сферах молодіжної політики, прав людини та неформальної освіти. URL: https://rm.coe.int/ukr-eng-dictionary-of-terminology-used-by-the-council-of-europe-in-the/1680a1b388
4. The SALTO Education and Training TCA Resource Centre – SALTO освітній та тренінговий ресурсний центр. URL: https://www.salto-youth.net/rc/inclusion/archive/archive-resources/inclusiongroups/inclusionoffenders/InclusionOffendersWho/

Освітні труднощі: молоді люди, які мають труднощі в навчанні, ті, які достроково закінчують і кидають школу, низькокваліфіковані або некваліфіковані особи, молоді люди, які не знайшли свого шляху в шкільній системі, молоді люди, які мають погану успішність у школі через інше культурне / мовне походження, тощо.

Географічні перешкоди: молодь із віддалених, сільських або гірських районів, молодь, яка живе на невеликих островах чи в периферійних регіонах, молодь із міських проблемних зон, молодь із менш обслуговуваних районів (обмежений громадський транспорт, бідні заклади, покинуті села) тощо.

Молодь з неблагополучних районів[5] – молоді люди, які живуть у неблагополучних районах, зазнають численних соціальних проблем через невигідне становище, зокрема:

- брак економічного, культурного й соціального капіталу та/або ресурсів;
- відсутність доступу до освіти або успіху в ній;
- брак навчання або зайнятості;
- брак перспектив на майбутнє; більший ризик бездомності, конфліктів із законом, сексуальної експлуатації та/або насильства й уживання психоактивних речовин тощо.

У невигідному становищі також може опинитися молодь з певних категорій, зокрема молоді люди, які виросли без сім'ї або в дитячих будинках; молоді люди з сімей мігрантів / мігранток або етнічних меншин; молоді роми / ромки.

Молоді люди з неблагополучних районів є однією з найбільш маргіналізованих верств суспільства й потребують спеціальних заходів підтримання для отримання тих самих можливостей, що і їхні однолітки.

У Рекомендації CM/Rec(2015)3 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про доступ молодих людей з неблагополучних районів до соціальних прав визначено, що молоді люди з неблагополучних районів, а особливо ті, які живуть у бідності, є більш вразливими до всіх видів ризиків, як-от погане фізичне та психічне здоров'я, уживання психоактивних речовин, самоушкодження, насильство, дискримінація й соціальне відчуження.

Ідеї для роздумів

Які б терміни ми не використовували, ми маємо визнати, що:

- Слова є потужними і складними й цілком здатні образити навіть тоді, коли думка, що стоїть за ними, є добрим наміром.
- Такі описові терміни, як «молодий злочинець» або «жертва насильства», наприклад, часто мають асоціації, яких важко позбутися.
- Хоча слова важливі, нам не потрібно ставати занадто одержимими ними. Якщо ми витрачаємо занадто багато часу на занепокоєння про слова, ми можемо не зробити чогось корисного.

5. Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про доступ молодих людей з неблагополучних районів до соціальних прав. URL: https://rm.coe.int/access-to-social-rights-cmrec-2015-3-ukr/1680a0f164

Щоб уникнути занадто фіксованих поглядів, було би також розумно дотримуватися деяких широких принципів:

- Ми маємо бути максимально точними, не дозволяючи нашому словниковому запасу стати технічним або занадто складним для розуміння. Мова має нести значення, намір, а іноді й ідеологію, але в царині молодіжної роботи й неформальної освіти мова має насамперед слугувати об'єднанню, розумінню і спілкуванню[6].
- Ми завжди маємо усвідомлювати гідність людей, яких ми описуємо. Простий тест: чи хотіли б ми самі, щоб на нас так посилалися, чи ми були би щасливі, якби цей опис був застосований до когось із близьких нам.
- Ми маємо чітко окреслювати, що опис стосується поточної ситуації з молодими людьми, а не самих молодих людей. Якщо ми називаємо когось із груп ризику або знедолених, ми посилаємося на їхні теперішні або недавні обставини, які впливають на їхні можливості. Це не ярлик, який вони носитимуть вічно.

ІНКЛЮЗІЯ

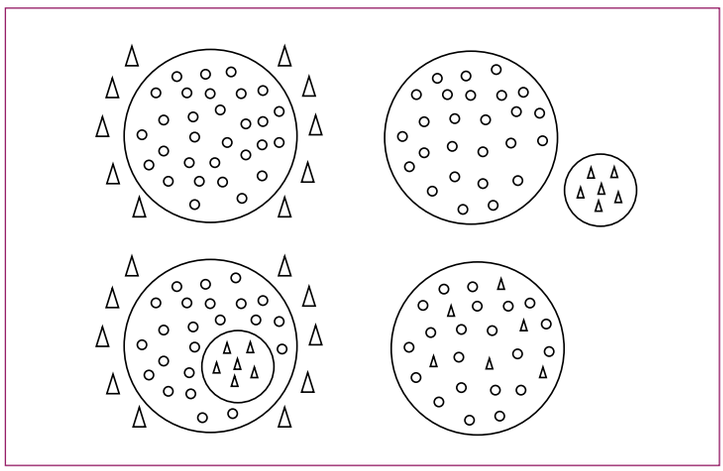

Інклюзія — це термін, який широко використовують у соціальній та освітній політиці для вираження ідеї, що в усіх людей, які живуть у певному суспільстві, мають бути права доступу й участі на рівних умовах. Це означає, з одного боку, що інституції, структури й заходи мають бути розроблені так, щоб позитивно пристосуватися до різноманітності обставин, ідентичностей і способів життя. З іншого боку, це означає, що можливості й ресурси мають бути розподілені так, щоб мінімізувати невигідне становище й маргіналізацію.

У галузі європейської молодіжної роботи й неформальної освіти **інклюзію** розглядають як всеосяжну стратегію і практику забезпечення того, щоб люди з меншими можливостями мали доступ до пропонованих структур і програм.

6. Словник термінів, які використовує Рада Європи у сферах молодіжної політики, прав людини та неформальної освіти. URL: https://rm.coe.int/ukr-eng-dictionary-of-terminology-used-by-the-council-of-europe-in-the/1680a1b388

У 2021 році Львівський обласний молодіжний центр за менторської підтримки в межах співпраці під час реалізації проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні» розробив симуляційну гру «Червоні лінії. Як створити молодіжний центр у своїй громаді?». Гра занурює учасників і учасниць у дивний світ стереотипів, упереджень, переконань, які варто визнати й обговорити. У саму назву гри – «Червоні лінії» – закладено глибокий сенс, адже гра відбувається у форматі симуляції, під час якої учасники й учасниці, вирішуючи складні питання, можуть переходити «червоні лінії» їхніх опонентів і опонентоk, змінювати власні «червоні лінії» й дискутувати щодо доцільності й реальності таких ліній у житті. Сенс гри полягає в тому, щоб максимально змоделювати реальні ситуації з життя, побачити власні стереотипи й упередження, винести на обговорення болючі питання і спробувати їх вирішити.

Інтеграція

Інтеграція примиряє різницю (різниці) у сенсі синтезу, який створює «цілісність».

Добре досягнута інтеграція добра тим, що створює справжню гармонію – рівновагу – між різнорідними елементами. У повсякденному вжитку цей термін сьогодні часто означає соціальну інтеграцію іноземців / іноземок або людей з інвалідністю на рівних умовах з основною частиною чи більшістю населення. Залежно від обставин інтеграція може стати синонімом для асиміляції. Водночас інтеграція обов'язково є щонайменше двостороннім процесом, тому меншості й більшість (склад яких змінюється відповідно до того, що знаходиться на передньому плані) мають домовитися про численні узгодження, щоб разом створити взаємоприйнятний синтез.

У 2018 році проєкт Ради Європи «Внутрішнє переміщення в Україні: розробка тривалих рішень» та Управління Верховного Комісару ООН у справах біженців організували тренінг «Молодіжний вікенд можливостей: побудова ініціатив у громаді».

Молоді люди ВПО, шукачі й шукачки притулку та представники й представниці приймаючих громад за допомогою методів неформальної освіти досліджували концепцію прав людини й соціальної інклюзії, ділилися власним досвідом інтеграції, вчилися аналізувати потреби та знаходити потенційних партнерів і партнерок для реалізації ідей. Один із результатів заходу – розроблені ініціативи й проєкти, спрямовані на сприяння мирному співіснуванню, активному громадянству й розвитку громади, які згодом супроводжували й підтримували організатори й організаторки.

Соціальне відчуження (виключення)

Це процес, який перешкоджає окремим особам, групам або спільнотам у доступі до прав, можливостей і ресурсів, які зазвичай доступні членам і членкиням суспільства та які є ключовими для соціальної інтеграції. Навіть якщо зазвичай виключення асоціюється з бідністю й відсутністю фінансових ресурсів, воно також зумовлене безліччю чинників: статтю, інвалідністю, сексуальною орієнтацією, етнічною приналежністю, віросповіданням тощо.

За результатами звітів з оцінювання навчань команд громад і молодіжних центрів – партнерів проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні» склалось відчуття, що іноді учасники й учасниці не говорять вголос про різні категорії молоді. Це особливо стосується таких категорій, як молоді люди у складних життєвих ситуаціях, ті, хто скоїли правопорушення, молоді люди, які вживають алкоголь чи наркотики, бездомні молоді люди, безробітні молоді люди, молоді люди з інвалідністю чи ті, хто має певні захворювання, представники і представниці ЛГБТІК+ спільноти. Змінити фокус на пошук рішень дозволяє вправа з аналізу потреб і способів, як про потреби цих молодих людей можуть дізнатися молодіжні працівники і працівниці.

Запитання для роздумів

У більшості наукових чи політичних робіт є тенденція зосереджуватися на виявленні й описі вразливих груп. Ця класифікація може бути корисною. Це необхідний інструмент для кількісних досліджень і для статистичного оцінювання впливу політик і програм. Біда в тому, що надмірно вживаний, такий підхід може спотворити погляд на молодих людей і їхні ситуації.

Справа у групуванні молодих людей полягає в тому, що вони можуть потрапити в кілька груп одночасно. Вони можуть навіть ідентифікувати себе як належних до деяких із цих груп або як не належних до жодної. Водночас усвідомлення того, що хтось може належати до кількох уразливих груп водночас, може привести нас до глибшого розуміння самого виключення.

- Що це, наприклад, означає, якщо ви не тільки належите до етнічної меншини, але й живете в довгостроковій бідності?
- Або якщо ви молода мати-одиначка з дуже низьким доходом та ізольована в сільській місцевості? Ви ризикуєте подвійно чи потрійно?

Ця ідея «подвійної небезпеки» або «множинної» незахищеності» є основою для більш цілісного розуміння виключення та його причин і наслідків.

МОЛОДІЖНА РОБОТА

Рада Європи приділяє особливу увагу молодіжній роботі, яка відіграє важливу роль у розвитку молоді, її навчанні й інтеграції в суспільство. Упродовж понад 50 років Рада Європи підтримує якість молодіжної роботи в Європі за допомогою навчальних програм для молодіжних працівників і працівниць, різноманітних рекомендацій і керівних принципів молодіжної політики, освітніх ресурсів, кампаній, сприяння проєктам молодіжних організацій і партнерства з іншими структурами, зокрема з Європейською комісією. Інструменти Ради Європи в молодіжній галузі доповнюють один одного задля забезпечення сталого впливу на молодих людей. Розвиток молодіжної роботи в Європі є одним із ключових пріоритетів Ради Європи.[7]

7. Посібник до Рекомендації CM/Rec(2017)4 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про молодіжну роботу (У центрі уваги – молодіжна робота). URL: https://rm.coe.int/ukr-youth-workin-the-spotlight/1680a4bd04

Молодіжна робота – це широкий термін, що охоплює чималий спектр діяльності соціального, культурного, освітнього, екологічного та/або політичного характеру, яку здійснює молодь, яку здійснюють разом із молоддю і для молоді в групах або індивідуально. Молодіжну роботу виконують молодіжні працівники / працівниці на оплачуваній чи неоплачуваній основі, така робота ґрунтується на неформальних й інформальних процесах навчання, орієнтованих на молодь і на добровільну участь. Молодіжна робота фактично є соціальною практикою, роботою з молодими людьми й суспільствами, у яких молодь живе, така робота сприяє активній участі й залученню молоді в громади і в процеси ухвалення рішень.

Рекомендація CM/Rec(2017)4 про молодіжну роботу. [8]

У 2020 році відбулася Третя Європейська конвенція з молодіжної роботи за участю понад тисячі учасників і учасниць зі спільноти практичної молодіжної роботи з 50 країн Європи. Ця Третя Конвенція стала початком так званого Боннського процесу (Bonn process). Фінальна декларація Конвенції спрямована на посилення політичної відданості на всіх рівнях для підтримання, розвитку й інновацій у забезпеченні молодіжної роботи в усій Європі.[9]

Молодіжна робота по всій Європі багато в чому відображає різноманітність – у її історичному корінні, філософії, практиці, ресурсному забезпеченні й професіоналізмі. Водночас різноманітність молодіжної роботи в Європі вже має суттєву спільну основу – у прагненні підтримувати й захищати простори для голосів молодих людей і їхньої автономії й будувати мости для молодих людей, щоб вони робили подальші кроки в їхньому житті компетентно й упевнено.

Молодіжна робота відіграє важливу роль в охопленні й об'єднанні молодих людей, які щодня стикаються з виключенням. Це правда, що в суспільстві є багато інших чинників, які можуть сприяти соціальному включенню молодих людей, не в останню чергу це здібності й сила самих молодих людей. Але для молодих людей з меншими можливостями молодіжна робота й молодіжні організації можуть бути основним засобом такого включення.

«Саме молодіжна робота й участь у програмах і тренінгах для молодіжних працівників дали мені чітке розуміння того, що в молодіжному середовищі є величезне різноманіття, але ми не можемо відкидати жодну групу, якщо хочемо будувати суспільство рівних».

Цитата з інтерв'ю, дослідження з розроблення проєкту профстандарту «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)», 2022. [10]

8. https://rm.coe.int/recommendation-cmrec-2017-4-ukr/16808e4d93
9. Курикулум для експертів та експерток проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні». URL: https://rm.coe.int/curiculum-draft-youth-for-democracy-in-ukraine/1680a40ea6
10. Дослідження з розроблення проєкту професійного стандарту «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)» (лютий – березень, серпень – вересень 2022). URL: https://rm.coe.int/-08-2022-ydfuaii/1680a8e55b

Питання для роздумів[11]:

- Якщо молодіжні працівники / працівниці та молодіжні організації не можуть зв'язатися з молодими людьми з меншими можливостями й залучити їх до діяльності, де ще молоді люди отримають користь від неформального досвіду навчання?
- Як ще найбільш маргіналізовані молоді люди зможуть приєднатися до інших молодих людей і дорослих у проєктах, відкритих для них у наших громадах?
- Поза формальними структурами, які не завжди слугують їм найкраще, де найбільш вразливі молоді люди знайдуть заохочення й підтримку для розвитку їхньої самооцінки й упевненості?
- Де найбільш ізольовані молоді люди розвиватимуть необхідні навички й віру в себе, щоб прийняти виклик представляти інших?

ФОРМИ ВІДКРИТОЇ МОЛОДІЖНОЇ РОБОТИ ЧИ ОКРЕМІ ВИДИ МОЛОДІЖНОЇ РОБОТИ?

Молодіжна робота може і в багатьох випадках відіграє певну роль у соціальній інтеграції молодих людей з меншими можливостями. У цьому розділі ми хочемо коротко дослідити дві форми молодіжної роботи, які виявилися особливо адекватними для цих цілей, – відкриту роботу з молоддю й аутрич і детачт молодіжну роботу.

Відкрита молодіжна робота

Мета відкритої молодіжної роботи – запропонувати молодим людям на основі їхнього добровільного залучення досвід розвитку й освіти, який підготує їх до активної участі в демократичних суспільствах, а також задоволення власних потреб у розвитку. Відкрита молодіжна робота відбувається в молодіжних клубах, молодіжних проєктах, молодіжних центрах, молодіжних будинках, а також на вулиці (через детачт (англ. detached молодіжну роботу).

Європейська конфедерація молодіжних клубів (ECYC) вважає , що відкрита молодіжна робота пропонує молодим людям кілька видів можливостей, детально описаних нижче.

Освітня

Відкрита молодіжна робота діє:

- дозволяючи молодим людям розвивати навички, знання та ставлення, необхідні для ідентифікації, захисту й відстоювання власних прав і відповідальності як особи і як члена / членкині груп і громад на місцевому, національному й міжнародному рівнях;
- шляхом сприяння рівності можливостей через боротьбу з упередженнями, такими як расизм, сексизм і все те, що виникає через відмінності культури, раси, мови, сексуальної ідентичності, статі, інвалідності, віку, релігії та класу, а також через уславлення різноманітності та сили, які виникають із цих відмінностей.

11. T-KIT 8. Social Inclusion. P. 18.

Заснована на підходах участі

Відкрита молодіжна робота діє через добровільні відносини з молодими людьми, у яких молоді люди є партнерами / партнерками процесу навчання і прийняття рішень, які впливають на них самих і життя інших молодих людей та їхнє оточення.

Розширення можливостей

Відкрита молодіжна робота допомагає підтримувати молодих людей у розумінні особистих, соціальних і політичних питань, які впливають на них, їхнє життя й життя інших і спільнот, частиною яких вони є.

Основні цінності відкритої молодіжної роботи

Згідно з Європейською конфедерацією молодіжних клубів, основні цінності відкритої молодіжної роботи визнають, що:

- молоді люди мають право визначити варіанти й вибрати найбільш прийнятний для них у будь-якій ситуації;
- кожну молоду людину слід підтримувати для досягнення повного потенціалу в манері, що поважає гідність і незалежність особистості;
- молодих людей слід підтримувати в розвитку їхніх цінностей і ставлень, а також у розвитку здатності критично аналізувати навколишній світ і вживати відповідних заходів.

Характеристика відкритої молодіжної роботи

Дослідження згаданих вище мети й цінностей відкритої молодіжної роботи визначає низку характеристик що відрізняє її від інших форм забезпечення молоді, оскільки така робота:

- є запланованим систематичним освітнім досвідом, який реалізують поза формальною шкільною програмою, зазвичай добровільні групи й організації;
- просуває модель навчання на досвіді, коли молодь залучена до навчання на практиці;
- відбувається в реальних життєвих ситуаціях зі структурованим обмірковуванням пережитого досвіду;
- визнає, що в суспільстві існує нерівність можливостей, і прагне підвищити рівень обізнаності молодих людей про суспільство та про те, як у ньому діяти;
- залучає молодих людей на волонтерських засадах і починається з проблем і галузей, які цікавлять молодих людей;
- це взаємовигідний, приємний і веселий досвід для молодіжних працівників / працівниць і молоді. Відкрита молодіжна робота – це партнерство між молодими працівниками / працівницями й молодими людьми, що залучає дорослих до роботи з молодими людьми так, щоб надавати пріоритет активній участі молодих людей як партнерів / партнерок у процесі;

- забезпечує структури, за допомогою яких молоді люди беруть участь в ухваленні рішень, включно з плануванням, організацією й оцінюванням;
- дозволяє громадам сприяти задоволенню власних потреб;
- доступна для всіх молодих людей, незалежно від їхньої раси, культури, релігії чи переконань, статі, сексуальної орієнтації, соціально-економічного статусу або інвалідності.

Аутрич молодіжна робота та детачт молодіжна робота

Детачт молодіжна робота

Детачт молодіжна робота працює без використання будівлі чи заходу й відбувається там, де молоді люди «знаходяться» як географічно, так і за рівнем їхнього розвитку (developmentally). Вона забезпечує інформальну і соціальну освіту й задовольняє будь-які потреби, які висувають чи сприймають молодіжні працівники / працівниці. Оскільки детачт молодіжні працівники / працівниці не мають жодної фізичної будівлі або спеціальної діяльності, над якою вони мають владу чи контроль, стосунки між молодими людьми й молодіжними працівниками / працівницями є цілком добровільними й постійно вдосконалюються для переговорів.

Деякі приклади детачт молодіжної роботи:

- виготовлення одягу тай-дай за літньою ігровою схемою;
- приготування солодощів і розмови про Нельсона Манделу;
- декорування садових ящиків за межами громадської квартири.

Аутрич молодіжна робота

Аутрич молодіжна робота також відбувається там, де молоді люди, на їхній «території», і підтримує, доповнює нову й наявну молодіжну роботу на основі центрів / проєктів. Її використовують переважно для інформування молодих людей про послуги, які існують у їхній місцевості, і заохочення їх користуватися такими послугами. Аутрич також може прагнути визначити через консультації з молодими людьми будь-які прогалини, наявні в послугах, спрямованих на задоволення їхніх потреб.

Подібності і відмінності

Фундаментальна подібність аутрич і детачт молодіжної роботи полягає в тому, що вони починаються з молодих людей, там, де вони зустрічаються: на вулиці, у парку, на пляжі чи будь-де ще.

Натомість мета в них різна. Детачт молодіжна робота полягає в тому, щоб з'ясувати потреби молодих людей, коли вони їх відчувають і намагаються впоратися незалежно від того, що вони собою являють, аутрич молодіжну роботу розглядають як продовження роботи в приміщенні або діяльності, заснованої на заходах.

	Розташування	Цілі	Характеристики
Детачт молодіжна робота	Дія відбувається в обстановці, що не базується в центрі. Це можуть бути парки, пляжі, автобусні зупинки, паби, кафе, торгові центри, вулиці або будь-яке інше місце, де молодь збирається інформально.	Забезпечувати молодих людей доступом до інформального навчання, можливостей, інформації та ресурсів «на їхній території». Стимулювати молодих людей, кидати їм виклик і розширювати їхні можливості.	**Як дізнатися:** визначте райони, де є молоді люди. **Залучення:** займайтеся з молодими людьми й визначайте їхні цінності, проблеми, потреби, амбіції тощо. **Доставка:** проєктувати й реалізувати відповідні втручання з молодими людьми. **Оцінювання:** оцініть роботу в пункті контакту.
Аутрич молодіжна робота	Дія відбувається в обстановці, що не базується в центрі. Це можуть бути всі зазначені вище місця. Ця робота також зрідка відбувається з молодими людьми в таких будівлях, як школи, релігійні центри, спортивні центри чи центри громади.	Забезпечувати молодь з початковим доступом до інформального навчання, можливостей і ресурсів на «їхній території». Інформувати молодь про наявні або запропоновані послуги й забезпечувати їй доступ до них. Стимулювати молодих людей, кидати їм виклик і розширювати їхні можливості.	**Розвідка:** визначте райони, де є молоді люди. **Залучення:** займайтеся з молодими людьми й запросіть їх до центрів або сфери діяльності, де здійснюють молодіжну роботу чи надають інші можливості. **Оцінювання:** здійснюють там, де відбувається захід/ діяльність, або в приміщенні молодіжного центру.

Вулична молодіжна робота

Термін вулична молодіжна робота зазвичай використовують для опису як детачт, так і аутрич молодіжної роботи. Іноді це не допомагає, оскільки не дає молодіжному працівникові / молодіжній працівниці ясності мети, яку пропонує правильне використання цих двох термінів. Це також може призвести до плутанини для себе чи молодих людей, з якими вони працюють.

Мобільна молодіжна робота

Мобільна молодіжна робота належить до молодіжної роботи, яку здійснюють з мобільного молодіжного центру - автобуса або каравана. Майже в усіх відношеннях це відповідає методології молодіжної роботи, що відбувається в молодіжному центрі. Оскільки після того, як молодіжні працівники / працівниці виходять з молодіжного центру, щоб поговорити з молодими людьми, це залежить від цих молодих людей дістатись туди, де відбувається така молодіжна робота.

Онлайнова молодіжна робота

Інтернет глибоко втручається в життя молодих людей, і тому його слід використовувати в молодіжній роботі. Молодіжна робота онлайн означає просто включення онлайнових медіа в молодіжну роботу. Робота з молоддю онлайн не є іншим сектором молодіжної роботи, її можна пов'язати з усією молодіжною роботою. У кращому випадку молодіжна робота не поділяється на роботу онлайн і роботу, де люди зустрічаються особисто, обидві гнучко поєднуються.

На практиці робота з молоддю онлайн може містити: навчальні ігри, послуги запитань і відповідей, групові чати, чати сам на сам, групові блоги, фотоконкурси, трансляцію ігор, майстер-класи з відеоблогів і заохочення молодих людей висловлювати їхню думку в соціальних мережах. Різні види діяльності пропонують тому, що одні молоді люди хочуть писати, інші, можливо, бажають пограти в ігри тощо. Молодіжна робота онлайн швидко розвивається. Одним із викликів такої молодіжної роботи є постійна зміна онлайн-культури серед молодих людей.

Приклади:

- мультипрофесійний чат для індивідуального підтримання й консультацій під одним дахом від постачальника молодіжних послуг Byström;
- група ігор у молодіжному центрі Вуосаарі: під час спільної гри багато молодих людей зміцнюють їхні соціальні зв'язки й розвивають соціальні навички, отримані під час гри;
- місто Хювінкяа організовує HypeCon, подію, яка поєднує аніме та ігрову культури, з 2012 року. Молодіжні служби міста Хювінкяа пропонують безкоштовні й рівні можливості місцевій молоді. Зміст і характер цього заходу створюють самі відвідувачі / відвідувачки: соціальні медіа використовують у процесі планування, і кожен / кожна може брати участь незалежно від їхнього походження, віку й місцезнаходження.

ПОРТФОЛІО МОЛОДІЖНОЇ РОБОТИ РАДИ ЄВРОПИ. КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДІЖНИХ ПРАЦІВНИКІВ І ПРАЦІВНИЦЬ

Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи[12]

Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи є інструментом, що допомагає тим, хто здійснює молодіжну роботу, – молодіжним працівникам / працівницям і молодіжним лідерам / лідеркам, а також менеджерам / менеджеркам й адміністраторам / адміністраторкам у молодіжній галузі – аналізувати й розвивати власні компетентності в молодіжній роботі й компетентності людей, з якими вони працюють.

Портфоліо є онлайновим інструментом. Однак, відповідаючи на запити його користувачів і користувачок, Молодіжний департамент Ради Європи зібрав зміст вебсайту в окремій публікації. У 2016 році був опублікований український переклад Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи. У сесії «Компетентності й потреби молодіжних працівників і працівниць для сприяння розбудові соціальної згуртованості й створення безбар'єрного середовища в роботі з молоддю» подано адаптований варіант Портфоліо, який було розроблено у 2021 році для експертів / експерток проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні», а згодом використано у 2021 і 2022 роках для навчань команд молодіжних центрів, менторської й експертної підтримки професійних спільнот, що працюють в Україні з молодими людьми.

Компетентність та її складники[13]

Для роботи з Портфоліо важливо розуміти поняття «компетентність»[14].

«***Компетентність*** – це здатність робити щось успішно й ефективно. Цей термін часто плутають з терміном «навички», хоча це не одне й те саме. Дві речі відрізняють компетентність від навичок і роблять її чимось більшим. Якщо особа компетентна, вона може застосовувати те, що знає, до завдання чи проблеми й вона також може переносити цю здатність на інші ситуації».

Портфоліо пропонує перелік з восьми функцій молодіжної роботи, кожна з яких потребує наявності конкретних компетентностей для ефективного виконання тієї чи тієї функції. Усього в Портфоліо зазначено 31 компетентність.

Перелік функцій і компетентностей, представлених у структурі, в жодному разі не є вичерпним. Ви можете виявити, що деякі компетентності не стосуються вашої роботи, або додати інші дуже важливі компетентності, необхідні для вашої молодіжної роботи.

12. Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи, с. 5. URL:
13. https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/331/pmr.pdf
Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи, с. 11 – 12. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/331/pmr.pdf
14. Тут і далі вживаємо слово «компетентість» відповідно до Закону України «Про освіту». Разом з тим у перекладі Портфоліо трапляється слово «компетенція». У цьому посібнику ці слова не протиставляються і можуть бути вжиті як синоніми.

У молодіжній роботі компетентність розуміють як три взаємопов'язані елементи:[15]

- **Знання.** Цей елемент стосується всіх тем і питань, які ви знаєте або маєте знати, щоб ефективно працювати. Це когнітивний вимір компетентності, він зазвичай асоціюється з головою чи мозком.
- **Навички.** Цей елемент стосується того, що ви здатні робити, або того, що ви маєте бути в змозі робити, щоб здійснювати вашу молодіжну роботу. Це практичний вимір компетентності, або вимір навичок, він зазвичай асоціюється з руками.
- **Ставлення й цінності.** Цей елемент стосується позицій і цінностей, які ви маєте розділяти й підтримувати для того, щоб ефективно виконувати вашу роботу. Цей аспект компетентності зазвичай асоціюється з серцем.

Додаткова інформація

1. The Council of Europe Youth Work Portfolio (online version). URL: https://www.coe.int/en/web/youth-portfolio
2. Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи. URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Mizhnarodna_dijalnist/Rada_EU/pdf-ukr-text-portfolio.pdf
3. Курикулум для експертів та експерток проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні», проєкт (2021), с. 10 – 12, 60 – 66. URL: https://rm.coe.int/curiculum-draft-youth-for-democracy-in-ukraine/1680a40ea6
4. Молодіжна робота: запитання та відповіді: навчально-методичний посібник для фахівців, які працюють з молоддю. Київ: ДУ «Державний інститут сімейної та молодіжної політики», 2020. С. 69 – 75. URL: https://dismp.gov.ua/molodizhna-robota-zapytannia-ta-vidpovidi

15. Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи, с. 12. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/331/pmr.pdf

5. A Competence Model for Youth Workers to Work Internationally. European Training Strategy. JUGEND für Europa/SALTO Training & Cooperation, 2016. C.23 – 41. URL: https://www.salto-youth.net/downloads/4-17-3460/CompetencemodelForYoutworker_Online-web.pdf.pdf

6. У центрі уваги – молодіжна робота: посібник до Рекомендації CM/Rec(2017)4 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про молодіжну роботу. С. 20 – 23, 36 – 44. URL: https://rm.coe.int/ukr-youth-work-in-the-spotlight/1680a4bd04

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА[16]

Молодіжна робота, а також неформальна й інформальна освіта є доповненням до формальної освіти. Молоді люди набувають безліч різноманітних знань, навичок і поглядів, які можуть суттєво впливати на їхню поведінку й особистісний розвиток. Це може відбуватися як у межах запланованих й організованих заходів, так і за неформальних обставин у молодіжній організації або молодіжному центрі.

Неформальна освіта є невід'ємною частиною концепції навчання протягом усього життя, яка дозволяє молодим людям і дорослим набувати навичок, умінь і світогляду, необхідних для адаптації до постійно змінюваного середовища, і підтримувати їх.

Неформальна освіта має:

- бути добровільною;
- бути доступною всім (в ідеалі);
- бути організованим процесом з освітніми цілями;
- передбачати активну участь;
- орієнтуватися на тих, хто навчається;
- передбачати засвоєння життєвих навичок і підготовку до активного громадянства;
- ґрунтуватися на застосуванні індивідуального і групового навчання на основі колективного підходу;
- бути цілісною й орієнтованою на процес;
- ґрунтуватися на досвіді й заходах;
- бути організованою з урахуванням потреб учасників і учасниць. У неформальному навчанні співпраця важливіша за конкуренцію.

Підходи до неформального навчання поєднують навчання на індивідуальному і груповому рівнях. Воно використовує групову динаміку, завдяки якій учасники й учасниці допомагають одне одному й надихають одне одного в їхніх процесах. Процес навчання одного члена / однієї членкині є важливою частиною внеску в процеси навчання інших членів / членкинь групи.

16. Курикулум для експертів та експерток проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні». URL: https://rm.coe.int/curiculum-draft-youth-for-democracy-in-ukraine/1680a40ea6

Неформальне навчання є більш відкритим для участі учасників і учасниць навчального процесу, і воно надає важливого значення власним дослідженням учасників і учасниць у пошуку загальноприйнятих визначень. Навчальна діяльність також має бути розроблена з урахуванням багатьох стилів навчання й різного досвіду та залученням як когнітивної (пізнавальної), так і афективної сфери (потяги, емоції, почуття і воля).

Методологія і принципи неформальної освіти

Неформальна освіта базується на активній участі (ухваленні рішення про те, що і як збираються дізнатися ті, хто навчається, і повній участі в діяльності) і співпраці (спільній роботі й обговоренні). Важливою частиною навчального процесу є саморефлексія. Вправи в неформальній освіті часто мають експериментальний характер (наприклад, симуляції і рольові ігри), а внесок завжди є інтерактивним (продукт того, хто проводить, учасників і учасниць; усі вони роблять їхній внесок досвідом і знаннями).

Девід Колб розробив одну з основних теорій навчання, заснованого на досвіді, і його дуже надихнули теорії Курта Левіна.[17]

Цикл експериментального навчання Девіда Колба

Усі чотири етапи циклу можна вважати «вхідними дверима» для навчання. Ці вхідні двері можуть бути різними в різних людей, і та сама людина може використовувати різні «вхідні двері» щоразу, коли перебуває в процесі навчання.

17. Детально про Цикл експериментального навчання Девіда Колба в посібнику «Компас», Підходи до освіти з прав людини, або за посиланням: https://www.coe.int/uk/web/compass/approaches-tohuman-rights-education-in-compass

КОНУС НАВЧАННЯ,
розроблений і перероблений Брюсом Хайлендом з матеріалу Едгара Дейла

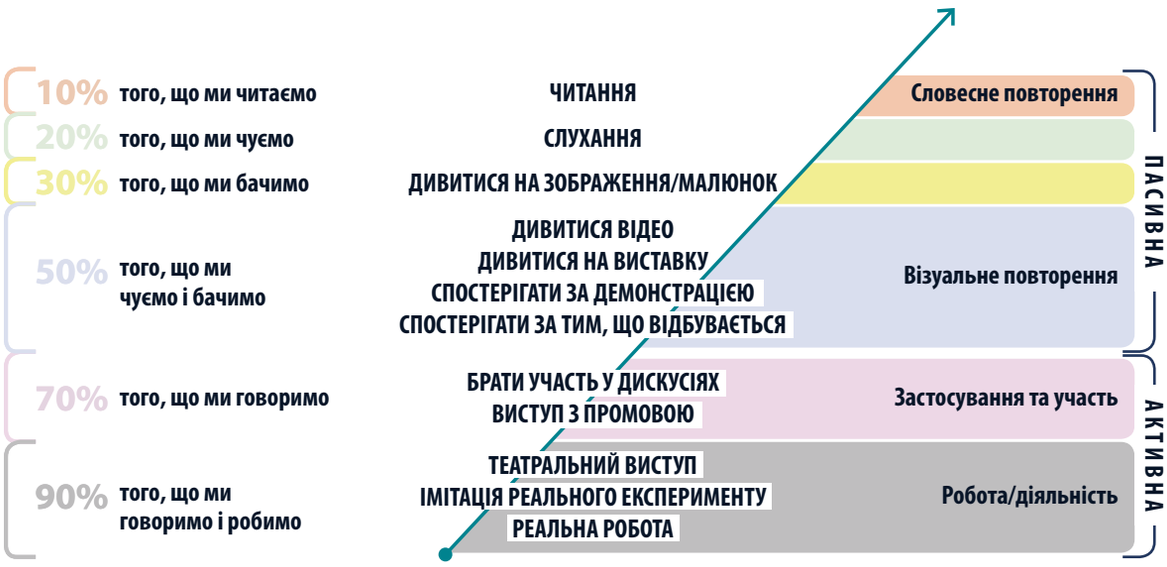

Edgar Dale, Audio-Visual Methods in Teaching (3rd Edition). Holt, Rinehart, and Winston (1969)

Розрізняють три рівні навчання: когнітивний, емоційний та поведінковий.

Когнітивне навчання – це здобуття знань або переконань: 3 плюс 3 – це 6, Земля має форму кулі, зараз існує 46 держав-членів Ради Європи та ін. Ідеться про «знання».

Емоційне й соціальне навчання – це покращення здатності розпізнавати й розуміти власні емоції й почуття інших. Вкорінена в дослідженнях про емоційний інтелект у психології, ця концепція важлива, оскільки усвідомлення людьми їхніх почуттів і здатність розрізняти їх можуть допомогти їм керувати власними мисленням і поведінкою. Наприклад, у контексті неформальної освіти після діяльності молода людина може озирнутися назад і згадати, як вона навчилася висловлювати почуття і як ці почуття змінювалися з часом. Емоційне навчання – це вивчення емоцій і почуттів через них, і воно тісно пов'язане з формуванням поглядів й інтерналізацією.

Навчання поведінки – це більш помітна частина навчання, або, скажімо, практична його частина: уміння забивати цвях просто в шматок дерева, писати ручкою, малювати привабливі плакати, їсти паличками, розробити нову кампанію чи проєкт або вітати когось «правильно». Ви «бачите це» й маєте, певною мірою, «доказ» успішного навчального процесу. Успішні навчальні процеси містять усі три рівні: когнітивний, емоційний і поведінковий. Візьмімо простий приклад: якщо хтось хоче навчитися ефективно залучати молодь до молодіжної роботи, він / вона має знати, як працювати з молоддю на однаковому рівні й спільно проєктувати діяльність, однак це не матиме тривалого ефекту, якщо людина не цінує спільну роботу з молоддю.

Додаткова інформація

- Більше про форми й методи неформальної освіти, зокрема освіти з прав людини, є в розділі «Основні методи, які лежать в основі вправ посібника «Компас». URL: https://www.coe.int/uk/web/compass/using-compass-for-human-rights-education#Basic%20methods%20that
- Оновлене видання тренерського довідника «T-Kit 6: Training Essentials» (англ. мовою, 2021 рік)/ URL: https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/128207003/T-KIT6-023322-GBR.pdf/5f9a09c0-e69c-93b2-0fd5-fe9fa6f421f3

1. Посібник до Рекомендації CM/Rec(2017)4 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про молодіжну роботу (У центрі уваги – молодіжна робота). URL: https://rm.coe.int/ukr-youth-workin-the-spotlight/1680a4bd04
2. Рекомендація CM/Rec(2017)4 про молодіжну роботу. URL: https://mms.gov.ua/storage/app/ sites/16/Mizhnarodna dijalnist/Rada EU/recommendation-youth-work-translation-ukr.pdf
3. Курикулум для експертів та експерток проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні». URL: https://rm.coe.int/curiculum-draft-youth-for-democracy-in-ukraine/1680a40ea6
4. Детально про Цикл експериментального навчання Девіда Колба в посібнику «Компас», Підходи до освіти з прав людини, або за посиланням: https://www.coe.int/uk/web/compass/approaches-tohuman-rights-education-in-compass

КОНЦЕПЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ

У 2005 році Рада Європи підготувала методичний посібник з розроблення індикаторів соціальної згуртованості, у якому **соціальну згуртованість** визначено як *«здатність суспільства забезпечити довгостроковий добробут усіх своїх членів, включно зі справедливим доступом до наявних ресурсів, повагою до людської гідності з належним урахуванням різноманітності, особисту й колективну автономію і відповідальну участь».*[18]

Запропонована в посібнику методологія передбачає оцінювання соціальної згуртованості на чотирьох рівнях з відповідними індикаторами й запитаннями.

Перший рівень: оцінювання загальних тенденцій соціальної згуртованості

Другий рівень: оцінювання соціальної згуртованості загалом:

- здатність суспільства забезпечити рівність у користуванні правами й доступі до фундаментальних прав;
- здатність суспільства забезпечити гідність і визнання різноманітності;
- здатність суспільства забезпечувати автономію й розвиток особистості;
- здатність суспільства забезпечити участь і залучення.

18. P. 23. URL: https://www.coe.int/t/dg3/socialpolicies/socialcohesiondev/source/GUIDE_en.pdf

Третій рівень: оцінювання соціальної згуртованості за сферами життя:

- працевлаштування;
- дохід / купівельна спроможність;
- забезпечення житлом;
- медичне й соціальне забезпечення;
- харчування;
- освіта;
- інформація / комунікація;
- культура.

Четвертий рівень: оцінювання соціальної згуртованості вразливими групами:

- особи, які належать до меншин;
- мігранти / мігрантки;
- діти;
- люди похилого віку;
- люди з інвалідністю;
- жінки.

У 2010 році були розроблені Нова стратегія і План дій Ради Європи для соціальної згуртованості, що визначають **соціальну згуртованість** як *«здатність суспільства забезпечувати добробут усіх своїх членів – мінімізуючи диспропорції й уникаючи маргіналізації – керувати відмінностями й розбіжностями і забезпечувати засоби досягнення добробуту для всіх членів».*[19]

Соціальна згуртованість є:

- **політичною концепцією**, яка має важливе значення для досягнення трьох основних цінностей Ради Європи: ***прав людини, демократії і верховенства права***;[20]
- **динамічним процесом** і необхідною умовою соціальної справедливості, демократичної безпеки й сталого розвитку. Розділені й нерівні суспільства не тільки несправедливі, але й не можуть гарантувати стабільність у довгостроковій перспективі.[21]

19. New Strategy and Council of Europe Action Plan for Social Cohesion (approved by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 7 July 2010). URL: https://www.coe.int/t/dg3/socialpolicies/socialcohesiondev/source/2010Strategy_ActionPlan_SocialCohesion.pdf
20. Social inclusion of young people. URL: https://go.coe.int/BaKs4
21. New Strategy and Council of Europe Action Plan for Social Cohesion (approved by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 7 July 2010). URL: https://www.coe.int/t/dg3/socialpolicies/socialcohesiondev/source/2010Strategy_ActionPlan_SocialCohesion.pdf

Ключові завдання соціальної згуртованості:[22]

- соціальний захист і соціальна справедливість;
- доступ до прав для всіх;
- повага до гідності інших і різноманіття;
- індивідуальна свобода і право кожного й кожної мати можливості для особистісного розвитку;
- солідарність;
- участь у демократичних процесах.

Згуртоване суспільство є спільнотою взаємно підтримуваних вільних індивідів, що прагне до спільних цілей демократичними засобами. Зрозуміло, що молоді люди відіграють вирішальну роль у цьому контексті і як такі, хто активно стимулює соціальну згуртованість, і як цільова група.[23]

Три повідомлення про соціальну згуртованість для роздумів

- Жодне із суспільств не є абсолютно згуртованим.
- Будь-який рівень згуртованості підлягає змінам і потребує реагування на політичні, соціальні й економічні події.
- Діти й молоді люди є особливою групою, яка потребує значної уваги як з погляду захисту, так і з погляду приналежності до соціально згуртованого суспільства.[24]

Європейський комітет соціальної згуртованості (CCS)

Комітет створено Комітетом Міністрів відповідно до статті 17 Статуту Ради Європи і Резолюції CM/Res(2021)3. Серед інших завданням Комітету є забезпечення **інтеграції соціальної згуртованості** в усій Раді Європи шляхом подальшого розвитку концепції через внесок в оцінювання впливу різноманітної діяльності в різних секторах щодо досягнення соціальної згуртованості, включно з діяльністю, спрямованою на побудову інклюзивних суспільств, а також підтримання конкретних дій, які сприяють соціальній згуртованості. Особливу увагу приділено **забезпеченню того, щоб кожна людина могла користуватися її соціальними правами,** гарантованими Європейською соціальною хартією,[25] й іншими відповідними інструментами на практиці й без будь-якої дискримінації, **з особливим акцентом на вразливих групах, особах з інвалідністю й молодих людях,** з урахуванням висновків відповідних механізмів моніторингу. З цією метою Комітет підтримуватиме заходи співпраці, що їх здійснюють на запит держав-членів Ради Європи.

22. Social Cohesion and Inclusion of young people. By Hanjo Schild. URL: https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47261491/HJS.pdf/2b9e18c6-d063-4d1c-b59f-fe05f9b376f6
23. Social Cohesion. A core value of the Council of Europe. By Ralf Rene Weingaertner. URL: https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47261491/RRW.pdf/3dd0bd46-5356-462e-a74f-9681a15376b4
24. Social Cohesion. A core value of the Council of Europe. By Ralf Rene Weingaertner. URL: https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47261491/RRW.pdf/3dd0bd46-5356-462e-a74f-9681a15376b4
25. Європейська соціальна хартія (переглянута) (резюме). URL: https://www.coe.int/uk/web/compass/european-social-charter

Для дослідження теми доступу молодих людей до соціальних прав Рада Європи опублікувала гру «Країна гідності», під час якої учасники й учасниці працюють у парламенті вигаданої країни й ухвалюють рішення про соціальну політику щодо соціальних прав у межах плану розвитку на найближчі п'ять років.

Перш ніж у 2022 році стати Європейським комітетом соціальної згуртованості (CCS), комітет був Європейською платформою соціальної згуртованості (PECS). Стару вебсторінку Платформи і її цінну роботу все ще можна переглянути за посиланням: https://www.coe.int/en/web/european-social-charter/european-social-cohesion-platform

Стратегія молодіжного сектора Ради Європи 2030[26] визначає такі пріоритети:

- посилення плюралістичної демократії;
- доступ молоді до прав;
- співіснування в мирних й інклюзивних спільнотах;
- молодіжна робота.

Боротьба із соціальною ізоляцією й дискримінацією, а також сприяння толерантності й соціальній згуртованості лежать у центрі роботи молодіжного сектора в Раді Європи. Ця робота стала ще більш складною в контексті збільшення різноманітності в Європі, а також кризи міграції, у якій, як не дивно, молодь представлена надмірно.

Ці тематичні пріоритети ґрунтуються на **основних документах Ради Європи в галузі молодіжної політики**, зокрема:

- Рекомендації CM/Rec(2019)4 щодо підтримки молодих біженців на етапі переходу до дорослого життя;
- Рекомендації CM/Rec(2017)4 щодо молодіжної роботи;
- Рекомендації CM/Rec(2016)7 щодо доступу молодих людей до прав;
- Рекомендації CM/Rec(2015)3 щодо доступу молодих людей від неблагополучних районів до соціальних прав;
- Рекомендації CM/Rec(2010)7 щодо Хартії Ради Європи щодо освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини;
- Рекомендації CM/Rec(2010)5 щодо заходів боротьби з дискримінації за ознаками сексуальної орієнтації чи гендерної ідентичності;
- Рекомендації CM/Rec(2006)14 щодо громадянства та участі молодих людей у суспільному житті;
- Рекомендації Rec(2004)13 щодо участі молодих людей у місцевому та регіональному житті;
- Рекомендації Rec (2003)8 про заохочення та визнання неформальної освіти/навчання молоді.

26. https://rm.coe.int/background-document-youth-sector-strategy-2030-english/1680a0bb33

Додаткова інформація

1. Стратегія молодіжного сектора Ради Європи до 2030 року. URL: https://rm.coe.int/a5-brochure-youth-sector-strategy-2030-ukrainian/1680a0d1f3
2. Youth Partnership. Social Cohesion. URL: https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/social-cohesion
3. Youth Partnership. Coyote. «Social Cohesion». Issue 15, May 2010. URL: https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/issue-15-may-2010
4. Rights and Responsibilities in Social Cohesion. By Antonia Wulff. URL: https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47261491/Rights.pdf/7113ce05-0020-443b-a9e9-5215690130fb
5. Eurofound (2015), Social inclusion of young people, Publications Office of the European Union, Luxembourg. URL: https://youth-worker.org.ua/library/soczialna-integracziya-molodyh-lyudej/
6. European Committee for Social Cohesion (CCS). URL: https://www.coe.int/en/web/european-social-charter/european-committee-for-social-cohesion

КОНЦЕПЦІЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО СЕРЕДОВИЩА

На виконання Указу Президента України від 3 грудня 2020 року «Про забезпечення створення безбар'єрного простору в Україні» було розроблено Національну стратегію зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, схвалену розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 року № 366-р (далі – Національна стратегія). Це документ, який містить ініціативи для усунення бар'єрів у різних галузях життя, посилення можливостей і забезпечення рівних прав. Крім того, Національна стратегія містить чіткі індикатори щодо ефективності впровадження відповідних ініціатив.

Безбар'єрність, відповідно до Національної стратегії, – це загальний підхід до формування й імплементації державної політики для забезпечення **безперешкодного доступу всіх груп населення до різних галузей життєдіяльності.**

Метою Національної стратегії є створення **безперешкодного середовища для всіх груп населення**, забезпечення рівних можливостей кожній людині реалізовувати її права, отримувати послуги нарівні з іншими, шляхом інтегрування фізичної, інформаційної, цифрової, соціальної і громадянської, економічної й освітньої безбар'єрності до всіх галузей державної політики.

Витяги з Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року[27]

Напрям 1. Фізична безбар'єрність

Усі об'єкти фізичного оточення доступні для всіх соціальних груп незалежно від віку, стану здоров'я, інвалідності, майнового стану, статі, місця проживання й інших ознак.

Стратегічними цілями є:

- моніторинг і контроль у галузі доступності об'єктів фізичного оточення й транспорту на систематичній основі;
- нормативно-правова база в галузі доступності об'єктів фізичного оточення і транспорту, яка є ефективною, гармонізованою й відповідає сучасним вимогам;
- фахівці й фахівчині в галузі містобудування, архітектури і транспорту, висококваліфіковані щодо доступності.

Напрям 2. Інформаційна безбар'єрність

Люди незалежно від їхніх функціональних порушень чи комунікативних можливостей мають доступ до інформації в різних форматах і з використанням технологій: шрифту Брайля, великошрифтового друку, аудіодискрипції (тифлокоментування), перекладу жестовою мовою, субтитрування, формату, придатного для зчитування програмами екранного доступу, форматів простої мови, легкого читання, засобів альтернативної комунікації.

Стратегічними цілями є:

- доступність для всіх інформації, яка надходить від суб'єктів владних повноважень;
- доступність інформації в ході судового й виборчого процесів;
- доступність для всіх інформації, яку транслюють телерадіоорганізації і яка необхідна для участі в культурному житті, проведення дозвілля, відпочинку й занять спортом;
- доступність для всіх інформації й комунікації в ході отримання публічних послуг.

Напрям 3. Цифрова безбар'єрність

Усі суспільні групи мають доступ до швидкісного інтернету, публічних послуг і публічної цифрової інформації.

Стратегічними цілями є:

- доступність для всіх швидкісного інтернету й засобів доступу до інтернету;
- доступність усіх громадян до здобуття цифрової освіти;
- доступність усіх громадян до цифрових послуг, а також державних вебсайтів і додатків.

Напрям 4. Суспільна і громадянська безбар'єрність

Забезпечено рівні можливості участі всіх людей, їхніх об'єднань і окремих суспільних груп у житті громад і держави, рівний доступ до суспільно-політичного й культурного життя, сприятливе середовище для фізичного розвитку й самореалізації, а також інклюзивне середовище як передумова для участі в усіх формах суспільного життя і громадської активності.

27. Національна Стратегія зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-p#Text

Стратегічними цілями є:

- забезпечення всіх груп населення рівними правами й можливостями для соціального залучення і громадянської участі;
- усвідомлення всіма громадянами й громадянками важливості створення безбар'єрного простору й участь у житті суспільства без дискримінації;
- забезпечення всіх громадян і громадянок рівними правами й можливостями політичної участі й доступу до правосуддя;
- сфокусованість державної політики на підвищенні рівня здоров'я, забезпеченні фізичної активності населення;
- спрямованість філософії соціального захисту й гарантій на створення можливостей і реалізації досягнень (зокрема участі у спортивних змаганнях, паралімпійських і дефлімпійських іграх).

Напрям 5. Освітня безбар'єрність

Створені рівні можливості й вільний доступ до освіти, зокрема освіти протягом життя, а також здобуття іншої професії, підвищення кваліфікації й опанування додаткових компетентностей.

Стратегічними цілями є:

- можливість дорослих, молоді й дітей використовувати всі види й форми освіти;
- задоволення особливих освітніх потреб усіх учасників і учасниць освітнього процесу;
- створення інклюзивного освітнього середовища.

Напрям 6. Економічна безбар'єрність

Усі громадяни і громадянки незалежно від віку, статі, сімейного стану чи стану здоров'я мають умови й можливості для працевлаштування, отримання фінансових й інших ресурсів для заняття підприємництвом чи самозайнятості.

Стратегічними цілями є :

- забезпечення доступу до підприємницької діяльності й самозайнятості;
- забезпечення умов для працевлаштування;
- забезпечення доступності в процесі працевлаштування й на робочому місці;
- підвищення рівня зайнятості вразливих на ринку праці категорій населення.

Додаткова інформація:

1. Розпорядження КМУ від 14 квітня 2021 р. № 366-р «Про схвалення Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text
2. A GUIDE ON INCLUSIVE PRACTICES IN YOUTH ACTIVITIES. URL: https://rm.coe.int/inclusion-toolbox-final/1680a9173e
3. T-Kit 8: Social Inclusion. URL: https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kit-8-social-inclusion
4. Безбар'єрна грамотність: URL: https://thedigital.gov.ua/news/bezbarerna-gramotnist-noviy-kurs-na-diyatsifrova-osvita
5. Довідник безбар'єрності. URL: https://bf.in.ua/
6. Забезпечення доступності інформаційних матеріалів. URL: https://www.vplyv.org.ua/archives/6318?fbclid=IwAR23rsQrJhQ1AdBp8bZ-2nfo_nYdExeqZSthwT-1J_8gycd8z66DwMdyviic
7. Інклюзивний дизайн графічних інтерфейсів. URL: https://www.youtube.com/watch?v=2j7GLSmjYI0&list=PLytOmSy-ngt3IGK9jjhLOC_qn6nZAGbYo
8. Культурна інвалідність. URL: https://zaxid.net/kulturna_invalidnist_n1495737?fbclid=IwAR0brDCaaCMtT9ZT0y1yhFFQYcfzzQ_morviGGZQgvQIr8FQ9u4iU0vqjJA
9. Міністерство соціальної політики України. Безбар'єрність. URL: https://www.msp.gov.ua/content/bezbarernist.html?fbclid=IwAR3nBMrVLjAIUcAgJO9hRmo-90QoT-jGY2sl5MQjzV-RwieHsZ0q7aMmz2Jc
10. Про інформаційну доступність. URL: https://www.vplyv.org.ua/archives/6844?fbclid=IwAR2-25gav43r92t-ZVFI4Qe5LwerbxRJYQGR93KFUsncRjY8pzO-o41mWCY

БАР'ЄРИ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ В МОЛОДІЖНІЙ РОБОТІ (стереотипи, упередження, дискримінація тощо)[28]

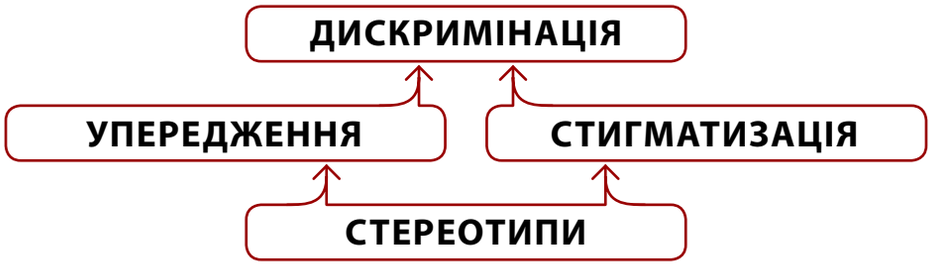

Стереотипи – це найпоширеніші переконання й думки про певні групи, вони можуть бути як позитивними, так і негативними (або нейтральними). Хоча вони й можуть бути корисними, стереотипи стають небезпечними, якщо «прилипають» до людей і спричиняють особливе ставлення й поведінку. Приклади популярних стереотипів: «чоловіки розумніші за жінок», «футболісти бігають швидше за всіх інших людей».

Упередження – особливий вид стереотипів, який містить оцінку чи судження. Багато стереотипів, які на перший погляд здаються нейтральними, насправді містять оцінний елемент, наприклад, твердження «чоловіки погано адаптуються в нових умовах» можна прийняти за констатацію факту, але в реальності це лише суб'єктивна оцінка навичок адаптації чоловіків.

Стигматизація – дискримінаційне, гнітюче або жорстоке ставлення до людини / групи людей, пов'язане з вірою в те, що люди, які мають певні характеристики чи досвід, гірші за інших.

Коли негативні ставлення до певної групи призводять до того, що група не може якоюсь мірою (або зовсім) використовувати права людини, ми маємо справу з дискримінацією. Сама по собі **дискримінація** – це порушення прав людини, які можуть призвести до негативних наслідків як для тих, хто зазнає дискримінації, так і для суспільства загалом.

Додаткова інформація:

1. Закладинки: посібник з протидії мові ненависті онлайн через освіту з прав людини / Еллі Кін, Мара Георгеску, Мара Георгеску, Сату Вальтере, Олена Черних. URL: https://rm.coe.int/16806f9aec
2. Рекомендація CM/Rec(2017)4 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про молодіжну роботу. Словник термінів, які використовує Рада Європи у сферах молодіжної політики, прав людини та неформальної освіти. URL: https://rm.coe.int/dictionnary-eng-ukr/1680a47e3f
3. Компас: посібник з освіти в області прав людини за участі молоді. URL: https://www.coe.int/uk/web/compass
4. Посібник з навчального курсу «Молодіжна робота, інформована про травму» / Назарій Боярський, Юлія Єлфімова, Наталія Макієнко, Олена Черних, 2022, Рада Європи.

28. Дискримінація та нетолерантність. Компас: посібник з освіти з прав людини за участю молоді. URL: https://www.coe.int/uk/web/compass/discrimination-and-intolerance

ОСВІТНІ Й ГРАНТОВІ РЕСУРСИ РАДИ ЄВРОПИ

• *Європейський комітет соціальної згуртованості*

Європейський комітет соціальної згуртованості (The European Committee for Social Cohesion (CCS)) є міжурядовим комітетом Ради Європи, якому доручено працювати в галузі соціальної згуртованості. Він провадить діяльність, спрямовану на побудову інклюзивного суспільства, у якому кожен і кожна може користуватися власними соціальними правами, особливо гарантованими Європейською соціальною хартією. Значну увагу в роботі Комітету приділяють незахищеним групам населення, особам з інвалідністю та молоді.

Комітет об'єднує представників і представниць 46 держав-членів, інших органів і комітетів Ради Європи, а також міжнародних установ й інших відповідних зацікавлених сторін.

Члени і членкині Комітету, призначені урядами держав-членів Ради Європи, є високопоставленими посадовими особами, експертами й експертками в галузі соціальної згуртованості й соціальних прав.

• *Компас: посібник з освіти з прав людини за участю молоді*

«Компас» було вперше опубліковано у 2002 році в межах Молодіжної програми освіти з прав людини Директорату Ради Європи з питань молоді та спорту. Програму було створено з огляду на те, що освіта з прав людини містить освітні програми і вправи, які сприяють утвердженню рівності людей на основі людської гідності, що завжди мало й має неоціненне значення у формуванні демократичного громадянства для всієї молоді, а також у розвитку культури універсальних прав людини.

• *Освітня збірка «Усі різні – усі рівні». Ідеї, ресурси, методи і вправи для неформальної міжкультурної освіти молодих людей і дорослих*

Збірку освітніх методів і теорій «Усі різні – усі рівні» вперше опублікували в 1995 році як освітній ресурс для Європейської молодіжної кампанії проти расизму, антисемітизму, ксенофобії й нетерпимості. Невдовзі після виходу посібник став незамінним для всіх, хто працює в галузі міжкультурної освіти й навчання молоді в усій Європі й поза її межами.

• *Закладинки: посібник з протидії мові ненависті онлайн через освіту з прав людини*

Цей посібник було розроблено для підтримання «Руху проти мови ненависті» – молодіжної Кампанії Ради Європи проти мови ненависті в онлайн-просторі, він буде корисний освітянам і освітянкам, які вирішують цю проблему як у формальній системі освіти, так і за її межами. Посібник призначений для роботи з молодими людьми віком від 13 до 18 років, однак вправи можуть бути адаптовані й до інших вікових груп. Уперше посібник було опубліковано 2014 року, його перекладено десятьма мовами.

• *Скажи своє слово!: посібник з Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті*

Посібник не є підручником, що містить роз'яснення, як можна застосовувати Хартію на місцевому рівні, адже ситуація різниться по всій Європі. Це, імовірніше, зібрання роздумів і запитань, що можуть допомогти віднайти власні шляхи до ефективної участі молоді для тих, хто працює на місцевому рівні. Участь молоді є не самоціллю, а засобом для досягнення позитивних змін у житті молодих людей і побудови кращого суспільства. За останні роки помітно зростає кількість ініціатив, що сприяють залученню молоді на різних рівнях – міжнародному, регіональному, національному й місцевому – і посилюють його. Одним із таких інструментів є Переглянута Європейська хартія участі молоді в місцевому й регіональному житті, прийнята у травні 2003 року Конгресом місцевих і регіональних влад Ради Європи.

- ***Проєкт Ради Європи «Молодь за демократію в Україні», який надає експертну підтримку в галузі молодіжної політики та молодіжної роботи***

Цей проєкт було розпочато в межах Плану дій Ради Європи для України на 2018 – 2022 роки. Він ґрунтувався на попередньому досвіді й продуктивній двосторонній співпраці Ради Європи і Міністерства молоді та спорту України в межах Рамкової програми співробітництва в галузі молодіжної політики між Радою Європи і Міністерством молоді та спорту України на 2016 – 2020 роки. Проєкт спрямований на те, щоб молоді люди в Україні отримували переваги від гендерно-чутливої молодіжної політики й молодіжної роботи, заснованих на участі, для реалізації їхніх прав людини і свобод, демократичної участі й громадянства.

Освітні ресурси, які було розроблено й перекладено в межах діяльності проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні»

- ***Практичний посібник «Дослідження потреб молодих людей: крок за кроком» (проєкт, 2021).***

Мета посібника – відповісти на практичні запитання про дослідження потреб молодих людей у громадах і допомогти знайти відповідні інструменти та приклади для таких досліджень.

- ***Участь молоді: нотатник для молодіжних центрів (проєкт, 2021).***

Ідея цього посібника виникла в червні 2021 року під час реалізації компонента «Активізація молодіжних центрів та молодіжна робота» проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні» у співпраці з чотирнадцятьма молодіжними центрами-партнерами Проєкту.

- ***Посібник з навчального курсу з молодіжної роботи, інформованої про травму (проєкт, 2022)***

Ідея цього посібника як методологічної основи для навчання з питань молодіжної роботи, інформованої про травму, виникла у квітні 2022 року під час проведення серії зустрічей молодіжних працівників і працівниць України, присвячених обговоренню поточних викликів і пріоритетів молодіжної роботи в період війни.

- ***Симуляційна гра «Червоні лінії» (Як створити молодіжний центр у своїй громаді?) (розроблена Львівським обласним молодіжним центром)***

Під час симуляції учасники / учасниці отримують одну з 25 визначених ролей, які можна умовно розподілити на чотири групи: молодь, влада, бізнес, громада. Кожна дійова особа має власні потреби, цілі, інтереси, бажання, переконання й цінності. Виходячи зі своєї ролі й намагаючись зрозуміти інших, молода людина під час гри починає розуміти, наскільки можуть бути різними інтереси в різних людей і чому так важливо домовлятися. Уся гра обертається навколо питання, яке піднімає молодь, – створення в громаді молодіжного центру й розподілу ресурсів з бюджету або з інших джерел на його функціонування.

- ***Крок за кроком разом. Підтримка, поради, приклади та можливості для молодіжної роботи з молодими біженцями та біженками***

У цій публікації наведено практичні інструменти молодіжної роботи, які сприятимуть включенню й участі молодих біженців і біженок на місцевому рівні. Особливу увагу приділено участі та включенню молоді як ключовим вимірам побудови інклюзивних суспільств і водночас створенню сприятливого середовища, у якому молоді біженці й біженки зможуть бути повноцінними учасниками й учасницями власного розвитку й розвитку всієї громади.

- ***Тренерський довідник «Роль молоді у трансформації конфлікту» (T-KIT 12)***

У цьому довіднику зібрані добре відомі уявлення про конфлікти та специфічний досвід молодіжних працівників / працівниць у цій галузі і запропоновано заходи, що дадуть змогу застосовувати на практиці й передавати навички та знання щодо трансформації конфлікту в межах освітньої діяльності інституцій, які підтримують Партнерство з питань молоді між Європейською Комісією і Радою Європи, просувають підхід за принципами неформальної освіти. У 2022 році розпочато перегляд довідника. Оновлення доступні на сайті: https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership

- ***Стандарти якості в освітніх і навчальних активностях Департаменту молоді Ради Європи (переглянуті в 2016 році)***

Метою цих стандартів є забезпечення того, щоб освітня діяльність могла користуватися найкращими можливими умовами та її впроваджували найефективніше щодо використання освітніх, фінансових і технічних ресурсів. Документ містить 15 стандартів і критеріїв якості, зокрема: оцінювання навчальних потреб, конкретні цілі, які можна оцінити, визначення компетентностей, які плановано розвивати.

- ***Грантові можливості Європейського молодіжного фонду[29]***

Фонд, який фінансово підтримує європейські молодіжні ініціативи й розпоряджається бюджетом приблизно в три мільйони євро на рік. ЄМФ підтримує заходи молодіжних недержавних організацій, мереж та ініціатив, передовсім міжнародні молодіжні зустрічі, а також кампанії, виставки, публікації, аудіовізуальні матеріали, інтернет-сторінки й пілотні ініціативи. ЄМФ також надає гранти на розвиток міжнародних молодіжних організацій і мереж та управління ними. Починаючи з 1972 року, коли фонд був заснований, прямими бенефіціарами / бенефіціарками проєктів стало близько 300 тис. молодих людей віком від 15 до 30 років. Фонд також підтримує пілотні проєкти місцевих молодіжних організацій у країнах-членах, наприклад, у 2023 році сума такої підтримки становить до 15 000 євро.

Згідно з рішенням Об'єднаної ради з питань молоді Ради Європи від 12 жовтня 2022 року Європейський молодіжний фонд (EYF) оголосив спеціальний конкурс на підтримання молодих людей з України. Ця ініціатива відповідає поточним потребам, висловленим українською владою й зацікавленими сторонами в галузі молоді. Презентація з інформаційної сесії українською мовою доступна за посиланням: https://rm.coe.int/eyf-presentation-sc-ukraine-v-3-pptx-ukr-1-/1680a90297

29. Детально про Європейський молодіжний фонд і його грантові можливості можна дізнатися тут: https://rm.coe.int/eyf-presentation-sc-ukraine-v-3-pptx-ukr-1-/1680a90297

Європейські молодіжні центри

Європейський молодіжний центр у Будапешті

Європейський молодіжний центр у Будапешті має дипломатичний статус згідно з угодою про місце перебування між Радою Європи і Угорською державою. Центр також можуть використовувати директорати Ради Європи й зовнішні організації для зустрічей, семінарів і навчальних курсів, а послуги розміщення й харчування доступні на місці.

Європейський молодіжний центр у Страсбурзі

Європейський молодіжний центр у Страсбурзі – це міжнародний навчальний, освітній і конференційний центр, що приймає учасників і учасниць, які відвідують заходи, організовані молодіжним сектором Ради Європи або будь-якою іншою структурою організації.

Додаткова інформація

1. Європейська соціальна хартія. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text
2. European Committee for Social Cohesion. URL: https://www.coe.int/en/web/european-social-charter/european-committee-for-social-cohesion
3. Офіційна сторінка Офісу Ради Європи в Україні. URL: https://www.coe.int/uk/web/Kyiv
4. Європейський молодіжний фонд. URL: https://www.coe.int/en/web/european-youth-foundation
5. Підтримка пілотних проєктів Європейським молодіжним фондом. URL: https://www.coe.int/en/web/european-youth-foundation/pilot-activity#

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Пропонуємо здійснити самооцінювання місцевої молодіжної політики щодо відповідності стандартам Ради Європи у напрямі діяльності – інклюзія або/та доступ молодих людей до прав. Для оцінювання можна використати як місцеві документи, що визначають політику в галузі молоді, так і внутрішні документи організації чи молодіжного центру. Форму для самооцінювання подано нижче.

2. Ознайомтесь з Національною стратегією зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року за посиланням: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#n10

- Оберіть, які три напрями / завдання зі Стратегії є найважливішими для вашої роботи з молоддю і чому?

3. Запрошуємо до «Ярмарку практик»

Соціальна згуртованість - це здатність суспільства забезпечити довгостроковий добробут усіх своїх членів, включно зі справедливим доступом до наявних ресурсів, повагою до людської гідності з належним урахуванням різноманітності, особистою й колективною автономією й відповідальною участю.

Методичний посібник з розроблення індикаторів соціальної згуртованості Ради Європи

Умови підготовки до презентації практик:

1. Презентована практика (діяльність або проєкт) має бути спрямована на **посилення соціальної згуртованості або так чи так пов'язана з концепцією соціальної згуртованості.** Якщо відчуваєте, що не маєте такої практики (діяльності або проєкту), запрошуємо подивитися на будь-який інший проєкт з перспективи того, який внесок він робить у соціальну згуртованість, та підготувати його презентацію.

2. Презентація практики (діяльності або проєкту) має містити відповіді на такі **запитання:**

- Яка мета й завдання цієї практики (діяльності або проєкту)?
- Що саме ви робили/робите?
- Як ви це робите?
- Які результати?
- Які труднощі виникали під час реалізації цієї практики (діяльності або проєкту)?
- Що добре працювало/працює?
- Як молоді люди включені в цю практику (діяльність або проєкт) від ідеї до оцінювання?
- Як ця практика пов'язана з темою нашого навчання (сприяння соціальній згуртованості та створення безбар'єрного середовища в молодіжній роботі)?
- Яка підготовка потрібна для повторення цієї практики (діяльності або проєкту)?
- Що би ви порадили вашим колегам і колежанкам, які зацікавлені в повторенні цієї практики (діяльності або проєкту)?

3. Презентація практики має тривати не більше **5 хв.**

4. Формат презентації учасники й учасниці обирають самостійно. Це може бути цифрова презентація (за умови наявності в приміщенні відповідної техніки для демонстрації), презентація з візуалізацією на фліпчарті або будь-який інший формат. Запрошуємо бути настільки креативними, наскільки це можливо.

5. Під час підготовки презентації можете працювати індивідуально або командою (якщо ваша команда представляє одну організацію / установу).

До зустрічі на ярмарку!

Пропонуємо для натхнення ознайомитися з прикладами кількох практик:[30]

Назва організації	Назва практики	Короткий опис/ посилання
Громадська організація «Молодіжний центр Кіровоградської області»	Конкурс молодіжної творчості до Міжнародного дня толерантності	Молодь закладів освіти створює відеоролики на соціальну тему «Толерантність як основа сучасного світу» й постери «Міжкультурний діалог в основі миру». Кращі роботи конкурсантів поширюють у закладах освіти та культури області, у ЗМІ. Так молодь через власну творчість демонструє необхідність поваги до гідності й прав людини і прав дитини, рівності всіх громадян / громадянок незалежно від віку, віросповідання, соціальної, етнічної, расової чи сексуальної належності. Посилання на презентацію Конкурсу творчих робіт до Міжнародного дня толерантності: День толерантності.
«Сумський міський центр дозвілля молоді» Сумської міської ради	Англомовний наметовий табір для молоді «Joy!-Camp»	Восьмиденний наметовий табір для школярів / школярок 14 – 17 років із залученням волонтерів / волонтерок Європейського корпусу солідарності й волонтерів / волонтерок Корпусу Миру США як вихователів / вихователек і наставників / наставниць. Мета проєкту: створення простору для неформального навчання і змістовного дозвілля шкільної молоді, сприяння толерантності й міжкультурному діалогу. Детально про табір: JOY!Camp, Відеоролик

30. Указані практики були представлені учасниками й учасницями і тренерами й тренерками під час тренінгу-семінару з соціальної згуртованості й безбар'єрного середовища для молодіжних працівників і працівниць, що відбувся в онлайн-форматі 17 – 21 жовтня 2022 року в межах Проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні: Фаза II».

Відділ молоді та спорту, Куп'янська міська рада Харківської області	Молодіжний простір «Орбіта»	Створення умов для становлення й розвитку молоді в громаді, зокрема інтеграція молоді з інтелектуальними та/або психологічними порушеннями в сучасне молодіжне середовище – облаштування локацій на території міста, які в сукупності стали осередком практичної роботи з молоддю з різними запитами, молодими особами, які мають обмеження не лише в спілкуванні, а й у самообслуговуванні й охоплюють своєю діяльністю цільову аудиторію в місті та прилеглих населених пунктах.
Громадська організація «Молоді агенти змін»	Литовсько-українська програма «Соціальний бриз»	Волонтерські челенджі – шлях до соціальної згуртованості громади. Детально про проєкт тут: https://www.youtube.com/watch?v=Fix5a2enFlg https://yac.org.ua/social-breeze-volunteering/
Молодіжний центр «START» Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини	Культурно-рекреаційно-туристична Черкащина: інклюзивно-соціальна 3D-карта	Інклюзивна 3D-карта, яка допомагає молоді й ширшій громаді досліджувати культурні, рекреаційні й туристичні аспекти Черкащини. До створення 3D-карти долучилися школи, заклади вищої освіти, люди з вадами слуху та зору з інклюзивно-ресурсного центру, а також люди похилого віку. Вони розробляли маршрути містом. Карта має англійську й українську мовні версії. Посилання на сайт з картою: https://fspo.udpu.edu.ua/inklyuzyvno-sotsial%ca%b-9na-3D-karta/?fbclid=IwAR1O-1V-yRDiR9H-3j_8nr2_e5FwNLfhN2O72nWRUFiJXHQ-qWEw-38f0Bi_M#/
Рада Європи	Жива бібліотека як інструмент, що допомагає побороти упередження і стереотипи	Методологія Ради Європи щодо боротьби з упередженнями, стереотипами та дискримінацією «Жива бібліотека». Детально про методологію тут: https://rm.coe.int/-/1680a458ad

Додаткова інформація

1. Для опрацювання питання включення молодих людей можна скористатися такими матеріалами: Участь молоді: нотатник для молодіжних центрів. С. 25 – 31. URL: https://rm.coe.int/notebook-on-youth-participation-for-youth-centres-yf-dua/1680a4e8a8

2. Для підготовки до презентації практики можна скористатися такими матеріалами: Курикулум для експертів та експерток проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні». Проєкт. С. 35 – 41. URL: https://rm.coe.int/curiculum-draft-youth-for-democracy-in-ukraine/1680a40ea6

Витяг з Інструменту самостійної оцінки молодіжної політики[31]

Короткий опис основних критеріїв, за допомогою яких можна оцінити прогрес у виконанні стандартів Ради Європи

Сфера діяльності	Відповідні індикатори
Участь	• Молодіжна політика сприяє активній участі всіх молодих людей у прийнятті рішень, особливо тих, що їх стосуються, і закликає їх бути активними громадянами / громадянками. • Уряд визнає та підтримує молодіжні організації, молодіжні ради та інші молодіжні ініціативи та структури.
Інформація	• Молодіжна політика забезпечує надання відповідної інформації для молоді та доступу всіх молодих людей до неї як офлайн, так і онлайн. • Молодіжна політика створює можливості для молодих людей розвивати компетентності для управління інформацією.
Інклюзія (включення)	• Молодіжна політика сприяє залученню молоді у вразливому становищі до всіх галузей життя (включно з освітою і професійною підготовкою, працевлаштуванням і зайнятістю, житлом, охороною здоров'я, спортом, дозвіллям і культурою). • Молодіжна політика спрямована на запобігання дискримінації, насильства та нерівноправності, з якими стикаються молоді люди, незалежно від підстав.*
Доступ до прав	• Молодіжна політика сприяє більш ефективному доступу молодих людей до прав і усуває будь-які юридичні, адміністративні та практичні перешкоди. • Молодіжна політика сприяє скоординованому підходу до покращення доступу молоді до прав із співпрацею у всіх відповідних галузях політики на міжнародному, національному, регіональному та місцевому рівнях.
Молодіжна робота	• Створення чи подальший розвиток якісної молодіжної роботи гарантує й активно підтримує місцева, регіональна й національна молодіжна політика. • Знання та навички молодіжних працівників / працівниць, що працюють на оплатній та безоплатній основі, гарантують надання якісної молодіжної роботи.
Мобільність	• Молодіжна політика підтримує молодіжну мобільність, зокрема, з метою поширення почуття приналежності до Європи. • Молодіжна політика заохочує розвиток якісних проєктів з мобільності.

* Незалежно від підстав, наведених у ст. 14 Європейської конвенції з прав людини, або будь-якої іншої форми, установленої прецедентним правом Європейського суду з прав людини.

31. https://rm.coe.int/self-assessment-tool-for-youth-policy-ukrainian/168098b16a

Інклюзія

Законодавча основа
• Рекомендація **CM/Rec(2015)3** Комітету міністрів державам членам про доступ молодих людей з неблагополучних районів до соціальних прав (ЕМТЕК) • Рекомендація **CM/Rec(2016)7** Комітету міністрів державам-членам про доступ молодих людей до прав

Індикатор 1

Молодіжна політика сприяє залученню молоді у вразливому становищі до всіх галузей життя (включно з освітою і професійною підготовкою, працевлаштуванням і зайнятістю, житлом, охороною здоров'я, спортом, дозвіллям і культурою)

Індикатори самостійного оцінювання	Так	Частково	Ні	Приклади найкращих практик
Молодіжна політика спеціально враховує потреби молодих людей у вразливому становищі.				
Вживають конкретних заходів для сприяння включенню всіх молодих людей, особливо у/ через молодіжну роботу, мобільність, участь та інформацію.				
Молодіжна політика створює мости до освітньої політики, щоб сприяти включенню (інклюзії) молодих людей.				
Молодіжна політика створює мости до політики зайнятості, щоб сприяти включенню (інклюзії) молодих людей.				
Молодіжна політика створює мости до політики щодо забезпечення житлом та охорони здоров'я, щоб сприяти включенню (інклюзії) молодих людей.				

Індикатор 2

Молодіжна політика має на меті запобігання дискримінації, насильству та виключенню, з якими стикаються молоді люди, незалежно від підстав*

Індикатори самостійного оцінювання	Так	Частково	Ні	Приклади найкращих практик
Вживають конкретних заходів, які дозволяють всім молодим людям відігравати активну роль у суспільстві без дискримінації.				
Визнають особливу вразливість деяких молодих людей в контексті дискримінації та стигматизації, розроблені заходи для вирішення цієї проблеми.				
Вживають заходів, що сприяють зближенню та позитивним відносинам між людьми різного походження, зокрема в молодіжній роботі й через неї.				

Позитивні тенденції, що дозволять досягти подальшого прогресу

Сфери для поліпшення та можливі подальші заходи

* Незалежно від підстав, наведених у ст. 14 Європейської конвенції з прав людини, або будь-якої іншої форми, установленої прецедентним правом Європейського суду з прав людини.

Доступ до прав

Законодавча основа				
• Рекомендація **CM/Rec (2016)7** Комітету міністрів державам-членам про доступ молодих людей до прав • Рекомендація **CM/Rec (2010)7** Комітету міністрів державам-членам про Хартію Ради Європи про освіту з демократичного громадянства та освіту в галузі прав людини				
Індикатор 1				
Молодіжна політика сприяє більш ефективному доступу молодих людей до прав та усуває будь-які юридичні, адміністративні та практичні перешкоди.*				
Індикатори самостійного оцінювання	**Так**	**Частково**	**Ні**	**Приклади найкращих практик**
Молодіжна політика сприяє усуненню бар'єрів для доступу до якісної освітньої та професійної підготовки для всіх молодих людей.				
Молоді люди отримують підтримку для подолання труднощів, з якими вони стикаються під час пошуку стабільного та змістовного працевлаштування та під час негативних наслідків нестабільних життєвих ситуацій.				
Передбачені заходи для задоволення особливих потреб молоді, пов'язаних із соціальними послугами та послугами з охорони здоров'я.				
Індикатор 2				
Молодіжна політика сприяє скоординованому підходу, спрямованому на покращення доступу молоді до прав із співробітництвом у всіх відповідник галузях політики на міжнародному, національному, регіональному та місцевому рівнях				
Індикатори самостійного оцінювання	**Так**	**Частково**	**Ні**	**Приклади найкращих практик**
Молодіжна політика гарантує, що освіта з демократичного громадянства та освіта з прав людини доступні для всієї молоді.				
Зацікавлені сторони, які опікуються проблемами молоді у всіх відповідних галузях політики, взаємодіють одна з одною і співпрацюють з метою поліпшення доступу молодих людей до їхніх прав.				
Проводять огляди наявних і запланованих законів або програм, які заохочують і гарантують доступ молоді до прав; розроблені обов'язкові заходи з їх реалізації.				
Позитивні тенденції, що дозволять досягти подальшого прогресу				
Сфери для поліпшення та можливі подальші заходи				

* Доступ до цих прав, включених до Рекомендації CM/Rec (2016)7, які вже охоплені в Інших галузях втручання (наприклад, участь, залучення) на рівні показників або критеріїв оцінювання, тут не розглядаємо.

ОПИС НАВЧАЛЬНИХ СЕСІЙ

НАЗВА	**ВІДКРИТТЯ ТРЕНІНГУ-СЕМІНАРУ. ЗНАЙОМСТВО УЧАСНИКІВ І УЧАСНИЦЬ**
КОМПЕТЕНТНОСТІ	• знання методів визначення освітніх цілей, саморефлексії й оцінювання навчального прогресу; • розуміння власних освітніх потреб і їхнього впливу на взаємодію з іншими людьми під час спільного навчального процесу; • здатність визначати власні освітні цілі, здійснювати саморефлексію, конструктивно працювати з іншими людьми й робити внесок у спільний навчальний процес.
ЧАС НА ВИКОНАННЯ	**90 хв.**
ПЕРЕДУМОВИ	Вимоги відсутні.
МАТЕРІАЛИ	Картки із запитаннями для знайомства, маленькі стикери (папірці), ручки, опційно – проєктор та екран.
ІНСТРУКЦІЯ	**Відкриття заходу (30 хв.)** Запросіть до вітального слова організаторів / організаторок. Запросіть до слова офіційних гостей і партнерів / партнерок. **Знайомство 1 (30 хв.)** Запросіть учасників і учасниць сісти в коло, так щоб усі бачили одне одного. Запропонуйте кожному й кожній у колі по черзі назвати: • ім'я, • організації, які вони представляють, • два правдиві й один неправдивий факти про себе. Розпочніть із себе й потім надайте слово людині праворуч від вас або ж запропонуйте розпочати охочому / охочій і надалі спрямуйте черговість за годинниковою стрілкою. Представтеся, і далі нехай група вгадає, яка характеристика про вас є неправдою. **Знайомство 2 (30 хв.)** Проведіть вправу «Більше, ніж просто історія». Для тренінгів в онлайн-форматі можна використовувати сайт: https://www.morethanonestory.org/en/play **1.** Об'єднайте учасників і учасниць по четверо — п'ятеро в кожній групі.

2. Підготуйте наперед кілька столиків з набором карток із запитаннями для обговорення, наприклад, «розкажіть про найщасливіший період вашого життя», «розкажіть про момент, який би ви хотіли пережити знову», «розкажіть історію, яка вас розлютила», «опишіть життя вашої мрії», «розкажіть про те, чого ви чекаєте з нетерпінням», «розкажіть про подарунок, який ви найбільше запам'ятали» тощо.
3. Учасники й учасниці по черзі дістають картки й діляться історіями. Далі поміксуйте учасників і учасниць, поміняйте набори карток і проведіть попередній етап ще раз.
4. Кожне коло обговорення має тривати 6 – 8 хв., аби учасники / учасниці змінили хоча би три групи в процесі знайомства.

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРУ / ФАСИЛІТАТОРЦІ

У разі виступу офіційних гостей надайте можливість учасникам / учасницям поставити їм запитання. Попросіть запрошених гостей фокусуватися саме на їхній діяльності з погляду тематики тренінгу. Якщо ви робите спільне фото, то важливо, щоб учасники / учасниці надали попередньо дозвіл на їх фотозйомку.

Під час вправи про історії спробуйте наперед продумати способи міксування учасників і учасниць і прописати якомога більше запитань на картках. Ці картки можна буде використовувати й надалі, тому можете підготувати собі набір таких карток, надрукованих, наприклад, на картоні, аби вони були міцними.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ПОДАЛЬШИХ ДІЙ

Після цієї сесії рекомендуємо перейти до сесії «Презентація програми тренінгу-семінару. Визначення очікувань. Правила роботи. Командотворення».

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

1. Компас: посібник з освіти в області прав людини за участі молоді. URL: https://www.coe.int/uk/web/compass/-i-m-good-at...-
2. A guide for organising and facilitating the educational process of study sessions held at the European Youth Centres, Council of Europe, 2021. URL: https://rm.coe.int/manual-for-facilitators-2022/1680a5ebc2 (p. 99).
3. Handbook for people working with youth groups. Non-formal education practice in Lithuania. URL: https://youth-worker.org.ua/library/dosvid-neformalnoyi-osvity-vlytvi/
4. Seed for Change. Short Guide. Group agreements A short guide to creating group agreements for workshops and meetings. URL: https://www.seedsforchange.org.uk/groupagree.pdf
5. T-Kit 6: Training Essentials. URL: https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/tkit-6-training-essentials (p. 39 – 44; 105 – 113; 121 – 129).

РОЗКАЖІТЬ ПРО НАЙЩАСЛИВІШИЙ ПЕРІОД ВАШОГО ЖИТТЯ	РОЗКАЖІТЬ ПРО МОМЕНТ, ЯКИЙ БИ ВИ ХОТІЛИ ПЕРЕЖИТИ ЗНОВУ	РОЗКАЖІТЬ ІСТОРІЮ, ЯКА ВАС РОЗЛЮТИЛА	РОЗКАЖІТЬ ПРО ТЕ, ЧОГО ВИ ЧЕКАЄТЕ З НЕТЕРПІННЯМ
ОПИШІТЬ ЖИТТЯ ВАШОЇ МРІЇ	ОПИШІТЬ ВАШ ІДЕАЛЬНИЙ ВІДПОЧИНОК	ОПИШІТЬ ВАШ НАЙКРАЩИЙ ДЕНЬ	РОЗКАЖІТЬ, ПРО ЩО ВИ ДІЗНАЛИСЯ НЕЩОДАВНО ВПЕРШЕ
РОЗКАЖІТЬ ПРО ПОДАРУНОК, ЯКИЙ ВИ НАЙБІЛЬШЕ ЗАПАМ'ЯТАЛИ	РОЗКАЖІТЬ ПРО СИТУАЦІЮ, ЯКОЮ ВИ ПИШАЄТЕСЯ	РОЗКАЖІТЬ ПРО ВАШУ НАЙБІЛЬШУ ПЕРЕМОГУ В ЖИТТІ	РОЗКАЖІТЬ ПРО КНИГУ ЧИ ФІЛЬМ, ЩО НАЙБІЛЬШЕ ВПЛИНУЛИ НА ВАС

ОПИС СЕСІЙ

НАЗВА	**ПРЕЗЕНТАЦІЯ ПРОГРАМИ ТРЕНІНГУ-СЕМІНАРУ. ВИЗНАЧЕННЯ ОЧІКУВАНЬ. ПРАВИЛА РОБОТИ. КОМАНДОТВОРЕННЯ**
КОМПЕТЕНТНОСТІ	• розуміння власних освітніх потреб і їхнього впливу на взаємодію з іншими під час спільного навчального процесу; • здатність визначати власні освітні цілі, здійснювати саморефлексію, конструктивно працювати з іншими людьми й робити внесок у спільний навчальний процес; • аналіз і оцінювання власного навчального прогресу відповідно до поставлених освітніх цілей і власного внеску в спільний навчальний процес.
ЧАС НА ВИКОНАННЯ	**90 хв.**
ПЕРЕДУМОВИ	Рекомендуємо проводити цю сесію після вступу і знайомства учасників і учасниць між собою.
МАТЕРІАЛИ	Фліпчарт, папір для фліпчарту, маленькі наліпки, можна кольорові стикери у вигляді пальця догори (вподобайка), кольорові маркери, скотч, опційно – проєктор та екран.
ІНСТРУКЦІЯ	**Презентація програми (10 хв.)** Презентуйте учасникам і учасницям програму заходу. Обов'язково означте: • дні проведення заходу; • початок і завершення роботи; • перерви; • основні тематичні блоки; • логіку побудови програми. Якщо в програмі є такі сесії, на які учасникам і учасницям потрібно буде підготувати щось заздалегідь, зазначте їх окремо. Програму заходу можна візуалізувати й пізніше розмістити в доступному для огляду місці в приміщенні, де проводять захід (наприклад, прикріпити на стіну). Для візуалізації програми також можна використати метафоричні зображення, наприклад, зобразіть програму заходу у вигляді подорожі, дороги, річки тощо. Під час заходу постійно повертайтеся до програми, показуючи, де зараз знаходиться група. **Визначення очікувань (30 хв.)** Якщо, учасники й учасниці, заповнюючи форму реєстрації, указували їхні очікування, то до початку тренінгу зробіть на фліпчарті колаж з цими очікуваннями (очікування можуть

повторюватися, тому об'єднуйте схожі або групуйте, де це можливо). Потім роздайте учасникам і учасницям маленькі наліпки чи стикери у формі вподобайок (або це можуть бути кольорові круглі наліпки) і попросіть їх приліпити там, де їхні очікування й написане збігаються. Окрім того, учасники й учасниці можуть доповнити аркуш новими очікуваннями, якщо вони виникли в них від початку тренінгу. Потім обговоріть результат разом.

Якщо ж учасники й учасниці не зазначали у формах реєстрації їхні очікування, то роздайте їм маленькі стикери й попросіть зазначити всі очікування (одиг папірець – одне очікування). Потім об'єднайте учасників і учасниць у групи по четверо. Запропонуйте в групах озвучити кожному й кожній їхні очікування й залишити унікальні від групи. Потім об'єднайте дві групи і зробіть те саме. І так, допоки вся група не об'єднається в одне спільне коло. Ви матимете сукупність унікальних очікувань від групи. Насамкінець попросіть групу якось креативно зобразити (намалювати, приклеїти) всім ці очікування на фліпчарті.

Обов'язково збережіть собі фліпчарт з очікуваннями, він вам знадобиться в останній день тренінгу.

Правила роботи (20 хв.)

Поясніть учасникам і учасницям, що з урахуванням наявного спільного досвіду взаємодії їм треба виробити правила спільної роботи, які будуть прийнятні для всіх під час навчання. На обговорення й визначення правил буде відведено 10 хв., за які необхідно виробити список максимум із 10 правил.

Важливо, щоб вироблені правила відповідали таким критеріям:

- конкретні – усі знають, що означає це правило;
- усі мають бути згодні з кожним правилом;
- думки кожного й кожної мають бути враховані;
- правила мають містити такі аспекти: безпека, комфорт, спрямованість на досягнення спільної мети.

Критерії потрібно написати на фліпчарті, щоб вони були доступні учасникам і учасницям під час обговорення.

Через 10 хв. запросіть учасників і учасниць презентувати спільні правила.

Вправа на командотворення «Місія (не)здійснена» (30 хв.)

Приготуйте для групи на фліпчарті 10 завдань, які вони мають усі разом виконати протягом 25 хв., а потім презентувати. Завдання мають бути нескладними, а якщо для їх виконання потрібні додаткові матеріали, то підготуйте їх заздалегідь. Якщо у вас велика кількість учасників і учасниць, ви можете об'єднати їх у дві – три групи й написати для них однакові запитання на фліпчарті. Але в такому випадку зважте на час для презентації та зменште час для підготовки відповідей.

Приклади завдань/запитань:

1. Перелічіть місяці народження всіх у команді.
2. Запишіть найменший і найбільший розмір взуття членів команди
3. Придумайте символ, який характеризує вас як спільну групу, і намалюйте його.
4. Додайте один пункт до правил роботи, які ви прийняли під час попередньої сесії.
5. Порахуйте кількість ламп у приміщенні.
6. Напишіть список країн, куди мріють потрапити члени й членкині команди.
7. Запишіть на картках ті групи молоді, які сьогодні є у ваших громадах.
8. Зліпіть з пластиліну або намалюйте символ, який для всіх у групі символізує соціальне згуртування.
9. Зробіть спільне фото, яке б відображало тему «Соціальна згуртованість і безбар'єрне середовище в галузі роботи з молоддю».
10. Заспівайте разом пісню.

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРУ / ФАСИЛІТАТОРЦІ

Обговорюючи правила, уточнюйте, що люди мають на увазі під тим чи тим правилом з погляду дій і поведінки під час навчання. Також важливо, щоб кожен і кожна погодились із запропонованим правилом.
Якщо тренінг відбувається онлайн, то найкраще вправу «Очікування» проводити на онлайнових дошках (наприклад, Padlet).
Вправу «Місія (не)здійснена» в онлайн-форматі краще проводити в мікрогрупах і з меншою кількістю запитань. Але не забувайте поєднувати запитання для знайомства із запитаннями для поступового занурення в тематику тренінгу.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ПОДАЛЬШИХ ДІЙ

Після цієї сесії можна перейти до будь-якої іншої сесії програми.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

1. HANDBOOK FOR PEOPLE WORKING WITH YOUTH GROUPS. Non-formal education practice in Lithuania. URL: https://youth-worker.org.ua/library/dosvidneformalnoyi-osvity-v-lytvi/ (p. 77 – 80, p. 106 – 122).
2. A guide for organising and facilitating the educational process of study sessions held at the European Youth Centres, Council of Europe, 2021. URL: https://rm.coe.int/manual-for-facilitators-2022/1680a5ebc2 (p. 99).
3. Seed for Change. Short Guide. Group agreements A short guide to creating group agreements for workshops and meetings. URL: https://www.seedsforchange.org.uk/groupagree.pdf
4. T-Kit 6: Training Essentials. URL: https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/tkit-6-training-essentials (p. 39 – 44; 105 – 113; 121 – 129).

НАЗВА

ПОНЯТТЯ «ПРАВА ЛЮДИНИ», «ДОСТУП ДО ПРАВ ЛЮДИНИ», «МОЛОДІЖНА РОБОТА»

КОМПЕТЕНТНОСТІ

- знання про принципи й цінності прав людини в молодіжній роботі;
- розуміння ролі молодіжної роботи в забезпеченні доступу молодих людей до прав людини;
- аналіз і оцінювання власної діяльності з молодими людьми з огляду на дотримання принципів і цінностей прав людини.

ЧАС НА ВИКОНАННЯ

90 хв.

ПЕРЕДУМОВИ

Відсутні.

МАТЕРІАЛИ

Фліпчарт, папір для фліпчарту, кольорові маркери, скотч, картки з матеріалами, кахут для квіза.

ІНСТРУКЦІЯ

Поясніть учасникам і учасницям, що на цій сесії вони спробують виробити спільне розуміння понять «права людини», «доступ до прав людини», «молодіжна робота». А також розглянуть взаємозв'язок цих понять (**30 хв.**).
Запросіть учасників і учасниць пройти квіз. Фасилітатор / фасилітаторка може заздалегідь підготувати роздруковані запитання для квізу або використати формат презентації чи онлайн-інструменти (наприклад, Kahoot).
Квіз (з англ. quiz – вікторина) – це вид гри, що полягає у відповідях на усні чи письмові запитання з різних галузей знань. Квіз можна проводити для формування загальних знань про поняття «права людини», «доступ до прав людини», «молодіжна робота» на початку сесії. Прокоментуйте відповіді, посилаючись на ресурси і стандарти Ради Європи.
Об'єднайте учасників і учасниць у три групи, поясніть, що зараз вони отримають картки з поняттями «права людини», «доступ до прав людини», «молодіжна робота» і стандартами Ради Європи.

Протягом 30 хв.:

- учасники і учасниці знайомляться з матеріалами, обговорюють їх для переконання, що всі однаково розуміють визначення;
- розмірковують і фіксують на фліпчартному аркуші відповіді на такі запитання:

1. Як взаємопов'язані ці три поняття: права людини, доступ до прав, молодіжна робота?

2. Яка практична цінність цих понять для мене та моєї діяльності?

Презентація напрацювань (15 хв.)
Запросіть учасників і учасниць презентувати їхні напрацювання.

Обговорення з групою (15 хв.)
- Як вам працювалось у групі?
- Які складнощі виникали під час виконання завдання?
- Що нового дізналися з інформаційних матеріалів про поняття «права людини», «доступ до прав», «молодіжна робота»
- Чи вдалося встановити зв'язок між поняттями «права людини», «доступ до прав», «молодіжна робота»?
- Чи ви зверталися раніше до стандартів Ради Європи? До яких саме? З якою метою?
- Як ви можете використовувати отримані результати в роботі з молодими людьми?

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРУ / ФАСИЛІТАТОРЦІ

Складаючи квіз, заздалегідь продумайте, у якій формі будете його проводити з урахуванням технічного обладнання. Наприклад, можна використати онлайн-інструмент Kahoot, однак, важливо врахувати, що для його використання необхідні проєктор та екран, а також доступ до інтернету, щоб виводити питання квізу на екран.
Поясніть учасникам і учасницям правила гри.
Також можна зазначити запитання на фліпчартному аркуші.
Заздалегідь підготуйте для кожної групи роздруковані картки з матеріалами й поняттями.
Для проведення тренінгу в онлайн-форматі можна використовувати онлайнову дошку, наприклад Jamboard.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ПОДАЛЬШИХ ДІЙ

Після цієї сесії можна перейти до будь-якої іншої сесії програми.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

1. Курикулум для експертів та експерток проєкту Ради Європи «Молодь За Демократію В Україні». Проєкт. С. 9 – 19. URL: https://rm.coe.int/curiculum-draft-youth-for-democracy-in-ukraine/1680a40ea6
2. У центрі уваги – молодіжна робота: посібник до Рекомендації CM/Rec(2017)4 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про молодіжну роботу. URL: https://rm.coe.int/ukr-youth-work-in-the-spotlight/1680a4bd04
3. Компас: посібник з освіти з прав людини за участю молоді. Глава 4. URL: https://www.coe.int/uk/web/compass/what-are-human-rights
4. Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про доступ молодих людей до прав. URL: https://rm.coe.int/access-to-rights-for-young-people-cm-2016-7-ua-ukr/1680a0f16

5. Словник термінів, які використовує Рада Європи у сферах молодіжної політики, прав людини та неформальної освіти. URL: https://rm.coe.int/ukr-eng-dictionary-of-terminology-used-by-the-council-of-europe-in-the/1680a1b388
6. Переглянута Хартія участі молоді в місцевому та регіональному житті. URL: https://rm.coe.int/168071b58f
7. Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про доступ молодих людей з неблагополучних районів до соціальних прав. URL: https://rm.coe.int/access-to-social-rights-cmrec-2015-3-ukr/1680a0f16
8. Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про молодіжну роботу. URL: https://rm.coe.int/recommendation-cmrec-2017-4-ukr/16808e4d93
9. Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про доступ молодих людей до прав. URL: https://rm.coe.int/access-to-rights-for-young-people-cm-2016-7-ua-ukr/1680a0f163
10. Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства і освіти з прав людини. URL: https://www.coe.int/uk/web/compass/council-of-europe-charter-on-education-for-democratic-citizenship-and-human-rights-education
11. Європейська Конвенція з прав людини. URL: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ukr.pdf
12. Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи. URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Mizhnarodna_dijalnist/Rada_EU/pdf-ukr-text-portfolio.pdf
13. Young people's access to rights through youth information and counselling. Toolkit on how to inform young people about their rights (2015). URL: http://rm.coe.int/doc/09000016807023d9
14. TAKING IT SERIOUSLY. Guide to Recommendation CM/Rec(2015)3 of the Committee of Ministers of the Council of Europe to member States on the access of young people from disadvantaged neighbourhoods to social rights. URL: http://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806accfa

Матеріал для розповсюдження

КАРТКА 1. Права людини

Відображають головні людські потреби; вони встановлюють основні стандарти, без яких люди не можуть гідно жити. Права людини стосуються рівності, гідності, поваги одне до одного, свободи і справедливості. Прикладом таких прав є свобода від дискримінації, право на життя, право на особисту думку, право на шлюб і створення сім'ї, а також право на освіту.

Правами людини володіють однаковою мірою всі особи, в усьому світі й назавжди. Права людини є загальними, тобто вони однакові для всіх людей у кожній країні. Вони є невід'ємними, неподільними і взаємозалежними, тобто їх неможливо позбавити ніколи; усі права однаковою мірою важливі, і вони доповнюють одне одного, наприклад, право брати участь у керуванні й у вільних виборах залежить від свободи слова.

Компас: Посібник з освіти з прав людини за участю молоді. Глава 4. URL: https://www.coe.int/uk/web/compass/what-are-human-rights-

КАРТКА 2. Доступ молодих людей до прав

1. Доступ молодих людей до прав є важливим складником побудови культури прав людини, демократії й верховенства права в сьогоднішній Європі.
2. Молодіжні організації й молодіжна робота відіграють критично важливу роль у забезпеченні доступу молодих людей до прав і підтриманні активної громадянської позиції молодих людей.
3. Доступ до прав вимагає від молодих людей, молодіжних організацій і молодіжних працівників / працівниць поінформованості й навчання з питань прав, якими мають користуватися молоді люди, і дій у разі порушення цих прав.
4. З раннього віку мають бути захищені й заохочувані активна й дієва участь молодих людей у житті суспільства й у процесі ухвалення рішень.
5. Молоді люди мають уповні користуватися правами і свободами без будь-якої дискримінації. Щоб досягти цього, необхідно звернути особливу увагу на молодих людей з меншими можливостями, включно з тими, хто зазнає дискримінації.

Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про доступ молодих людей до прав. URL: https://rm.coe.int/access-to-rights-for-young-people-cm-2016-7-ua-ukr/1680a0f163.

КАРТКА 3. Молодіжна робота

Молодіжна робота – це інструмент для особистого розвитку, соціальної інтеграції й активного громадянства молодих людей. Це ключове поняття для всіх типів діяльності, які відбуваються з молодими людьми і які здійснює сама молодь. Інституційно молодіжна робота відбувається в позашкільній галузі й у більшості випадків безпосередньо пов'язана з неформальною освітою. Основним завданням молодіжної роботи є створення можливостей для молоді самостійно формувати власне майбутнє. Молодіжна робота охоплює великий спектр тем і галузей, залежно від потреб та інтересів самих молодих людей.

Словник термінів, які використовує Рада Європи у сферах молодіжної політики, прав людини та неформальної освіти. URL: https://rm.coe.int/ukr-eng-dictionary-of-terminology-used-by-the-council-of-europe-in-the/1680a1b388.

Основні принципи молодіжної роботи:

- ціннісний підхід: молодіжна робота націлена на просування ідеї включення й соціальної інтеграції;
- молодь у центрі процесу: молодіжна робота існує задля забезпечення потреб і прагнень молоді, визначених самою молоддю;
- добровільність: ґрунтується на добровільній участі молоді;
- саморефлективність і критичний підхід: у процесі молодіжної роботи відбуваються постійний аналіз і оцінювання, які відповідають на запитання, чи зроблено все можливе задля вирішення завдань і досягнення місії молодіжної роботи;
- наявність зв'язків: молодіжна робота постійно має реальний зв'язок з молоддю й робить внесок у підтримання життєздатності громад.

Словник термінів, які використовує Рада Європи у сферах молодіжної політики, прав людини та неформальної освіти. URL: https://rm.coe.int/ukr-eng-dictionary-of-terminology-used-by-the-council-of-europe-in-the/1680a1b388.

КАРТКА 4. Стандарти Ради Європи

- Переглянута Хартія участі молоді в місцевому та регіональному житті. URL: https://rm.coe.int/168071b58f
- Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про доступ молодих людей з неблагополучних районів до соціальних прав. URL: https://rm.coe.int/access-to-social-rights-cmrec-2015-3-ukr/1680a0f164
- Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про молодіжну роботу. URL: https://rm.coe.int/recommendation-cmrec-2017-4-ukr/16808e4d93
- Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про доступ молодих людей до прав. URL: https://rm.coe.int/access-to-rights-for-young-people-cm-2016-7-ua-ukr/1680a0f163
- Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства і освіти з прав людини. URL: https://www.coe.int/uk/web/compass/council-of-europe-charter-on-education-for-democratic-citizenship-and-human-rights-education
- Європейська Конвенція з прав людини. URL: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ukr.pdf
- Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи. URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Mizhnarodna_dijalnist/Rada_EU/pdf-ukr-text-portfolio.pdf

Квіз за поняттями «права людини», «доступ до прав людини», «молодіжна робота»

1. Продовжте тезу «Права людини…

- з'являються тоді ж, коли й обов'язки;
- стосуються всіх людей в усьому світі;
- залежать від громадянства;
- набуваються з настанням повноліття.

Коментар: Права людини універсальні. Це означає, що вони так само **стосуються всіх людей в усьому світі**, причому без обмежень за часом. Кожен має право користуватися правами людини без будь-якої різниці, як-от щодо раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового, станового або іншого становища.

2. Оберіть дві основні цінності, що лежать в основі концепції прав людини:

- людська гідність;
- свобода;
- виживання;
- рівність.

Коментар: в основі концепції прав людини лежать дві основні цінності – **людська гідність і рівність.** Права людини можна розуміти як щось, що визначає базові норми, необхідні для того, щоб жити з почуттям гідності, їхня універсальність випливає з того, що принаймні в цьому всі люди рівні. Ми не маємо й не можемо тут когось виокремлювати.

З цих двох основних цінностей можна вивести багато інших і з їх допомогою точніше визначити, як на практиці мають співіснувати люди й суспільства, наприклад, свобода, недискримінація, справедливість.

3. Чи правильна ця теза: «Права людини стосуються відносин між людиною і державою»?

- так;
- ні;
- не знаю.

Коментар: Так, права людини слугують мінімальним стандартом, який стосується всіх людей; кожна держава й суспільство можуть визначати й застосовувати вищі або детальніші стандарти. Держава зобов'язана поважати (не порушувати) й захищати права людини й забезпечувати їх реалізацію.

4. Оберіть основний документ Ради Європи в галузі прав людини:

- Загальна декларація прав людини;
- Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод;
- Конвенція ООН про права дитини;
- Конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації

Коментар: З 1950 року **Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод** (ЄКПЛ) є найважливішим документом у міжнародній системі захисту прав людини. З першого дня появи Конвенція слугує дороговказом для визначення ідеалів і цінностей демократичних суспільств і фундаментом для розвитку правових держав. На сьогодні Рада Європи розробила та ухвалила понад 200 конвенцій та угод, які спрямовані на захист і реалізацію фундаментальних цінностей – прав людини, демократії і верховенства права. 17 липня 1997 року Верховна Рада України ратифікувала ЄКПЛ, яка набрала чинності для України 11 вересня того самого року. Для підтримання України у виконанні її зобов'язань як держави-члена Ради Європи з 2005 року реалізують Плани дій – стратегічні програмні документи з визначеним періодом дії.

5. Оберіть зайве: молодіжну роботу здійснюють…

- разом з молодими людьми;
- для молодих людей;
- без участі молодих людей;
- самі молоді люди.

Коментар. Молодіжна робота є «ключовим словом» для всіх видів діяльності соціального, культурного, освітнього або політичного характеру, яку роблять **разом з молоддю, для молоді й силами самої молоді.** Основна мета молодіжної роботи полягає у створенні для молодих людей можливостей самим формувати власне майбутнє.

6. Чи правильна ця теза: «Молодіжна робота і неформальна освіта НЕ пов'язані між собою»?

- так;
- ні;
- не знаю.

Коментар. Молодіжна робота належить до галузі освіти поза межами закладу освіти, **найчастіше пов'язана з неформальною або інформальною освітою.** Молодіжна робота спрямована на особистісний, соціальний і етичний розвиток молодих людей.

7. Що з цього НЕ стосується молодіжної роботи?

- є інструментом особистісного розвитку молодих людей;
- має бути обов'язковою для всіх молодих людей;
- охоплює різні види діяльності;
- належить до галузі освіти поза межами закладу освіти.

Коментар. Одна з характеристик молодіжної роботи – вона є **добровільною**. Молодіжна робота не є обов'язковою і спирається на добровільну участь молоді.

8. Молодіжні організації й молодіжна робота відіграють критично важливу роль у забезпеченні доступу молодих людей до прав.

- так;
- ні;
- не знаю.

Коментар. У Рекомендація CM/Rec(2016)7 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про доступ молодих людей до прав[32] підкреслено, що **молодіжні організації та молодіжна робота відіграють критично важливу роль у забезпеченні доступу молодих людей до прав і підтриманні активної громадянської позиції молодих людей.** Доступ до прав вимагає від молодих людей, молодіжних організацій і молодіжних працівників/працівниць поінформованості та навчання з питань прав, якими мають користуватися молоді люди, та дій у разі порушення цих прав.

9. Який з ресурсів Ради Європи з освіти з прав людини ви використовували? (множинний вибір)

- посібник «Компас»;
- гра «Країна гідності»;
- посібник «Закладинки»;
- жодний.

Коментар: «Компас»: посібник з освіти з прав людини за участю молоді містить понад 60 вправ з різних тем прав людини.

«Закладинки»: посібник з протидії мові ненависті онлайн через освіту з прав людини призначений для роботи з молодими людьми віком від 13 до 18 років, однак вправи можуть бути адаптовані й до інших вікових груп. Містить 21 вправу.

Гра «Країна гідності» з доступу до соціальних прав для молоді. Під час гри учасники і учасниці працюють у парламенті вигаданої країни й ухвалюють рішення про соціальну політику щодо соціальних прав у межах плану розвитку на найближчі п'ять років.

32. https://rm.coe.int/access-to-rights-for-young-people-cm-2016-7-ua-ukr/1680a0f163

НАЗВА

КОНЦЕПЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ В ГАЛУЗІ МОЛОДІЖНОЇ РОБОТИ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ПРАВАМИ ЛЮДИНИ

КОМПЕТЕНТНОСТІ

- знання про концепцію соціальної згуртованості в молодіжній роботі та про її зв'язок з правами людини;
- розуміння ролі молодих людей і молодіжних працівників і працівниць у посиленні соціальної згуртованості;
- уміння застосовувати знання про концепцію соціальної згуртованості та її зв'язок з правами людини в молодіжній роботі;
- аналіз власної діяльності з молодими людьми з огляду на сприяння посиленню соціальної згуртованості;
- оцінювання власної ролі як молодіжного працівника / молодіжної працівниці в посиленні соціальної згуртованості.

ЧАС НА ВИКОНАННЯ

90 хв.

ПЕРЕДУМОВИ

Вимоги відсутні.

МАТЕРІАЛИ

Фліпчарт, папір для фліпчарту, ручки або фломастери, стикери, маркери, кольорові аркуші А4, скотч малярний, за можливості / потреби – презентація зі слайдами, проєктор, екран.

ІНСТРУКЦІЯ

Формулювання визначення соціальної згуртованості (30 хв.)

1. Поясніть учасникам і учасницям, що під час цієї сесії вони спробують прийти до спільного розуміння концепції соціальної згуртованості, обговорять те, як ця концепція проявляється в молодіжній роботі і який зв'язок між концепцією соціальної згуртованості й правами людини.

2. Роздайте учасникам і учасницям ручки або фломастери та стикери (по два – три стикери на кожного учасника або кожну учасницю) і попросіть індивідуально протягом 1 хв. записати на стикерах їхні асоціації з поняттям «соціальна згуртованість». Зверніть увагу учасників і учасниць на те, щоб вони записували кожну окрему асоціацію на окремому стикері й використовували для формулювання асоціації не більше трьох слів.

3. Об'єднайте учасників і учасниць у групи по п'ятеро. Роздайте кожній групі по одному кольоровому аркушу А4 та маркеру. Запропонуйте учасникам і учасницям в малих групах поділитися власними асоціаціями поняття «соціальна згуртованість» і сформулювати одне визначення того, що таке соціальна згуртованість, з урахуванням озвучених асоціацій. Попросіть кожну групу записати їхнє визначення соціальної згуртованості на аркуші А4. Час на роботу в групах – 15 хв.

4. Попросіть кожну групу розмістити їхнє визначення соціальної згуртованості на підлозі в центрі кімнати так, щоб інші групи могли з ним ознайомитися. Запросіть усіх учасників і учасниць ознайомитися з визначеннями інших груп. Час на ознайомлення – 3 хв. Після того, як буде вичерпано час для ознайомлення з усіма визначеннями, запросіть усіх учасників і учасниць у спільне коло для обговорення.

5. Обговорення в спільному колі (10 хв.):

- Як вам працювалося в групах?
- Наскільки вам було легко або складно сформулювати визначення соціальної згуртованості? Чому?
- Що відмінного і спільного ви помітили у визначеннях соціальної згуртованості, запропонованих різними групами?
- Що нового ви дізналися про соціальну згуртованість?
- Що з цього може бути корисним у вашій практичній діяльності з молодими людьми?

Підхід Ради Європи до концепції соціальної згуртованості в молодіжній роботі (15 хв.)

Поясніть учасникам і учасницям, що зараз вони ознайомляться з підходом Ради Європи до концепції соціальної згуртованості в молодіжній галузі й матимуть можливість порівняти цей підхід із власними визначеннями, напрацьованими під час попередньої активності. Презентуйте учасникам і учасницям підхід Ради Європи, використовуючи слайди презентації. Після презентації перейдіть до обговорення в колі.

Обговорення в спільному колі (10 хв.):

- Що нового ви дізналися з презентації про підхід Ради Європи до концепції соціальної згуртованості?
- Наскільки такий підхід відрізняється від вашого уявлення про соціальну згуртованість?
- Наскільки такий підхід може бути корисним молодіжним працівникам і працівницям?
- Як цю інформацію можна використати у вашій роботі з молодими людьми?

Світове кафе (45 хв.)

1. Заздалегідь підготуйте три столи й біля кожного з них шість – вісім стільців. На кожному столі розмістіть фліпчартний аркуш з написаним на ньому запитанням і маркери.

2. Поясніть учасникам і учасницям, що на наступному етапі вони матимуть можливість заглибитись у концепцію соціальної згуртованості й проаналізувати їхню роль як молодіжних працівників і працівниць і роль молодих людей у посиленні соціальної згуртованості, а також обговорити, як доступ молодих людей до прав може сприяти соціальній згуртованості. Цей процес відбуватиметься за допомогою методу «Світове кафе».

Світове кафе – форма групового обговорення, що дозволяє кожному й кожній висловити власні думки щодо кількох питань. Ця форма роботи передбачає наявність локацій зі столами, за якими відбувається обговорення одного з питань. З-поміж учасників і учасниць обирають хранителів / хранительок, які будуть модерувати обговорення за столом і робити записи на фліпчартному аркуші.

3. Презентуйте учасникам і учасницям метод світового кафе.

- Поясніть, що буде три столи із запитаннями для обговорення:

Стіл 1. Яка роль мене як молодіжного працівника / молодіжної працівниці в посиленні соціальної згуртованості?

Стіл 2. Яка роль молодих людей у посиленні соціальної згуртованості?

Стіл 3. Як доступ молодих людей до прав може сприяти соціальній згуртованості?

- За кожним столом група має обрати хранителя / хранительку столу – особу, яка буде модерувати обговорення й робити записи. Важливо, щоб вони не нав'язували власну позицію, уміли слухати й формулювати думки, а також були готові взяти на себе відповідальність за результат обговорень і могли презентувати кінцевий результат роботи груп за цим питанням.
- Перший раунд обговорення за одним столом триває 10 хв. Після цього кожна група переходить до іншого столу, а хранитель / хранителька» залишається й інформує нову групу про вже напрацьовані ідеї та пропозиції, після чого учасники й учасниці з нової групи додають власні ідеї щодо обговорюваного питання. Другий і третій раунди тривають по 5 хв. кожен.
- Після останнього раунду хранителі / хранительки презентують результати обговорення в спільному колі.

4. Попросіть учасників і учасниць об'єднатись у три групи по шість – вісім осіб і обрати стіл, з якого вони почнуть обговорення. Запропонуйте групам обрати хранителя / хранительку за кожним столом і розпочати обговорення.

5. Після закінчення часу для обговорення в межах раунду попросіть групи перейти до іншого столу.

6. Після останнього раунду запросіть хранителя / хранительку кожного столу презентувати результати обговорення в спільному колі. Кожен хранитель / кожна хранителька має 3 хв. для презентації результатів.

7. Після завершення презентацій результатів перейдіть до обговорення в колі.

Обговорення в спільному колі (15 хв.):

- Як ви почуваєтеся після обговорення?
- Як вам працювалося над цим завданням?
- Яке з питань було легко обговорювати, а яке важко? Як ви думаєте, чому?
- Що нового ви дізнались у процесі виконання вправи?
- Чи вдалося встановити зв'язок між концепцією соціальної згуртованості в молодіжній роботі й правами людини? У чому саме він полягає?
- Як ви можете використати результати цієї вправи у вашій роботі з молодими людьми?

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРУ / ФАСИЛІТАТОРЦІ

Під час обговорення визначень соціальної згуртованості, запропонованих учасниками й учасницями, може виявитися що концепцію соціальної згуртованості вони розуміють більшою мірою як громадянську активність мешканців і мешканок громади або ж гуртування населення навколо важливих для громади питань чи вирішення актуальних проблем, ніж з погляду рівності прав і можливостей людей з різними ідентичностями та їх включення в різні галузі життя громади. При цьому важливо не акцентувати увагу на «неправильності» такого розуміння соціальної згуртованості, а розширювати його й доповнювати іншими аспектами, зокрема тими, що пов'язані з поняттями рівності, соціальної справедливості, інтеграції й інклюзії.

Для ознайомлення учасників і учасниць з підходом Ради Європи до концепції соціальної згуртованості в молодіжній галузі можна використовувати заздалегідь підготовлену презентацію зі слайдами (за умови наявності в приміщенні технічного обладнання для трансляції презентації) або ж написані на фліпчартному папері чи на кольорових аркушах А4 ключові поняття й тези, які під час презентації можна розміщувати на фліпчарті або призначеній для цього вільній частині стіни за допомогою малярного скотчу.

Під час проведення світового кафе ви можете запропонувати учасникам і учасницям самостійно об'єднатись у групи або провести будь-яку коротку вправу на об'єднання в групи (наприклад, за допомогою руханки «Атоми-молекули», за допомогою рандомного вибору стикерів різного кольору або попросивши учасників і учасниць по черзі розрахуватися на перших – других – третіх тощо).

Для проведення сесії в онлайн-форматі під час збору асоціацій учасників і учасниць щодо поняття «соціальна згуртованість» ви можете скористатися будь-якою інтерактивною платформою для проведення опитувань, наприклад, застосунком Mentimeter або будь-якою інтерактивною онлайн-дошкою (Padlet, Jamboard, IdeaBoardz тощо). Для проведення світового кафе в онлайн-форматі рекомендуємо замість локацій зі столами використати функцію «сесійні зали» (break-out rooms) на платформі ZOOM, у яких групи учасників і учасниць працюватимуть постійно, а хранитель / хранителька будуть «переміщатися» від однієї зали до іншої разом з відповідним документом для записування ідей і пропозицій.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ПОДАЛЬШИХ ДІЙ

Після сесії можна перейти до будь-якої іншої сесії програми.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

1. Youth Partnership. Social Cohesion. URL: https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/social-cohesion
2. Youth Partnership. Coyote. «Social Cohesion»>>Issue 15, May 2010. URL: https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/issue-15-may-2010
3. Rights and Responsibilities in Social Cohesion. By Antonia Wulff. URL: https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47261491/Rights.pdf/7113ce05-0020-443b-a9e9-5215690130fb
4. Соціальна згуртованість через участь молоді: посібник для тренерів. Київ, 2021. 128 с. URL: https://youth-worker.org.ua/library/posibnyk-dlya-treneriv-soczialna-zgurtovanist-cherez-uchast-molodi/
5. Eurofound (2015), Social inclusion of young people, Publications Office of the European Union, Luxembourg. URL: https://youth-worker.org.ua/library/soczialna-integracziya-molodyh-lyudej/
6. Стратегія молодіжного сектора Ради Європи до 2030 року. URL: https://rm.coe.int/a5-brochure-youth-sector-strategy-2030-ukrainian/1680a0d1f3

Матеріал для розповсюдження

У 2005 році Рада Європи підготувала методичний посібник з розроблення індикаторів соціальної згуртованості, у якому **соціальну згуртованість** визначено як *«здатність суспільства забезпечити довгостроковий добробут усіх своїх членів / членкинь, включно зі справедливим доступом до наявних ресурсів, повагою до людської гідності з належним урахуванням різноманітності, особистою та колективною автономією й відповідальною участю».*[33]

У 2010 році були розроблені Нова стратегія і План дій Ради Європи для соціальної згуртованості, що визначає **соціальну згуртованість** як *«здатність суспільства забезпечувати добробут усіх своїх членів / членкинь – мінімізуючи диспропорції й уникаючи маргіналізації – керувати відмінностями й розбіжностями і забезпечувати засоби досягнення добробуту для всіх членів / членкинь».*[34]

Соціальна згуртованість:

- є **політичною концепцією**, яка має важливе значення для досягнення трьох основних цінностей Ради Європи: ***прав людини, демократії і верховенства права;***[35]
- є **динамічним процесом** і необхідною умовою соціальної справедливості, демократичної безпеки і сталого розвитку. Розділені й нерівні суспільства не тільки несправедливі, але й не можуть гарантувати стабільність у довгостроковій перспективі.[36]

33. P. 23. URL: https://www.coe.int/t/dg3/socialpolicies/socialcohesiondev/source/GUIDE_en.pdf
34. New Strategy and Council of Europe Action Plan for Social Cohesion (approved by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 7 July 2010). URL: https://www.coe.int/t/dg3/socialpolicies/socialcohesiondev/source/2010Strategy_ActionPlan_SocialCohesion.pdf
35. Social inclusion of young people. URL: https://go.coe.int/BaKs4
36. New Strategy and Council of Europe Action Plan for Social Cohesion (approved by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 7 July 2010). URL: https://www.coe.int/t/dg3/socialpolicies/socialcohesiondev/source/2010Strategy_ActionPlan_SocialCohesion.pdf

Ключові завдання соціальної згуртованості[37]:

- соціальний захист і соціальна справедливість;
- доступ до прав для всіх;
- повага до гідності інших і різноманіття;
- індивідуальна свобода і право кожного й кожної мати можливості для особистісного розвитку;
- солідарність;
- участь у демократичних процесах.

Згуртоване суспільство є спільнотою вільних індивідів, які підтримують одне одного і прагнуть до спільних цілей демократичними засобами. Зрозуміло, що молоді люди відіграють вирішальну роль у цьому контексті й як такі, хто активно стимулює соціальну згуртованість, і як цільова група.[38]

Три повідомлення про соціальну згуртованість для роздумів

- Жодне із суспільств не є абсолютно згуртованим.
- Будь-який рівень згуртованості підлягає змінам і потребує реагування на політичні, соціальні й економічні події.
- Діти й молоді люди є особливою групою, яка потребує значної уваги як з погляду захисту, так і з погляду приналежності до соціально згуртованого суспільства.[39]

Європейський комітет соціальної згуртованості (CCS)

Комітет створено Комітетом Міністрів відповідно до статті 17 Статуту Ради Європи й Резолюції CM/Res(2021)3. Серед інших завданням Комітету є забезпечити **інтеграцію соціальної згуртованості** в усій Раді Європи шляхом подальшого розвитку концепції через внесок в оцінювання впливу різноманітної діяльності в різних секторах щодо досягнення соціальної згуртованості, включно з відповідною діяльністю, спрямованою на побудову інклюзивних суспільств, а також заохочення конкретних дій, які сприяють соціальній згуртованості. Особливу увагу приділено **забезпеченню того, щоб кожна людина могла користуватися її соціальними правами**, гарантованими Європейською соціальною хартією[40], та іншими відповідними інструментами на практиці й без будь-якої дискримінації, **з особливим акцентом на вразливих групах, особах з інвалідністю й молодих людях**, з урахуванням висновків відповідних механізмів моніторингу. З цією метою Комітет підтримуватиме заходи співпраці, що здійснюють на запит держав-членів Ради Європи.

> *Для дослідження теми доступу молодих людей до соціальних прав Рада Європи видала гру «Країна гідності», під час якої учасники й учасниці працюють у парламенті вигаданої країни й ухвалюють рішення про соціальну політику щодо соціальних прав у межах плану розвитку на найближчі п'ять років.*

37. Social Cohesion and Inclusion of young people. By Hanjo Schild. URL: https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47261491/HJS.pdf/2b9e18c6-d063-4d1c-b59f-fe05f9b376f6
38. Social Cohesion. A core value of the Council of Europe. By Ralf Rene Weingaertner. URL: https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47261491/RRW.pdf/3dd0bd46-5356-462e-a74f-9681a15376b4
39. Social Cohesion. A core value of the Council of Europe. By Ralf Rene Weingaertner. URL: https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47261491/RRW.pdf/3dd0bd46-5356-462e-a74f-9681a15376b4
40. Європейська соціальна хартія (переглянута) (резюме) https://www.coe.int/uk/web/compass/european-social-charter

Стратегія молодіжного сектора Ради Європи 2030[41] визначає такі пріоритети:

- посилення плюралістичної демократії;
- доступ молоді до прав;
- співіснування у мирних й інклюзивних спільнотах;
- молодіжна робота.

Боротьба із соціальною ізоляцією й дискримінацією, а також сприяння толерантності й соціальній згуртованості лежать у центрі роботи молодіжного сектора в Раді Європи. Ця робота стала ще більш складною в контексті збільшення різноманітності в Європі, а також кризи міграції, у якій, як не дивно, молодь представлена надмірно.

Ці тематичні пріоритети ґрунтуються на **основних документах Ради Європи в галузі молодіжної політики,** зокрема:

- Рекомендації CM/Rec(2019)4 щодо підтримки молодих біженців на етапі переходу до дорослого життя;
- Рекомендації CM/Rec(2017)4 щодо молодіжної роботи;
- Рекомендації CM/Rec(2016)7 щодо доступу молодих людей до прав;
- Рекомендації CM/Rec(2015)3 щодо доступу молодих людей з неблагополучних районів до соціальних прав;
- Рекомендації CM/Rec(2010)7 щодо Хартії Ради Європи щодо освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини;
- Рекомендації CM/Rec(2010)5 щодо заходів боротьби з дискримінацією за ознаками сексуальної орієнтації чи гендерної ідентичності;
- Рекомендації CM/Rec(2006)14 щодо громадянства та участі молодих людей у суспільному житті;
- Рекомендації Rec(2004)13 щодо участі молодих людей у місцевому та регіональному житті;
- Рекомендації Rec (2003)8 про заохочення та визнання неформальної освіти/навчання молоді.

Джерела

1. Social Cohesion and Inclusion of young people. By Hanjo Schild. URL: https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47261491/HJS.pdf/2b9e18c6-d063-4d1c-b59f-fe05f9b376f6
2. Social inclusion of young people. URL: https://go.coe.int/BaKs4
3. New Strategy and Council of Europe Action Plan for Social Cohesion (approved by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 7 July 2010). URL: https://www.coe.int/t/dg3/socialpolicies/socialcohesiondev/source/2010Strategy_ActionPlan_SocialCohesion.pdf
4. Social Cohesion. A core value of the Council of Europe. By Ralf Rene Weingaertner. URL: https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47261491/RRW.pdf/3dd0bd46-5356-462e-a74f-9681a15376b4

41. https://rm.coe.int/background-document-youth-sector-strategy-2030-english/1680a0bb33

НАЗВА

БАР'ЄРИ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ В МОЛОДІЖНІЙ РОБОТІ (СТЕРЕОТИПИ, УПЕРЕДЖЕННЯ, ДИСКРИМІНАЦІЯ ТОЩО)

КОМПЕТЕНТНОСТІ

- знання про бар'єри, які можуть існувати в молодіжній роботі й перешкоджати соціальній згуртованості, зокрема стереотипи, упередження, дискримінацію;
- розуміння впливу бар'єрів, які можуть існувати в молодіжній роботі, на соціальну згуртованість;
- уміння визначати бар'єри в молодіжній роботі, які можуть перешкоджати соціальній згуртованості;
- аналіз різних проявів і явищ у молодіжній роботі відповідно до їхнього впливу на соціальну згуртованість;
- оцінювання впливу різних проявів і явищ у молодіжній роботі на соціальну згуртованість.

ЧАС НА ВИКОНАННЯ

180 хв (повне заняття розраховане на дві сесії по 90 хв: має пригадування попереднього дня і чотири основні вправи (40 хв., 60 хв., 20 хв., 45 хв.). Зверніть увагу на композицію та тривалість вправ, плануючи перерву.

ПЕРЕДУМОВИ

Бажано проводити після ознайомлення з поняттям «соціальна згуртованість».

МАТЕРІАЛИ

Фліпчарт, папір для фліпчарту, кольорові маркери, підготовлені визначення для кожної групи, драбина упереджень (або малюнок на фліпчарті, або для демонстрації на екрані, або ж створені сходинки для формування драбини на підлозі), основні поняття, схема «сепарація – інклюзія».

ІНСТРУКЦІЯ

Пригадування попереднього дня (15 хв.)
Привітайте учасників і учасниць і запропонуйте їм поділитися, що вони запам'ятали з попереднього тренінгового дня. Попросіть кожну людину по колу назвати щось, про що говорили вчора, але не повторюючи те, що вже було сказано.

Схема формування припущень (40 хв.)
1. Презентуйте учасникам схему «Драбина припущень»[42]. «Драбина припущень» (The Ladder of Inference) – це інструмент, який дозволяє зрозуміти, як певна інформація, що проходить через серію ментальних процесів, стає висновком.
«Ти починаєш з вибіркової інформації, перекладаєш це зрозумілими тобі поняттями і згодом доходиш висновку».

42. Один з варіантів пояснення схеми є в Посібнику для тренерів "Соціальна згуртованість через участь молоді": https://youth-worker.org.ua/library/posibnyk-dlya-treneriv-soczialna-zgurtovanist-cherez-uchast-molodi/

Цю драбину розробив і запропонував у 1970 році американський психолог Кріс Арджиріс. З першої публікації її час від часу адаптують різні автори та авторки.
Робіть презентацію в зручний для вас спосіб – або на екрані, виводячи поетапно кожну сходинку, або зображуючи її на фліпчарті, або формуючи на підлозі завдяки роздрукованим елементам.

Дія	Я дію відповідно до того, у що вірю
Віра	Я приймаю віру про світ
Висновок	Я роблю висновки на основі моїх припущень
Припущення	Я роблю припущення на основі значення й сенсу, які я додав
Сенс	Я додав значення і зміст (культурний і особистий)
Фільтр	Я вибрав дані з того, що я спостерігаю
Спостереження	Я спостерігаю дані й досвід
Дані (наявна інформація)	Те, що існує і що можна сприйняти

2. Пояснюйте суть кожної сходинки.
«Драбина упереджень» – це схема, яка дозволяє нам зрозуміти, як формується певна думка, упередження, рішення й дія.
Перший етап драбини – це **наявність у нас певної інформації.** Це дані, які ми збираємо довкола завдяки спостереженням, дослідженням або просто з офіційної статистики. Але часто наше мислення не зупиняється на цьому етапі і рішення не формується суто на основі даних. Ми **спостерігаємо**.
В нас підключається **вибіркове сприйняття**. Це вибіркове сприйняття (фільтрування інформації) залежить і від кількості зібраних даних, і від нашого вміння аналізувати дані, і від нашого ставлення до людини, ситуації тощо. Ми **додаємо значення і зміст** (культурний і особистий).
Наступною сходинкою драбини є умовивід – перший етап підготовки нашого **припущення.** Ми робимо припущення на основі значення й сенсу, які ми додали.
Далі настає **етап висновків**, зазвичай на основі наших припущень.
На основі висновків ми піднімаємося на сходинку **віра** – ми приймаємо віру про світ на основі наших висновків. І нарешті сходинка **дія** - ми діємо відповідно до того, у що віримо.
Звичайно, у житті (у нашій голові) рух по сходинках відбувається дуже швидко й часто несвідомо. Тому саме критичне мислення, наявність даних і розуміння механізму формування рішень дає нам можливість зовсім по-іншому діяти й обирати власні дії.

3. Запропонуйте учасникам і учасницям об'єднатись у п'ять груп, обговорити запропоновані ситуації, використовуючи драбину формування припущень, і презентувати її на загал. Ситуації взяті з навчання й обговорень під час тренінгу-семінару з запобігання та протидії дискримінації в молодіжній політиці й молодіжній роботі, що відбувся 26 – 29 серпня 2021 року в м. Київ. Організатором тренінгу-семінару став проєкт Ради Європи «Молодь за демократію в Україні» у співпраці з Міністерством молоді та спорту України.[43]

4. Обговоріть з учасниками й учасницями цей досвід через запитання:

- Як виглядали етапи формування припущень? Чи міг бути інший висновок/інші дії? Якщо так, то які? Від чого це залежить?
- До чого може призвести вибіркове сприйняття?
- Що може бути наслідком формування припущень в громаді та молодіжному середовищі зокрема?
- Чи стикались ви з ситуаціями, коли припущення (чи їх наслідки) негативно вплинули на молодих людей та їхній доступ до прав?
- Що ви можете зробити у вашій роботі, щоб зменшити негативний вплив припущень на молодих людей та їхній доступ до прав?

Аналіз бар'єрів соціальної згуртованості в молодіжній роботі (60 хв.)

1. Заздалегідь підготуйте три фліпчарти і стикери з написами основних понять (явищ) – стереотипи, упередження, дискримінація. Розмістіть стикери в хаотичному порядку на фліпчартах або просто покладіть поруч. Також дайте кожній групі аркуш з визначеннями понять - стереотипи, упередження, дискримінація.

2. Поясніть, що на цій сесії ви разом дослідите бар'єри соціальної згуртованості й спробуєте знайти між ними зв'язок.

3. Об'єднайте учасників і учасниць у три групи. Для цього попросіть їх порахувати до бажаної кількості груп. Один учасник / одна учасниця починає з рахунку «один», наступний / наступна – «два», наступний / наступна «три». Потім попросіть усіх, хто назвав «один», сформувати групу, усіх хто сказав «два», сформувати іншу групу тощо.

4. Презентуйте учасникам і учасницям записані заздалегідь на окремих стикерах поняття (явища). Поясніть, що їхнє завдання в групах полягатиме в обговоренні зазначених на стикерах явищ і пошуку можливого взаємозв'язку між ними. Зазначте, що (за можливості) стикери потрібно розташувати так, щоб показати зв'язок між цими поняттями (явищами). Зазначте, що можна рухати стикери й додавати потрібні елементи, для цього в учасників/учасниць є порожні стикери.

43. https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/participants-of-the-training-seminar-of-the-project-of-the-council-of-europe-youth-for-democracy-in-ukraine-developed-project-ideas-on-prevention-and-

4. Через 20 хв. запросіть представника / представницю кожної команди презентувати результати обговорення в спільному колі. Кожна група має 4 – 5 хв. для презентації результатів.

Обговорення (дебрифінг) (25 хв.)

- На вашу думку, як ці явища — стереотипи, упередження, дискримінація — впливають на соціальну згуртованість? Наведіть приклади.
- Які з них можуть бути найбільшими бар'єрами для молодих людей?
- Чому і як формуються ці бар'єри?
- Які наслідки мають ці бар'єри (упередження, стереотипи, дискримінація) для молоді громади?
- Що ви можете зробити у вашій роботі, щоб зменшити ці бар'єри?

Обговорення «Схеми чотирьох підходів» (20 хв.)

1. Презентуйте учасникам і учасницям схему як коротке нагадування про те, як бар'єри можуть впливати на соціальну згуртованість суспільства. Ви можете вивести схему на екран або намалювати на фліпчарті. Спочатку запросіть учасників і учасниць розповісти, що вони знають про схему (рисунок схеми, без підписів), а далі ще раз з ними обговоріть кожну частинку схеми (10 хв.).

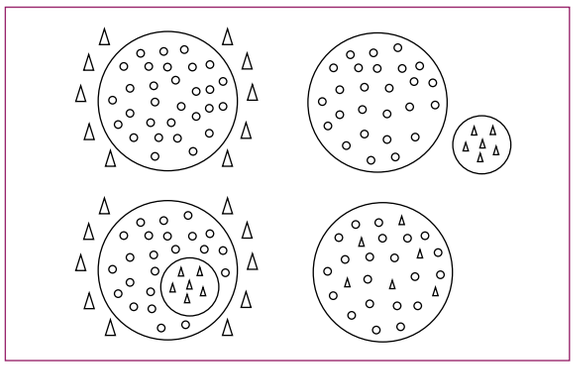

2. Обговоріть з учасниками й учасницями схему:

- Як би ви назвали цю схему з чотирма різними підходами?
- Як ви оцінюєте стан безбар'єрного середовища у вашій громаді?
- Як ви оцінюєте стан безбар'єрного середовища в роботі з молоддю у вашій громаді чи організації?
- Яка з цих чотирьох схем відображає ситуацію для молодих людей з інвалідністю? Чому?
- Яка з цих чотирьох схем відображає ситуацію для молодих людей – внутрішньо переміщених осіб? Чому?
- Що ви можете зробити, щоб змінити ситуацію для цих молодих людей?

Дискусія в малих групах (45 хв.)

1. Поясність учасникам і учасницям, що зараз вони будуть згадувати й обговорювати бар'єри, які сьогодні існують у молодіжній роботі й заважають соціальній згуртованості.

2. Об'єднайте учасників і учасниць у три – чотири групи. Дайте кожній групі фліпчарт, на якому попросіть протягом 20 хв. зазначити ті бар'єри, які сьогодні існують у молодіжній роботі й заважають соціальній згуртованості.

За наявності часу запросіть усіх учасників і учасниць у спільне коло для презентації та обговорення.

Обговорення (дебрифінг) (25 хв.)

- Наскільки вам було легко або складно віднайти приклади бар'єрів, які сьогодні існують у вашій молодіжній роботі й заважають соціальній згуртованості?
- Що спільного/схожого помітили? Чи можемо якось згрупувати ці бар'єри?
- Наведіть, будь ласка, приклади внутрішніх бар'єрів, які існують всередині ваших організацій і заважають соціальній згуртованості молоді.
- Що вже зараз можна зробити, щоб усунути ці бар'єри?

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРУ / ФАСИЛІТАТОРЦІ

Можете підготувати наперед картки з визначенням основних понять: дискримінація, упередження, стереотипи. Під час презентації схеми формулювання тверджень і «Схеми чотирьох підходів» постійно повертайте учасників і учасниць до досвіду їхніх громад і молодіжної роботи.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ПОДАЛЬШИХ ДІЙ

Після цієї сесії можна перейти до сесії програми «Хто вона – молодь у наших громадах?»

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

1. Закладинки: посібник з протидії мові ненависті онлайн через освіту з прав людини / Еллі Кін, Мара Георгеску, Мара Георгеску, Сату Вальтере, Олена Черних. URL: https://rm.coe.int/16806f9aec

2. Рекомендація CM/Rec(2017)4 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про молодіжну роботу. URL: https://rm.coe.int/ukr-youth-work-in-the-spotlight/1680a4bd04

3. Словник термінів, які використовує Рада Європи у сферах молодіжної політики, прав людини та неформальної освіти. URL: https://rm.coe.int/dictionnary-eng-ukr/1680a47e3f

4. Компас: посібник з освіти в області прав людини за участі молоді. URL: https://www.coe.int/uk/web/compass

5. Соціальна згуртованість через участь молоді: посібник для тренерів. URL: https://youth-worker.org.ua/library/posibnyk-dlya-treneriv-soczialna-zgurtovanist-cherez-uchast-molodi/

6. Інклюзія А-Я. URL: https://www.salto-youth.net/downloads/4-17-4348/InclusionAtoZUA.pdf

Матеріал для розповсюдження

До вправи «Схема формування припущень»

ДІЯ. КАРТКА 1.

До молодіжного центру прийшла дівчина ромської національності дізнатися про вакансії, адміністраторка МЦ не розмовляє з нею і ігнорує її питання.

Дія	Я дію відповідно до того, у що вірю
Віра	Я приймаю віру про світ
Висновок	Я роблю висновки на основі моїх припущень
Припущення	Я роблю припущення на основі значення й сенсу, які я додав
Сенс	Я додав значення і зміст (культурний і особистий)
Фільтр	Я вибрав дані з того, що я спостерігаю
Спостереження	Я спостерігаю дані й досвід
Дані (наявна інформація)	Те, що існує і що можна сприйняти

ДІЯ. КАРТКА 2.

У молодіжному центрі почав працювати новий співробітник. Інші співробітники та співробітниці центру дізнались, що він гей, і жартують з приводу його сексуальної орієнтації.

Дія	Я дію відповідно до того, у що вірю
Віра	Я приймаю віру про світ
Висновок	Я роблю висновки на основі моїх припущень
Припущення	Я роблю припущення на основі значення й сенсу, які я додав
Сенс	Я додав значення і зміст (культурний і особистий)
Фільтр	Я вибрав дані з того, що я спостерігаю
Спостереження	Я спостерігаю дані й досвід
Дані (наявна інформація)	Те, що існує і що можна сприйняти

ДІЯ. КАРТКА 3.

Новий член молодіжної ради – активний профеміністка, час від часу бере участь у феміністичних акціях в місті й активно висловлює свою позицію в соціальних мережах. Голова молодіжної ради, який не поділяє ці погляди, дізнається про це й говорить, що він не отримає права голосу в молодіжній раді.

Дія	Я дію відповідно до того, у що вірю
Віра	Я приймаю віру про світ
Висновок	Я роблю висновки на основі моїх припущень
Припущення	Я роблю припущення на основі значення й сенсу, які я додав
Сенс	Я додав значення і зміст (культурний і особистий)
Фільтр	Я вибрав дані з того, що я спостерігаю
Спостереження	Я спостерігаю дані й досвід
Дані (наявна інформація)	Те, що існує і що можна сприйняти

ДІЯ. КАРТКА 4.

Учасниця тренінгу на восьмому місяці вагітності. Тренерська команда постійно на заході запитує в неї, чи не потрібно їй води, чи не жарко в приміщенні тощо.

Дія	Я дію відповідно до того, у що вірю
Віра	Я приймаю віру про світ
Висновок	Я роблю висновки на основі моїх припущень
Припущення	Я роблю припущення на основі значення й сенсу, які я додав
Сенс	Я додав значення і зміст (культурний і особистий)
Фільтр	Я вибрав дані з того, що я спостерігаю
Спостереження	Я спостерігаю дані й досвід
Дані (наявна інформація)	Те, що існує і що можна сприйняти

ДІЯ. КАРТКА 5.

Колега з партнерської організації пересувається на кріслі колісному. Співробітниця вирішила допомогти їй і почала везти крісло, притримуючи ззаду.

Дія	Я дію відповідно до того, у що вірю
Віра	Я приймаю віру про світ
Висновок	Я роблю висновки на основі моїх припущень
Припущення	Я роблю припущення на основі значення й сенсу, які я додав
Сенс	Я додав значення і зміст (культурний і особистий)
Фільтр	Я вибрав дані з того, що я спостерігаю
Спостереження	Я спостерігаю дані й досвід
Дані (наявна інформація)	Те, що існує і що можна сприйняти

Матеріал для розповсюдження

До вправи «Аналіз бар'єрів соціальної згуртованості в молодіжній роботі»

КАРТКА 1.

Стереотипи – це найпоширеніші переконання й думки про певні групи, вони можуть бути як позитивними, так і негативними (або нейтральними). Хоча вони й можуть бути корисними, стереотипи стають небезпечними, якщо «прилипають» до людей і спричиняють особливе ставлення й поведінку. Приклади популярних стереотипів: «чоловіки розумніші за жінок», «футболісти бігають швидше за всіх інших людей».

КАРТКА 2.

Упередження – особливий вид стереотипів, який містить оцінку чи судження. Багато стереотипів, які на перший погляд здаються нейтральними, насправді містять оцінний елемент, наприклад, твердження «чоловіки погано адаптуються в нових умовах» можна прийняти за констатацію факту, але в реальності це лише суб'єктивна оцінка навичок адаптації чоловіків.

КАРТКА 3.

Стигматизація – дискримінаційне, гнітюче або жорстоке ставлення до людини / групи людей, пов'язане з вірою в те, що люди, які мають певні характеристики чи досвід, гірші за інших.

Коли негативні ставлення до певної групи призводять до того, що група не може якоюсь мірою (або зовсім) використовувати права людини, ми маємо справу з дискримінацією. Сама по собі **дискримінація** – це порушення прав людини, які можуть призвести до негативних наслідків як для тих, хто зазнає дискримінації, так і для суспільства загалом.

Джерело:
Посібник з навчального курсу «Молодіжна робота, інформована про травму» / Назарій Боярський, Юлія Єлфімова, Наталія Макієнко, Олена Черних, 2022, Рада Європи. URL: https://rm.coe.int/posybnyk-trauma-informed-youth-works-ukr-digital-yfduii/1680a8ec2f

НАЗВА

ХТО ВОНА – МОЛОДЬ У НАШИХ ГРОМАДАХ?

КОМПЕТЕНТНОСТІ

- знання про групи / категорії молодих людей у громаді і їхні можливості;
- розуміння соціального контексту молодих людей і їхніх можливостей у громаді;
- уміння визначати групи / категорії молодих людей у громаді і їхні можливості;
- мапування молодіжного середовища в громаді з метою виявлення тих груп / категорій молодих людей, хто має менші можливості й менший доступ до прав.

ЧАС НА ВИКОНАННЯ

90 хв.

ПЕРЕДУМОВИ

Відсутні.

МАТЕРІАЛИ

Фліпчарт, папір для фліпчарту, кольорові маркери, стикери, кольоровий папір, презентація або визначення на фліпчарті, або роздруковані матеріали щодо категорій молодих людей з меншими можливостями й молодих людей з неблагополучних районів.

ІНСТРУКЦІЯ

Запросіть учасників і учасниць до спільного мозкового штурму зі створення портрету молодої людини **(15 хв.)**.
Нагадайте правила мозкового штурму:
1. Чим більше висловлюють ідей, тим краще.
2. Безоцінне сприйняття.
3. Кожна ідея цінна.
Усі ідеї можна записувати на фліпчартному аркуші.

Фасилітатор / фасилітаторка може задавати питання, які зможуть навести на думку учасників / учасниць

- Хто такі молоді люди?
- Скільки їм років?
- Де вони живуть?
- Що вони роблять?
- Де проводять час?
- Як переміщуються у громаді й поза нею?
- З ким спілкуються?
- Про що мріють?

Надалі ознайомте учасників і учасниць з категоріями молодих людей з меншими можливостями й молодих людей з неблагополучних районів. Можна використовувати інформацію з ресурсу SALTO Education and Training TCA Resource Centre – SALTO освітній та тренінговий ресурсний центр (**10 хв.**)

Інформація доступна за посиланням: https://www.salto-youth.net/rc/inclusion/archive/archive-resources/inclusiongroups/inclusionoffenders/InclusionOffendersWho/
Підкресліть, що у Рекомендації CM/Rec(2015)3 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про доступ молодих людей з неблагополучних районів до соціальних прав визначено, що молоді люди з неблагополучних районів, а особливо ті, які живуть у бідності, є більш вразливими до всіх видів ризиків, як-от погане фізичне і психічне здоров'я, уживання психоактивних речовин, самоушкодження, насильство, дискримінація, соціальне відчуження.

Обговоріть, що які би терміни ми не використовували, ми маємо визнати, що:
- Слова є потужними і складними й цілком здатні образити навіть тоді, коли думка, що стоїть за ними, є добрим наміром.
- Такі описові терміни, як «молодий злочинець» або «жертва насильства», наприклад, часто мають асоціації, яких важко позбутися.
- Хоча слова важливі, нам не потрібно ставати занадто одержимими ними. Якщо ми витрачаємо занадто багато часу на занепокоєння про слова, ми можемо не зробити чогось корисного

Щоб уникнути занадто фіксованих поглядів, було би також розумно дотримуватися деяких широких принципів:
- Ми маємо бути максимально точними, не дозволяючи нашому словниковому запасу стати технічним або занадто складним для розуміння. Мова має нести значення, намір, а іноді й ідеологію, але в царині молодіжної роботи й неформальної освіти мова має насамперед слугувати об'єднанню, розумінню і спілкуванню.[44]
- Ми завжди маємо усвідомлювати гідність людей, яких ми описуємо. Простий тест: чи хотіли би ми самі, щоб на нас так посилалися, чи ми були би щасливі, якби цей опис був застосований до когось із близьких нам.
- Ми маємо чітко окреслювати, що опис стосується поточної ситуації з молодими людьми, а не самих молодих людей. Якщо ми називаємо когось із груп ризику або знедолених, ми посилаємося на їхні теперішні або недавні обставини, які впливають на їхні можливості. Це не ярлик, який вони носитимуть вічно.

44. Словник термінів, які використовує Рада Європи у сферах молодіжної політики, прав людини та неформальної освіти. URL: https://rm.coe.int/ukr-eng-dictionary-of-terminology-used-by-the-council-of-europe-in-the/1680a1b388

Обговорення у групах (30 хв.)
Запросіть учасників і учасниць об'єднатися у групи.
Поясніть, що в їхніх групах вони мають:
1. створити портрет молодої людини їхньої громади, ураховуючи попередні напрацювання під час мозкового штурму, зокрема подумати, чи є в їхніх громадах молоді люди з меншими можливостями й молоді люди з неблагополучних районів;
2. обміркувати й обговорити у групі відповідь на питання: де можна отримати інформацію про різні категорії молодих людей, зокрема молодих людей з меншими можливостями й молодих людей з неблагополучних районів.

Після завершення роботи запросіть групи до презентації в колі **(15 хв., до 3 хв. для однієї групи)**

Після презентацій груп перейдіть до обговорення.

Запитання для обговорення в спільному колі (20 хв.):
- Як вам працювалося над цією вправою?
- Хто вони – молоді люди вашої громади?
- Які нові категорії чи групи молодих людей, про які ви не задумувались раніше?
- Які, на вашу думку, категорії молоді не залучені або менш залучені до життя громади?
- Як можна отримувати більше інформації про молодь у громаді?
- Як можна використовувати ці думки і знахідки у вашій роботі з молодими людьми?

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРУ / ФАСИЛІТАТОРЦІ

Проводячи мозковий штурм щодо визначення портрету молодої людини, зверніть увагу учасників / учасниць на те, чи є молода людина
- представником / представницею етнічних груп,
- внутрішньо переміщеною особою,
- молодою людиною з меншими можливостями,
- молодою людиною з неблагополучних районів.

Обговоріть, чи мають ці категорії молодих людей доступ до прав, як інформувати цих молодих людей, дізнаватися інформацію про ці категорії молодих людей.
Заздалегідь підготуйте картки з інформацією про молодих людей з меншими можливостями або представте цей матеріал у вигляді презентації, або візуалізуйте на фліпчарті.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ПОДАЛЬШИХ ДІЙ

Після сесії можна перейти до будь-якої іншої сесії програми.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

1. The SALTO Education and Training TCA Resource Centre – SALTO освітній та треніговий ресурсний центр. URL: https://www.salto-youth.net/rc/inclusion/archive/archive-resources/inclusiongroups/inclusionoffenders/InclusionOffendersWho/

Матеріал для розповсюдження

Молодь. КАРТКА 1.

Молодь – вікова категорія населення держави, на яку безпосередньо спрямована молодіжна політика. Вікові межі для молоді в Україні становлять 14 – 35 років, у Раді Європи і Європейському Союзі їх визначено як 13 – 30 років.

Джерела

1. Закон України «Про основні засади молодіжної політики». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text

2. Словник термінів, які використовує Рада Європи у сферах молодіжної політики, прав людини та неформальної освіти. URL: https://rm.coe.int/ukr-eng-dictionary-of-terminology-used-by-the-council-of-europe-in-the/1680a1b388

Молоді люди з меншими можливостями. КАРТКА 2.

Молоді люди з меншими можливостями (fewer opportunities) – молоді люди, які знаходяться в менш привілейованому культурному, географічному чи соціально-економічному середовищі, або молодь з обмеженими фізичними можливостями.

Це може бути з різних причин: молоді люди, які стикаються з дискримінацією (за ознакою статі, етнічної приналежності, релігії, сексуальної орієнтації, інвалідності тощо), молоді люди з обмеженими соціальними навичками чи антисоціальною або ризикованою сексуальною поведінкою, молоді люди в нестабільній ситуації, молоді люди, що скоїли правопорушення, молоді люди, які вживають/вживали наркотики, молоді та / або одинокі батьки/матері, сироти, молоді люди з розбитих сімей тощо.
Економічні перешкоди: молодь з низьким рівнем життя, низьким рівнем доходу, залежністю від системи соціального забезпечення, молодь, яка тривалий час не працює, безпритульна молодь, молодь у боргах або з фінансовими проблемами тощо.
Інвалідність: молоді люди, які мають розумові (інтелектуальні, когнітивні, навчальні), фізичні, сенсорні та інші порушення.
Культурні відмінності: молоді іммігранти / іммігрантки чи біженці / біженки або нащадки із сімей іммігрантів / іммігранток чи біженців / біженок, молоді люди, які належать до національної чи етнічної меншини, молоді люди з мовною адаптацією і проблемами культурної інклюзії тощо.
Проблеми зі здоров'ям: молоді люди, які мають хронічні проблеми зі здоров'ям, важкі захворювання чи психічні порушення, молоді люди, що стикаються з проблемами психічного здоров'я.
Освітні труднощі: молоді люди, які мають труднощі в навчанні, ті, які достроково закінчують і кидають школу, низькокваліфіковані або некваліфіковані особи, молоді люди, які не знайшли свого шляху в шкільній системі, молоді люди, які мають погану успішність у школі через інше культурне / мовне походження тощо.
Географічні перешкоди: молодь із віддалених, сільських або гірських районів, молодь, яка живе на невеликих островах чи в периферійних регіонах, молодь із міських проблемних зон, молодь із менш обслуговуваних районів (обмежений громадський транспорт, бідні заклади, покинуті села ...).

Джерело: The SALTO Education and Training TCA Resource Centre – SALTO освітній та тренінговий ресурсний центр. URL: https://www.salto-youth.net/rc/inclusion/archive/archive-resources/inclusiongroups/inclusionoffenders/InclusionOffendersWho/

Молодь з неблагополучних районів. КАРТКА 3.

Молоді люди, які живуть у неблагополучних районах, зазнають численних соціальних проблем через невигідне становище, зокрема брак економічного, культурного й соціального капіталу та/або ресурсів; відсутність доступу до освіти або успіху в ній; брак навчання або зайнятості; брак перспектив на майбутнє; більший ризик бездомності, конфліктів із законом, сексуальної експлуатації та/або насильства й уживання психоактивних речовин тощо. У невигідному становищі також може опинитися молодь з певних категорій, зокрема молоді люди, які виросли без сім'ї або в дитячих будинках; молоді люди з сімей мігрантів / мігранток або етнічних меншин; молоді роми / ромки.

Молодь з неблагополучних районів є однією з найбільш маргіналізованих верств суспільства й потребує спеціальних заходів підтримання для отримання тих самих можливостей, що і їхні однолітки. У Рекомендації CM/Rec(2015)3 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про доступ молодих людей з неблагополучних районів до соціальних прав визначено, що молоді люди з неблагополучних районів, а особливо ті, які живуть у бідності, є більш вразливими до всіх видів ризиків, як-от погане фізичне і психічне здоров'я, уживання психоактивних речовин, самоушкодження, насильство, дискримінація, соціальне відчуження.

Ідеї для роздумів. КАРТКА 4.

Які б терміни ми не використовували, ми маємо визнати, що:

- Слова є потужними і складними й цілком здатні образити навіть тоді, коли думка, що стоїть за ними, є добрим наміром.
- Такі описові терміни, як «молодий злочинець» або «жертва насильства», наприклад, часто мають асоціації, яких важко позбутися.
- Хоча слова важливі, нам не потрібно ставати занадто одержимими ними. Якщо ми витрачаємо занадто багато часу на занепокоєння про слова, ми можемо не зробити чогось корисного.

Щоб уникнути занадто фіксованих поглядів, було би також розумно дотримуватися деяких широких принципів:

- Ми маємо бути максимально точними, не дозволяючи нашому словниковому запасу стати технічним або занадто складним для розуміння. Мова має нести значення, намір, а іноді й ідеологію, але в царині молодіжної роботи й неформальної освіти мова має насамперед слугувати об'єднанню, розумінню і спілкуванню.[45]
- Ми завжди маємо усвідомлювати гідність людей, яких ми описуємо. Простий тест: чи хотіли би ми самі, щоб на нас так посилалися, чи ми були би щасливі, якби цей опис був застосований до когось із близьких нам.
- Ми маємо чітко окреслювати, що опис стосується поточної ситуації з молодими людьми, а не самих молодих людей. Якщо ми називаємо когось із груп ризику або знедолених, ми посилаємося на їхні теперішні або недавні обставини, які впливають на їхні можливості. Це не ярлик, який вони носитимуть вічно.

45. Словник термінів, які використовує Рада Європи у сферах молодіжної політики, прав людини та неформальної освіти. URL: https://rm.coe.int/ukr-eng-dictionary-of-terminology-used-by-the-council-of-europe-in-the/1680a1b388

НАЗВА

КОНЦЕПЦІЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК ІНСТРУМЕНТ СПРИЯННЯ СОЦІАЛЬНІЙ ЗГУРТОВАНОСТІ

КОМПЕТЕНТНОСТІ

- знання про концепцію безбар'єрного середовища й напрями її забезпечення (відповідно до Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року);
- розуміння концепції безбар'єрного середовища й напрямів її забезпечення, а також їхньої ролі в посиленні соціальної згуртованості;
- уміння застосовувати знання про концепцію безбар'єрного середовища й напрями її забезпечення для посилення соціальної згуртованості;
- аналіз концепції безбар'єрного середовища й напрямів її забезпечення відповідно до їхнього внеску в посилення соціальної згуртованості.

ЧАС НА ВИКОНАННЯ

90 хв.

ПЕРЕДУМОВИ

Відсутні.

МАТЕРІАЛИ

Фліпчарт, папір для фліпчарту, кольорові маркери, стикери, роздруковані матеріали витягу з Національної Стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року.

ІНСТРУКЦІЯ

Заздалегідь підготуйте роздруковані матеріали Витягу з Національної Стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року.
Поясніть учасникам і учасницям, що вони зараз будуть обговорювати Стратегію зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року (надалі Стратегія).
Запропонуйте учасникам і учасницям об'єднатися в групи по п'ять осіб і надайте час ознайомитися зі Стратегією (**15 хв.**).
Запропонуйте учасникам і учасницям попрацювати в групах з такими запитаннями (**30 хв.**):
1. Які три напрями / завдання зі Стратегії є найважливішими для вашої роботи з молоддю і чому?
2. Яка підтримка потрібна для реалізації цих напрямів / завдань на практиці?
Після завершення роботи в групах запросіть групи до презентації в колі (до **3 хв.** для однієї групи).
Після презентацій груп перейдіть до обговорення.

Запитання для обговорення в спільному колі (15 хв.):

- Як вам працювалося у групах?
- Які умови, на вашу думку, сприяють створенню безбар'єрного простору й надають відчуття безбар'єрності?
- На що ви спиралися, щоб виділити три напрями / завдання зі Стратегії, які є важливими для вашої роботи з молоддю?
- Як можна практично використовувати Стратегію в щоденній молодіжній роботі?
- Як створення безбар'єрного простору може вплинути на залученість молодих людей з вашої громади до молодіжної роботи?
- Що ви вже зараз можете зробити, щоб створити безбар'єрний простір, наприклад, у вашій організації / вашому молодіжному центрі?

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРУ / ФАСИЛІТАТОРЦІ

Під час обговорення роботи в групах важливо фокусуватися як на матеріальних (фізичний простір), так і на нематеріальних умовах (психологічні, соціальні), які сприяють створенню безбар'єрного простору.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ПОДАЛЬШИХ ДІЙ

Після сесії можна перейти до будь-якої іншої сесії програми.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

1. Національна Стратегія зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-p#Text

2. Довідник безбар'єрності. URL: https://bf.in.ua

Матеріал для розповсюдження

Витяги з Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року.

Метою Стратегії є створення безперешкодного середовища для всіх груп населення, забезпечення рівних можливостей кожній людині реалізовувати її права, отримувати послуги нарівні з іншими шляхом інтегрування фізичної, інформаційної, цифрової, соціальної та громадянської, економічної й освітньої безбар'єрності до всіх галузей державної політики.

Напрям 1. Фізична безбар'єрність

Усі об'єкти фізичного оточення доступні для всіх соціальних груп незалежно від віку, стану здоров'я, інвалідності, майнового стану, статі, місця проживання й інших ознак.

Стратегічними цілями є:

- моніторинг і контроль у галузі доступності об'єктів фізичного оточення і транспорту на систематичній основі;
- нормативно-правова й нормативна база в галузі доступності об'єктів фізичного оточення і транспорту ефективна, гармонізована й відповідає сучасним вимогам;
- фахівці в галузі містобудування, архітектури і транспорту висококваліфіковані щодо доступності.

Напрям 2. Інформаційна безбар'єрність

Люди незалежно від їхніх функціональних порушень чи комунікативних можливостей мають доступ до інформації в різних форматах і з використанням різноманітних технологій: шрифт Брайля, великошрифтовий друк, аудіодискрипція (тифлокоментування), переклад жестовою мовою, субтитрування, формат, придатний для зчитування програмами екранного доступу, формати простої мови, легкого читання, засоби альтернативної комунікації та ін.

Стратегічними цілями є:

- доступність для всіх інформації, яка надходить від суб'єктів владних повноважень;
- доступність інформації в ході судового й виборчого процесу;
- доступність для всіх інформації, яку транслюють телерадіоорганізації і яка необхідна для участі в культурному житті, проведення дозвілля, відпочинку й занять спортом;
- доступність для всіх інформації й комунікації в ході отримання публічних послуг.

Напрям 3. Цифрова безбар'єрність

Усі суспільні групи мають доступ до швидкісного інтернету, публічних послуг і публічної цифрової інформації.

Стратегічними цілями є:

- доступність для всіх швидкісного інтернету й засобів доступу до нього;
- доступність усіх громадян / громадянок до здобуття цифрової освіти;
- доступність усіх громадян / громадянок до цифрових послуг, а також державних вебсайтів і додатків.

Напрям 4. Суспільна та громадянська безбар'єрність

Забезпечено рівні можливості участі всіх людей, їхніх об'єднань та окремих суспільних груп у житті громад і держави, рівний доступ до суспільно-політичного й культурного життя, сприятливе середовище для фізичного розвитку й самореалізації, а також інклюзивне середовище як передумова для участі в усіх формах суспільного життя і громадської активності.

Стратегічними цілями є:

- забезпечення всіх груп населення рівними правами й можливостями для соціального залучення і громадянської участі;
- усвідомлення всіма громадянами / громадянками важливості створення безбар'єрного простору й участь у житті суспільства без дискримінації;
- забезпечення усіх громадян / громадянок рівними правами й можливостями політичної участі й доступу до правосуддя;
- сфокусованість державної політики на підвищенні рівня здоров'я, забезпеченні фізичної активності населення;
- спрямованість філософії соціального захисту й гарантій на створення можливостей і реалізацію досягнень (зокрема участі у спортивних змаганнях, паралімпійських і дефлімпійських іграх).

Напрям 5. Освітня безбар'єрність

Створені рівні можливості й вільний доступ до освіти, зокрема освіти протягом життя, а також здобуття іншої професії, підвищення кваліфікації й опанування додаткових компетентностей.

Стратегічними цілями є:

- можливість дорослих, молоді й дітей використовувати всі види й форми освіти;
- задоволення особливих освітніх потреб усіх учасників і учасниць освітнього процесу;
- створення інклюзивного освітнього середовища.

Напрям 6. Економічна безбар'єрність

Усі громадяни / громадянки незалежно від віку, статі, сімейного стану чи стану здоров'я мають умови й можливості для працевлаштування, отримання фінансових та інших ресурсів для заняття підприємництвом чи самозайнятості.

Стратегічними цілями є :

- забезпечення доступу до підприємницької діяльності й самозайнятості;
- забезпечення умов для працевлаштування;
- забезпечення доступності в процесі працевлаштування й на робочому місці;
- підвищення рівня зайнятості вразливих на ринку праці категорій населення.

Джерела

1. Національна Стратегія зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-p#Text

2. Довідник безбар'єрності. URL: https://bf.in.ua

НАЗВА

ЯК МОЛОДІЖНА РОБОТА МОЖЕ СПРИЯТИ СОЦІАЛЬНІЙ ЗГУРТОВАНОСТІ? (СИМУЛЯЦІЙНА ГРА «НОВА СТРАТЕГІЯ В МІСТЕЧКУ ПЕРСИКОВЕ»[46])

КОМПЕТЕНТНОСТІ

- знання про концепцію безбар'єрного середовища й напрями її забезпечення (відповідно до Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року);
- розуміння ролі молодих людей і молодіжних працівників і працівниць у посиленні соціальної згуртованості;
- уміння застосовувати знання про концепцію соціальної згуртованості та її зв'язок з правами людини в молодіжній роботі;
- оцінювання впливу на соціальну згуртованість різних проявів і явищ у молодіжній роботі;
- розуміння соціального контексту молодих людей і їхніх можливостей у громаді;
- спрямування власної діяльності з молодими людьми на посилення соціальної згуртованості.

ЧАС НА ВИКОНАННЯ

180 хв.

ПЕРЕДУМОВИ

Перед цією сесією учасники й учасниці мають бути обізнаними з концепцією соціальної згуртованості та її зв'язком з молодіжною роботою.

МАТЕРІАЛИ

Фліпчарт, папір для фліпчарту, маркери, ручки або фломастери, стикери чотирьох кольорів, кольорові аркуші А4 двох кольорів, скотч малярний; роздавальні матеріали – картки з ролями (на кожного учасника й кожну учасницю); опис громади; перелік етапів і процедура написання Стратегії; завдання для роботи в осередках (по одному на кожен осередок).

ІНСТРУКЦІЯ

Етапи симуляційної гри

Тривалість	Назва етапу
15 хв.	Вступ, загальна інформація, інструкції щодо гри.
15 хв.	Розподіл ролей. Входження в ролі.
35 хв.	Перший етап написання Стратегії – робота в осередках.
25 хв.	Другий етап написання Стратегії – презентація пропозицій осередків.
25 хв.	Третій етап написання Стратегії – обговорення пропозицій.
20 хв.	Четвертий етап написання Стратегії – голосування й ухвалення рішення.
5 хв.	Вихід з ролей, завершення гри.
40 хв.	Обговорення.

46. Ця гра є адаптацією симуляційної гри «Червоні лінії», яку розробив Львівський обласний молодіжний центр у 2021 році в межах діяльності Проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні», що реалізується в межах Плану дій Ради Європи для України на 2018 – 2022 рр. URL: https://rm.coe.int/yfdua-red-lines-simulation-game/1680a4f420

Вступ, загальна інформація, інструкції щодо гри (15 хв.)

1. Запропонуйте учасникам і учасницям дослідити, як молодіжна робота може сприяти соціальній згуртованості і яка роль у цьому процесі молодих людей і молодіжних працівників і працівниць, через участь у симуляційній грі «Нова стратегія в містечку Персикове». Повідомте, що ця гра є адаптацією симуляційної гри «Червоні лінії», яку розробив Львівський обласний молодіжний центр у 2021 році в межах діяльності Проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні». Гра доступна українською й англійською мовами.

2. Коротко розкажіть про сенс гри й послідовність етапів. Надайте учасникам і учасницям таку інформацію:

- усі події за сценарієм гри відбуваються в містечку Персикове, яке є центром громади Фруктова;
- за сценарієм гри перед міським або міською головою і мешканцями й мешканками містечка постало питання написання і втілення в життя нової стратегії, метою якої є підвищити соціальну згуртованість, ураховуючи всі ті виклики, з якими стикаються мешканці й мешканки і влада міста. Для виконання цього завдання були сформовані робочі групи, одна з яких складається з представників і представниць молодіжного середовища і працюватиме над розділом «Соціальна згуртованість через молодіжну роботу»; представниками і представницями цієї робочої групи і будуть наші учасники й учасниці;
- під час симуляції учасники / учасниці отримують певну роль, кожна з яких належить до одного з чотирьох осередків: місцева влада; молодіжні працівники і працівниці; молодіжні організації й об'єднання; молоді люди громади. Кожна дійова особа має власні потреби, цілі, інтереси, бажання, переконання й цінності;
- події в симуляційній грі розгортаються навколо написання Стратегії соціальної згуртованості, що відбуватиметься в чотири етапи:

перший етап: учасники й учасниці об'єднуються в підгрупи за осередками й напрацьовують пропозиції щодо можливих напрямів Стратегії для розділу «Соціальна згуртованість через молодіжну роботу», визначають представника або представницю, хто презентуватиме бачення осередку на пленарному засіданні;

другий етап: підгрупи презентують їхні напрацювання на пленарному засіданні;

третій етап: кожна підгрупа зможе висловити думку (згоду чи заперечення) щодо пропозицій інших підгруп або ж задати запитання чи в будь-який спосіб прокоментувати пропозиції інших підгруп. Кожна підгрупа зможе відповісти на задане запитання або прокоментувати висловлювання інших команд;

четвертий етап: голосування на пленарному засіданні за п'ять напрямів Стратегії, затвердження проєкту Стратегії.

3. Запитайте учасників і учасниць, чи зрозумілий їм загальний сенс гри й чи мають вони запитання щодо загального перебігу гри. Запросіть учасників і учасниць до наступного етапу гри – розподілу ролей.

Розподіл ролей. Входження в ролі (15 хв.)

1. Спочатку запропонуйте учасникам і учасницям зголоситися за бажанням на роль міського / міської голови. Зазначте, що ця роль потребуватиме модерування процесів під час другого, третього й четвертого етапів, коли відбуватимуться пленарне засідання, голосування й ухвалення остаточного рішення. Після цього перейдіть до рандомного розподілу ролей – учасники й учасниці витягують картки з описом їхньої ролі. Відведіть кілька хвилин на ознайомлення кожного учасника й кожної учасниці з їхніми ролями.

2. Створіть сприятливу атмосферу для входження учасників і учасниць у їхні ролі. Зачитайте інформацію про громаду, мешканцями й мешканками якої вони себе уявлятимуть. Ввімкніть ненав'язливу музику (наприклад, музику для релаксації), запропонуйте учасникам і учасницям заплющити очі й уявити себе тією людиною, роль якої вони виконуватимуть у грі. Поясніть, що для ефективного входження в роль ви задаватиме різні запитання, а учасники й учасниці мають відповісти на них:

- Як ви виглядаєте?
- Де ви живете?
- Чи є у вас родина? З кого вона складається?
- Де ви працюєте або навчаєтесь?
- Як проходить ваш звичайний день?
- Хто ваші друзі?
- Де і як ви проводите ваш вільний час?
- Які ваші інтереси / захоплення?
- Що для вас важливо в житті?

3. Вимкніть музику й запропонуйте учасникам і учасницям перейти до наступного кроку гри.

Перший етап написання Стратегії. Робота в осередках (35 хв.)

1. Запросіть учасників і учасниць об'єднатися в чотири групи відповідно до їхніх ролей: місцева влада; молодіжні працівники і працівниці; молодіжні організації й об'єднання; молоді люди громади.

2. Поясніть, що на цьому етапі завдання полягає в тому, щоб учасники й учасниці:

- познайомились між собою в їхніх осередках (відповідно до їхніх ролей);
- обговорили й запропонували від осередку три можливі напрями майбутньої Стратегії та два заходи (проєкти / ініціативи) на кожен напрям;
- обрали від осередку спікера або спікерку для презентації пропозицій на пленарному засіданні.

3. Роздайте кожній групі:

- роздавальний матеріал, який містить: опис громади; перелік етапів і процедуру написання Стратегії; завдання, які групи мають виконати на цьому етапі симуляційної гри;
- маркери або фломастери й аркуші А4 двох кольорів — для записування напрямів Стратегії (аркуші одного кольору) і для записування заходів / проєктів у межах кожного напряму (аркуші іншого кольору).

На роботу в осередках учасники й учасниці мають 30 хв.

Другий етап написання Стратегії. Презентація пропозицій осередків (25 хв.)

Запросіть учасників і учасниць приєднатися до круглого столу для участі в пленарному засіданні. Нагадайте, що пленарне засідання модерує міський або міська голова, і передайте йому / їй слово.

На цьому етапі кожен з осередків має коротко представити себе і свої пропозиції щодо напрямів Стратегії і заходів / проєктів у межах кожного напряму. Кожен осередок має 5 хв. для представлення його пропозицій. Слідкуйте за дотриманням регламенту разом з міським або міською головою. Допомагайте модерувати процес, якщо бачите, що його / її потрібно підтримати в цьому. Розміщуйте аркуші А4 з напрацюваннями осередків на заздалегідь призначеній для цього вільній стіні, так, щоб усі учасники й учасниці могли їх бачити.

Третій етап написання Стратегії. Обговорення пропозицій (25 хв.)

Оголосіть про початок наступного етапу роботи над Стратегією, який передбачатиме обговорення пропозицій. Надайте слово міському або міській голові для оголошення регламенту роботи.

Регламент роботи: кожна група (осередок) має 3 хв. на те, щоб прокоментувати, висловити згоду або незгоду з пропозиціями інших груп, і 3 хв. на те, щоб відповісти на запитання або прокоментувати зауваження інших груп. Слідкуйте за часом разом з міським або міською головою, за потреби допомагайте йому / їй модерувати процес обговорення.

На цьому етапі можна об'єднувати схожі або однакові напрями, якщо в груп будуть такі, або ж вносити зміни у формулювання напрямів, якщо групи погодяться на це.

Четвертий етап написання Стратегії. Голосування та ухвалення рішення (20 хв.)

1. Оголосіть про початок фінальної частини роботи над Стратегією – голосування за п'ять напрямів, які ввійдуть до тексту Стратегії про соціальну згуртованість у розділі «Соціальна згуртованість через молодіжну роботу».

2. Надайте слово міському або міській голові для оголошення процедури, за якою відбуватиметься голосування. Кожна група матиме 5 хв., щоб поговорити й визначити п'ять напрямів, за які вони голосуватимуть. Кожен осередок сумарно матиме п'ять голосів – по одному голосу за кожен з п'яти обраних напрямів. За результатами голосування до Стратегії потрапляють п'ять напрямів, які наберуть найбільшу кількість голосів.

3. Роздайте кожній групі стикери для голосування – по п'ять стикерів одного кольору на кожен осередок – і запросіть групи до переговорів усередині осередку. Скажіть, що групи можуть записати на стикерах ті напрями, за які приймуть рішення голосувати. На цей крок відведіть 5 хв.

4. Надайте слово міському або міській голові, щоб перед голосуванням він або вона ще раз озвучив / озвучила всі попередньо запропоновані напрями до Стратегії та запросив / запросила представників і представниць осередків до голосування. Кожен представник або кожна представниця від осередку має підійти до стіни, на якій розміщені всі запропоновані робочою групою напрями, і приклеїти стикери на обрані п'ять напрямів.

5. Міський або міська голова підраховує стикери й озвучує п'ять напрямів, які набрали найбільшу кількість стикерів (голосів). Якщо один або кілька напрямів наберуть рівну кількість голосів, міський або міська голова зможуть використати власний додатковий голос для ухвалення остаточного рішення.

6. Подякуйте міському або міській голові й представникам і представницям робочої групи за продуктивну роботу над Стратегією й повідомте про закриття засідання.

Вихід з ролей, завершення гри (5 хв.)

Запросіть усіх учасників і учасниць стати в коло. Скажіть, що для завершення симуляційної гри необхідно вийти з ролей і повернутись у власне «тіло», до своїх ідентичностей. Для цього попросіть учасників і учасниць зімітувати рухи, нібито вони знімають із себе скафандр. Покажіть ці рухи на власному прикладі. Після того, як всі учасники й учасниці здійснять символічну процедуру «зняття скафандра», запросіть кожного й кожну по черзі назвати їхнє ім'я і їхній улюблений десерт. Ви можете розпочати з себе й далі рухатися по колу в будь-якому напрямку або запропонувати комусь з учасників і учасниць запустити цей процес. Це допоможе їм остаточно вийти з ролі і знову «стати собою». Подякуйте учасникам і учасницям за участь у симуляційній грі й запросіть їх сісти в спільне коло.

Обговорення (40 хв.)

Перейдіть до обговорення гри в спільному колі:

- Що ви зараз відчуваєте? Як ви почувалися під час гри?
- Поділіться враженнями від вашої ролі. Як вам було в цій ролі? Чому?
- Як вам працювалося в групах за осередками? Наскільки ви були залучені до командної роботи?
- Чи задоволені ви результатом загального засідання?
- Чи відчували ви, що можете на щось впливати?
- Чи була врахована ваша думка? Чому так? Чому ні? Чому вам було важливо бути почутим / почутою?
- Як у грі проявилась участь молоді? Чого не вистачало?
- Хто в грі мав менше можливостей впливати на рішення? Чому?
- Як у реальному житті в громаді ці люди можуть впливати на рішення?
- Як насправді в громаді ставляться до різних молодіжних середовищ і молодих людей з різними ідентичностями? Який внесок вони можуть зробити в розбудову соціальної згуртованості в громаді?
- Чи така ситуація можлива в реальності? З яким результатом?
- Що потрібно врахувати для розроблення такої стратегії?
- Як досвід, отриманий під час гри, може допомогти посилити соціальну згуртованість у громаді, зокрема через молодіжну роботу?

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРУ / ФАСИЛІТАТОРЦІ

Симуляційна гра розрахована на 180 хв., тобто дві півторагодинні сесії, між якими варто зробити перерву на 15 – 30 хв., наприклад, можна оголосити перерву між другим і третім етапами, тобто після презентації командами їхніх пропозицій на пленарному засіданні.

Бажано проводити гру в просторому приміщенні з можливістю розмістити столи по колу для імітації засідання у форматі круглого столу. Для проведення обговорення після гри краще розмістити стільці по колу (без столів), щоб усі учасники й учасниці змогли бути в спільному рефлексійному колі.

Для кращого розуміння учасниками й учасницями послідовності гри можна зробити візуалізацію етапів гри на фліпчарті (написати або намалювати) і повісити на видному для всіх місці або вивести на екран слайди з переліком і коротким поясненням етапів (якщо технічне оснащення приміщення дозволяє це зробити).

Гра містить 21 рольову картку з розписаними профілями для учасників і учасниць. Ці профілі можуть бути адаптовані відповідно до цілей гри й контексту вашої громади. Зведена таблиця рольових профілів виглядає так:

Місцева влада	Молодіжні працівники та працівниці	Молодіжні організації та об'єднання	Молоді люди громади
Міський/міська голова	Працівник / працівниця молодіжного центру	Представник / представниця молодіжної ради міста	Молода людина з ВПО
Голова комітету з питань молоді міської ради	Священик католицької церкви, молодіжний працівник	Представник / представниця молодіжної релігійної організації «Пастори миру»	Молода людина з інвалідністю
Начальник / начальниця міського відділу культури, освіти, молоді та спорту	Молодіжний працівник / молодіжна працівниця з ГО «Європейський рух»	Представник / представниця ГО «За гідність і права»	Молода людина з сільської місцевості
Голова бюджетної комісії в міській раді	Працівник / працівниця центру позашкільної освіти	Представник / представниця молодіжної ради міста	Представник / представниця ЛГБТІК+ спільноти
Молодий депутат / молода депутатка від провладної партії	Молодіжний працівник / молодіжна працівниця з ГО «Європейський рух»	Представник / представниця молодіжної ради міста	Представник / представниця ромської культури
Молодий депутат / молода депутатка від опозиційної партії			

Ви також можете зменшити або збільшити кількість ролей відповідно до кількості учасників і учасниць на вашому заході, але враховуйте, що кількість осіб у кожній з чотирьох підгруп має бути більш-менш рівномірною, а серед рольових карток мають бути представлені різні групи молодих людей.
Учасникам і учасницям можна запропонувати вибрати ролі самостійно, розклавши перед ними всі рольові картки, або ж ви можете розподілити ролі у випадковому порядку. Скажіть учасникам і учасницям, що хтось із них за бажанням може обрати собі роль міського або міської голови, але обов'язково повідомте, що ця людина матиме додаткову відповідальність – вести пленарне засідання й модерувати всі процеси під час нього. Якщо охочих на роль міського або міської голови буде кілька або не буде взагалі, можна додати цю рольову картку до решти карток для випадкового розподілу ролей.
Якщо учасник або учасниця, який / яка зголоситься на роль міського або міської голови, потребуватиме від вас додаткової консультації, щоб розібратися з регламентом і модерацією засідання, ви можете приділити йому / їй кілька хвилин, коли учасники й учасниці працюватимуть у групах за осередками.

Поради для проведення симуляційної гри в онлайн-форматі:
1. Для розподілу ролей можна підготувати документ зі спільним доступом, у якому будуть перелічені й пронумеровані всі ролі. Можна запропонувати учасникам і учасницям обрати будь-який номер серед загальної кількості учасників і учасниць і, наприклад, записати цей номер у чаті, після чого надати їм посилання на один спільний документ, у якому кожен учасник і кожна учасниця зможуть знайти їхню роль за відповідним номером і ознайомитися з її описом.
2. Для роботи в групах використовуйте функцію сесійних зал (Break-out rooms) на платформі ZOOM. Для фіксації напрацювань груп використовуйте будь-яку інтерактивну онлайн-дошку (наприклад, Padlet, Jamboard, IdeaBoardz тощо) або онлайн-документи з відкритою функцією редагування.
3. Перед проведенням голосування перенесіть пропозиції всіх груп (запропоновані напрями Стратегії) на один слайд презентації або онлайн-дошку. Процес голосування можна організувати в такий спосіб: а) попередньо пронумерувати всі запропоновані напрями й попросити по одному представнику або одній представниці від осередку записати в чаті номери тих п'яти напрямів, за які вони голосують; б) попросити представників або представниць озвучити ті п'ять напрямів, за які вони голосують; в) запросити представників і представниць від осередків скористатися функцією коментування на панелі інструментів платформи ZOOM і поставити позначки біля тих напрямів, за які вони голосують.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ПОДАЛЬШИХ ДІЙ

Після сесії можна перейти до будь-якої іншої сесії програми.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

1. Симуляційна гра «Червоні лінії», розроблена Львівським обласним молодіжним центром у 2021 році в межах діяльності Проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні», що реалізується в межах Плану дій Ради Європи для України на 2018 – 2022 рр. URL: https://rm.coe.int/yf-dua-red-lines-simulation-game/1680a4f420

2. Міжкультурне навчання в неформальній освіті (посібник англійською мовою). URL: https://youth-worker.org.ua/library/1096/

3. Соціальна згуртованість через участь молоді: посібник для тренерів. Київ, 2021. 128 с. URL: https://youth-worker.org.ua/library/posibnyk-dlya-treneriv-soczialna-zgurtovanist-cherez-uchast-molodi/

4. Social inclusion of young people. Eurofound (2015), Publications Office of the European Union, Luxembourg. URL: https://youth-worker.org.ua/library/soczialna-integracziya-molodyh-ly-udej/

5. Рекомендації молодіжним центрам щодо впровадження інклюзивних підходів в молодіжній роботі, 2018. URL: https://youth-worker.org.ua/library/rekomendacziyi-molodizh-nym-czentram-shhodo-vprovadzhennya-inklyuzyvnyh-pidho-div-v-molodizhnij-roboti-5-kejsiv/

6. Посібники Ради Європи для роботи з різними групами молодих людей (усі посібники англійською мовою). URL: https://www.coe.int/en/web/youth/manuals-and-handbooks

7. T-Kit 12: Youth transforming conflict. Council of Europe and European Comission, 2012. URL: https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47261899/T-Kit12_EN.pdf/9791dece-4a27-45e5-b2f1-b7443cb2125b

8. STEP-by-STEP together. Support, Tips, Examples and Possibilities for youth work with young refugees. Council of Europe and European Comission, 2018. URL: https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47261953/FINAL+step+by+step+together_reduced_size.pdf/8103c431-afc3-f978-9117-20776950bedf

9. Не судіть за обкладинкою!: посібник для тих, хто організовує Живу бібліотеку. 2011. Рада Європи – Департамент молоді. URL: https://rm.coe.int/-/1680a458ad

10. BETWEEN INSECURITY AND HOPE. Reflections on youth work with young refugees. Council of Europe and European Comission, 2018. URL: https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47261623/008719-YKB-24-refugees.pdf/ce611ba2-4193-05e8-8948-61a4b75e3727

11. Розділи з посібника «BETWEEN INSECURITY AND HOPE. Reflections on youth work with young refugees» в перекладі на українську мову:

- Роль молодіжної роботи під час роботи з травмою в молодих біженців. URL: https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/128053477/YKB_24_Chapter_2_UKR.pdf/66fbebe0-e219-5cdc-e276-00981f084453
- Ankommen_Weiterkommen: враження та роздуми про роботу з молодими шукачами притулку в Карлсруе (Німеччина). URL: https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/128053477/YKB-24_Chapter_3_UKR.pdf/281c5b08-44f7-d0a9-f883-eb7e8ec2e62c
- Трансформація молодіжної роботи з молодими біженцями в Туреччині: перехід від невідкладної допомоги до інтеграційних ініціатив. URL: https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/128053477/YKB-24_Chapter_8_UK.pdf/0a1fc5df-9453-daa2-3754-7f72f5015abf
- Молоді біженці та роль молодіжної роботи – фінська перспектива. URL: https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/128053477/YKB-24_Chapter_9_UKR.pdf/c0cf9d7b-2b13-ddcb-e44f-e96f7945403e

Матеріал для розповсюдження

Опис ролей – картки

Міський / міська голова *(підгрупа «Місцева влада»)*

Ти міський або міська голова в містечку Персикове. Ти вважаєш, що важливо дивитися на все неупереджено, й цінуєш власну репутацію як мудрого лідера / мудрої лідерки і справедливого посередника / справедливої посередниці між різними частинами суспільства. Під час засідання ти виконуєш роль модератора / модераторки, відкриваєш і закриваєш засідання, озвучуєш регламент роботи, надаєш слово присутнім, слідкуєш за часом, проводиш голосування за напрями Стратегії, озвучуєш остаточний варіант напрацьованої Стратегії.

Регламент роботи під час засідання:

- **Другий етап** (презентація напрацювань від кожного осередку на пленарному засіданні) триває 25 хв.: кожна з команд має 5 хв., щоб коротко представити її осередок і презентувати власні напрацювання.
- **Третій етап** (обговорення пропозицій) триває 25 хв.: кожна з команд має 3 хв. на те, щоб висловитись або задати запитання щодо пропозицій інших команд, і 3 хв. на те, щоб відповісти на запитання або прокоментувати зауваження інших команд.
- **Четвертий етап** (голосування за напрями) триває 20 хв.: команди матимуть 5 хв., щоб поговорити у своїх осередках і визначитись із п'ятьма напрямами, за які вони будуть голосувати. Кожен осередок сумарно матиме п'ять голосів – по одному голосу за кожен з п'яти обраних напрямів. Команди голосуватимуть за допомогою стикерів, якими вони будуть позначати обрані напрями. За результатами голосування до Стратегії потрапляють п'ять напрямів, які наберуть найбільшу кількість голосів.

Якщо два або більше напрями наберуть рівну кількість голосів, ти маєш право на додатковий, вирішальний голос.

Голова комітету з питань молоді міської ради
(підгрупа «Місцева влада»)

Для тебе важливий піар. Ти не дуже розумієшся на питаннях молодіжної політики, бо це для тебе нова галузь. Ти хочеш використовувати молодь у власних цілях, вона для тебе є ресурсом і гарною можливістю для піару. Тобі важливі всенародна любов, визнання, імідж, використання людей, усунення конкурентів / конкуренток, збереження рейтингу. Твоє кредо: я знаю краще, що потрібно молодим людям, бо я голова комітету з питань молоді й маю на них вплив.

Начальник / начальниця міського відділу культури, освіти, молоді та спорту
(підгрупа «Місцева влада»)

Ти вже кілька років очолюєш міський відділ, який опікується питаннями культури, освіти, молоді і спорту. Ти не проти розвитку молодіжної політики на місцевому рівні, розумієш важливість цього напряму, але в умовах багатопрофільності твого відділу й обмеженого фінансування змушений / змушена посувати молодіжні питання на другий план. Ти розумієш важливість і актуальність ухвалення Стратегії соціальної згуртованості, але не маєш часу цим займатися через більш нагальні проблеми й завдання.

Голова бюджетної комісії в міській раді
(підгрупа «Місцева влада»)

Цього року ти був шокований / була шокована малим бюджетом громади, тому дуже детально аналізуєш кожне рішення, яке стосується виділення коштів. До Стратегії соціальної згуртованості й відповідної цільової програми, яка буде ухвалена згодом, ти ставишся дещо вороже, адже розумієш, що на втілення Стратегії необхідні будуть кошти, яких і так бракує в бюджеті. Тобі важливо закрити першочергові потреби громади: енергетику, освіту, медицину. Ти піддаєш сумніву доцільність проведення того чи того заходу для молоді з метою економії бюджетних коштів.

Молодий депутат / молода депутатка від провладної партії
(підгрупа «Місцева влада»)

Ти завжди був / була активною молодою людиною, з високими цілями й великими амбіціями. Наразі твоя головна мета – побудова політичної кар'єри. Ти цікавишся потребами молодих людей і соціально корисними проєктами, але не забуваєш і про власний піар. Ти готовий / готова підтримати будь-яку важливу ініціативу, але маєш чітко розуміти, які переваги матимеш для себе.

Молодий депутат / молода депутатка від опозиційної партії
(підгрупа «Місцева влада»)

Ти завжди був / була активною молодою людиною, з високими цілями й великими амбіціями. Наразі твоя головна мета – побудова політичної кар'єри. Ти цікавишся потребами молодих людей і соціально корисними проєктами, але не забуваєш і про власний піар. Ти і твоя партія знаходяться в опозиції до провладної партії, тому ти гостро критикуєш будь-які пропозиції від її представників і представниць.

Працівник / працівниця молодіжного центру
(підгрупа «Молодіжні працівники і працівниці»)

Ти працюєш у молодіжному центрі від початку його створення (уже протягом року). Ти багато спілкуєшся з молоддю, знаєш її проблеми, розумієш її потреби. Молодь тобі довіряє. Тобі важливо відстоювати інтереси молоді, консультувати й підтримувати її, обговорювати з молодими людьми їхній розвиток та відкривати їм можливості. Тобі принципово важливо, щоб під час ухвалення будь-яких рішень, які стосуються молоді, були максимально враховані інтереси й потреби різних груп молодих людей.

Священик католицької церкви, молодіжний працівник
(підгрупа «Молодіжні працівники і працівниці»)

Ти священик у місцевій католицькій церкві, ведеш гурток християнської освіти для молоді по неділях. Ти цікавишся саморозвитком, тобі подобається розширювати своє уявлення про світ, ти відкритий до нового. Ти вважаєш себе молодіжним працівником, пройшов навчання за державною програмою «Молодіжний працівник». Ти активно долучаєшся до суспільно корисних ініціатив у громаді.

Молодіжний працівник / молодіжна працівниця з ГО «Європейський рух»
(підгрупа «Молодіжні працівники і працівниці»)

Ти представник / представниця громадської організації, яка вже більше 10 років працює з молоддю в межах локальних, всеукраїнських і міжнародних проєктів. Ти маєш великий досвід роботи з молоддю в галузі неформальної освіти, був / була організатором / організаторкою міжнародних молодіжних обмінів і волонтерських програм. Тобі важливо, щоб європейські практики й підходи застосовували й у вашій громаді, саме тому ти й долучився / долучилася до розроблення Стратегії соціальної згуртованості.

Працівник / працівниця центру позашкільної освіти
(підгрупа «Молодіжні працівники і працівниці»)

Ти керівник / керівниця гуртка з лідерства для школярів і школярок міста, що функціонує на базі комунального центру позашкільної освіти. Ти любиш працювати з дітьми й молоддю, вважаєш це своїм покликанням, але взаємодієш здебільшого з активними й талановитими дітьми й молодими людьми, які відвідують цей центр, і мало орієнтуєшся в потребах та інтересах інших груп молоді. Тобі важливо, щоб у новій Стратегії були передбачені проєкти й заходи для дітей і молоді з твоєї цільової аудиторії.

Молодіжний працівник / молодіжна працівниця з ГО «Європейський рух»
(підгрупа «Молодіжні працівники і працівниці»)

Ти представник / представниця громадської організації, яка вже більше 10 років працює з молоддю в межах локальних, всеукраїнських і міжнародних проєктів. Ти маєш інвалідність (пересуваєшся за допомогою крісла колісного), багато разів був / була учасником / учасницею міжнародних проєктів за участю молодих людей з інвалідністю з різних країн, маєш що розказати й чим поділитися. Ти добре знаєш, з якими труднощами стикаються молоді люди з інвалідністю у твоєму місті. Мрієш побудувати справжнє інклюзивне середовище у своїй громаді. Готовий / готова ділитися своїм міжнародним досвідом.

Представник / представниця молодіжної ради міста
(підгрупа «Молодіжні організації та об'єднання»)

Ти представник / представниця молодіжної ради, створеної три місяці тому. За цей час тобі разом з іншими молодими людьми вдалося реалізувати кілька молодіжних проєктів. Твоя молодіжна рада має амбітні плани просування інтересів молодих людей у громаді. Ти усвідомлюєш, що молодіжна рада – це представницький орган, метою якого є відстоювання інтересів і реагування на потреби різних молодих людей у громаді, але через брак досвіду ти поки не знаєш, як налагодити контакт з усіма молодіжними групами та як дістатися важкодоступних молодих людей.

Представник / представниця молодіжної релігійної організації «Пастори миру»
(підгрупа «Молодіжні організації та об'єднання»)

Ти представник / представниця молодіжної релігійної організації «Пастори миру», яка активно працює в громаді. Ти з однодумцями намагаєшся активно залучати молодих людей громади до вашої діяльності через організацію й проведення різноманітних молодіжних заходів у місті – концертів, театральних вистав, літніх таборів. Ти з однодумцями виступаєш за традиційні сімейні й духовні цінності. Ти дещо з недовірою ставишся до ухвалення нової Стратегії соціальної згуртованості, адже побоюєшся, що вона сприятиме поширенню так званих «нетрадиційних» цінностей серед молоді міста.

Представник / представниця ГО «За гідність і права»
(підгрупа «Молодіжні організації та об'єднання»)

Головна цінність твоєї організації – права людини. Ти віриш, що люди з різних куточків світу, з різними світоглядом і цінностями доповнюють культуру вашого містечка. Ти вважаєш, що громада робить замало для створення умов реалізації ними їхніх прав і свобод. Ти з однодумцями намагаєшся налагодити діалог з ромською громадою й реагувати на потреби і проблеми різних груп молодих людей. Твоя позиція – голос кожної молодої людини має бути почутий!

Представник / представниця молодіжної ради міста
(підгрупа «Молодіжні організації та об'єднання»)

Ти представник / представниця молодіжної ради, створеної три місяці тому. За цей час тобі разом з іншими молодими людьми вдалося реалізувати кілька молодіжних проєктів. Твоя молодіжна рада має амбітні плани просування інтересів молодих людей у громаді. Ти усвідомлюєш, що молодіжна рада – це представницький орган, метою якого є відстоювання інтересів і реагування на потреби різних молодих людей у громаді. Але як колишній / колишня голова студентського самоврядування училища, у якому ти навчався / навчалась, ти найбільше опікуєшся інтересами студентів і студенток твого закладу освіти.

Представник / представниця молодіжної ради міста
(підгрупа «Молодіжні організації та об'єднання»)

Ти представник / представниця молодіжної ради, яка була створена три місяці тому. За цей час тобі разом з іншими молодими людьми вдалося реалізувати кілька молодіжних проєктів. Твоя молодіжна рада має амбітні плани просування інтересів молодих людей у громаді. Ще кілька років тому ти очолював / очолювала Раду старшокласників у місті, тому тобі небайдужі інтереси й потреби шкільної молоді, ти прагнеш, щоб до них більше дослухались і частіше враховували їхню думку. Тобі важливо, щоб участь молоді була не лише на папері, а й на практиці.

Молода людина з ВПО
(підгрупа «Молоді люди громади»)

Ти внутрішньо переміщена особа, переїхав / переїхала до міста Персикове з міста Фіалкового. Ти студент / студентка, навчаєшся дистанційно. Ти активна молода людина, тобі важливо домогтися розвитку молоді в громаді й донести позицію від імені внутрішньо переміщених осіб. Ти підтримуєш молодіжні активності й категорично проти будь-яких дискримінацій, упереджень та утисків щодо молоді з ВПО й представників і представниць інших груп, які проживають у місті.

Молода людина з інвалідністю
(підгрупа «Молоді люди громади»)

Ти людина з інвалідністю (маєш проблеми із зором). Тобі 27 років, ти майже повністю незрячий / незряча, почуваєшся самотнім / самотньою. Тебе дратує, що тебе всі жаліють. Ти маєш активну громадянську позицію й хочеш себе реалізувати. Ти творча особистість. Незважаючи на наявні проблеми з зором, виготовляєш вдома авторське мило ручної роботи. Не всі розуміють, як важко тобі самому / самій пересуватися містом. Немарковані світлим бордюри та сходи є для тебе викликом. Один світлофор з озвученням трохи полегшує пересування містом, але цього недостатньо. Ти трохи читаєш шрифтом Брайля, але в місті мало об'єктів, які марковані цим шрифтом. Про тактильну плитку, яка би давала орієнтир під час пересування, варто тільки мріяти. Ти мрієш, що колись твоє місто стане повністю доступним для таких, як ти, і активно працюєш в цьому напрямі, долучаєшся до різноманітних обговорень і робочих груп.

Молода людина з сільської місцевості
(підгрупа «Молоді люди громади»)

Ти молода людина, яка проживає в селі неподалік містечка Персикового. Тобі 17 років, ти щойно закінчив / закінчила школу. У твоєму селі поганий інтернет-зв'язок і відсутні можливості для молоді для реалізації себе й участі в змістовному дозвіллі, окрім маленької кімнатки в сільському будинку культури, де ти з однодумцями збираєшся раз на тиждень, щоб організувати для місцевої молоді бодай щось – ігри, кіноперегляди, творчі вечори, дискотеки. Ти долучився / долучилась до робочої групи з написання нової Стратегії, щоб створити більше можливостей для сільської молоді.

Представник / представниця ЛГБТІК+ спільноти
(підгрупа «Молоді люди громади»)

Ти представляєш одну з найбільш незахищених категорій у твоїй громаді. Тобі 25 років, ти працюєш і заочно навчаєшся в університеті. Ти маєш бісексуальну орієнтацію, про яку відкрито заявляєш. Ти молода, активна й амбітна людина, яка прагне себе реалізувати в житті. Однак тобі перешкоджає упереджене ставлення більшої частини громади, особливо старших людей. Ти розумієш, що не кожен представник / кожна представниця ЛГБТІК+-спільноти може відкрито говорити про власну ідентичність. За те, що ти гей, лесбійка, трансгендерна або квір-персона, тебе можуть звільнити з роботи, виселити з орендованого житла або просто побити. Ти долучився / долучилася до напрацювання нової Стратегії соціальної згуртованості, бо вбачаєш в цьому шанс змінити ситуацію на краще для представників і представниць твоєї спільноти, зробити життя в громаді більш комфортним для людей з різними ідентичностями.

Представник / представниця ромської національної меншини
(підгрупа «Молоді люди громади»)

Ти молодіжний активіст / молодіжна активістка, який / яка представляє ромську громаду в місті Персикове. Тобі довелося пройти нелегкий шлях, щоб здолати упереджене ставлення до себе і здобути вищу освіту в обласному центрі. Ти повернувся / повернулась у рідне місто, бо тут твоя родина, друзі, люди твоєї культури, яку ти дуже поважаєш і цінуєш. Ти прагнеш змінити ставлення до ромів / ромок з боку громади і зменшити напругу. Ти також стурбований / стурбована нападами на ромів / ромок з боку радикально налаштованих молодиків. Ти віриш, що нова Стратегія соціальної згуртованості допоможе об'єднати мешканців громади і зробити життя в місті більш комфортним для кожного й кожної.

Опис громади

Ви живете в мальовничому містечку Персикове з населенням близько 50 000 мешканців, який є центром громади Фруктова. Орієнтовна кількість молодих людей у громаді – 15 000 осіб.

Місто знаходиться неподалік великого обласного центру. В містечку відбувається постійна міграція населення. Діти, закінчивши школу, виїжджають навчатися в заклади вищої освіти до великих міст і за кордон. Але є й такі молоді люди, які, навчаючись або працюючи у великих містах, знаходять можливість долучатися до розвитку їхньої громади. Окрім того, у місті є профтехучилище. На території містечка знаходиться АЕС, яка має великий дитячий табір відпочинку, розташований у парковій зоні міста. Окрім роботи на АЕС, у містечку процвітає малий бізнес, але загалом наявний доволі високий рівень безробіття, особливо в інших населених пунктах громади. Доросле населення переважно шукає роботу у великих містах і за кордоном. Нещодавно в містечко приїхала невелика кількість внутрішньо переміщених осіб, серед них і молоді люди. На рівні влади питання інтеграції й соціального забезпечення ВПО ще досі не вирішені. Також у місті проживає невелика ромська громада, яка час від часу потерпає від упередженого ставлення до її представників і представниць з боку більшої частини населення міста.

У містечку і прилеглих до нього селах в останні роки запроваджують фермерські ініціативи: вирощування персиків, виробництво крафтових сирів і меду. Активно розвивається громадянське суспільство. Найдієвішими в роботі з молоддю є ГО «За гідність і права», ГО «Європейський рух», Молодіжна релігійна організація «Пастори миру», а при місцевому католицькому храмі працює недільна школа, яку відвідує більшість дітей шкільного віку. У громаді протягом одного року функціонує молодіжний центр, а три місяці тому створено молодіжну раду. Команда молодіжного центру доволі активна, уже реалізувала кілька проєктів у межах отриманих міжнародних грантів. Фінансування з міського бюджету поки що мінімальне.

Голова міста має непогану репутацію серед представників і представниць місцевої влади й популярність серед населення, час від часу ініціює ухвалення важливих та інноваційних для громади рішень у різних галузях. Цього разу йдеться про переймання позитивного досвіду сусідньої громади і впровадження в місті Стратегії соціальної згуртованості, де один з розділів стосується роботи з молоддю. Для написання документа міський / міська голова ініціює роботу кількох робочих груп, в одній з яких ви берете участь. Ваша робоча група працює над розділом «Соціальна згуртованість через молодіжну роботу». Робоча група складається з чотирьох підгруп, кожна з яких об'єднує фахівців / фахівчинь і мешканців / мешканок громади за осередками: представники і представниці міської влади; молодіжні працівники і працівниці; молодіжні організації й об'єднання; молоді люди громади, які не мають окремого представницького органу. Очікують, що кожна з цих чотирьох підгруп напрацює для документа по три напрями для Стратегії і по два заходи, проєкти або ініціативи на кожен з цих напрямів. Після закінчення роботи в осередках кожна з підгруп матиме можливість представити її пропозиції на пленарному засіданні під керівництвом голови міста, після чого відбудеться голосування за обрання п'яти напрямів, які ввійдуть до тексту Стратегії соціальної згуртованості.

Запрошуємо зануритися в гру і спільно напрацювати нову стратегію для міста Персикове!

Етапи і процедура написання Стратегії соціальної згуртованості
(розділ «Соціальна згуртованість через молодіжну роботу»)

Написання стратегії відбуватиметься в чотири етапи.

Під час **першого етапу** учасники й учасниці об'єднуються в підгрупи за осередками й напрацьовують пропозиції щодо можливих напрямів Стратегії для розділу «Соціальна згуртованість через молодіжну роботу», визначають представника або представницю, хто презентуватиме бачення осередку на пленарному засіданні.

Під час **другого етапу** команди презентують їхні напрацювання на пленарному засіданні. Обговорень на цьому етапі не передбачено.

Під час **третього етапу** кожна підгрупа зможе висловити власну думку (згоду чи заперечення) щодо пропозицій інших підгруп або ж задати запитання чи в будь-який спосіб прокоментувати пропозиції інших підгруп. Кожна підгрупа зможе відповісти на задане їй запитання або прокоментувати висловлювання інших команд.

Під час **четвертого етапу** відбудеться голосування на пленарному засіданні за напрями Стратегії. Усі представлені групи мають право віддати по одному голосу за будь-які п'ять напрямів. Обирають п'ять напрямів, які наберуть найбільшу кількість голосів. У разі рівного розподілу голосів за два або більше напрямів міський / міська голова ухвалює остаточне рішення своїм додатковим голосом.

Завдання для роботи в осередках
(перший етап написання Стратегії)

1. Познайомтесь між собою, представтеся, розкажіть, хто ви, чим займаєтеся, чому вирішили ввійти до робочої групи з напрацювання нової Стратегії (відповідно до ваших ролей).

2. Обговоріть у команді й запропонуйте від вашого осередку три напрями, які, на вашу думку, мають бути внесені до Стратегії соціальної згуртованості (Розділ «Соціальна згуртованість через молодіжну роботу») і по два конкретні заходи (проєкти або ініціативи), які можуть бути реалізовані в межах кожного з цих напрямів.

3. Запишіть ваші пропозиції на аркушах А4 (напрями – на аркушах одного кольору, проєкти/ініціативи – на аркушах іншого кольору).

4. Оберіть від вашого осередку спікера або спікерку для презентації ваших пропозицій на пленарному засіданні.

Джерела
1. Симуляційна гра «Червоні лінії». Як створити молодіжний центр у своїй громаді. URL: https://rm.coe.int/yfdua-red-lines-simulation-game/1680a4f420
2. Компас: посібник з освіти з прав людини за участю молоді. URL: https://www.coe.int/uk/web/compass/a-mosque-in-sleepyville

НАЗВА

ЯКА ВОНА – МОЛОДІЖНА РОБОТА?

КОМПЕТЕНТНОСТІ

- розуміння суті безбар'єрного середовища в молодіжній роботі, зокрема різних типів молодіжної роботи;
- аналіз молодіжної роботи на місцевому, регіональному, національному рівнях щодо врахування концепції безбар'єрного середовища, зокрема через різні типи молодіжної роботи;
- оцінювання молодіжної роботи на місцевому, регіональному, національному рівнях щодо врахування концепції безбар'єрного середовища, зокрема через різні типи молодіжної роботи.

ЧАС НА ВИКОНАННЯ

90 хв.

ПЕРЕДУМОВИ

Відсутні.

МАТЕРІАЛИ

Картки з матеріалами для розповсюдження (кількість наборів має відповідати кількості малих груп).

ІНСТРУКЦІЯ

1. Поясніть учасникам та учасницям, що ви дізнаєтесь з ними про те, якою може бути молодіжна робота з молодими людьми, які мають різний досвід.
2. Поясніть, що зараз у малих групах вони ознайомляться з типами молодіжної робота і їхнім завданням у групі буде знайти відповідний тип молодіжної роботи, її опис, два приклади цього типу молодіжної роботи.
3. Об'єднайте учасників та учасниць у групи.
4. Кожна група отримує окремо роздруковані картки (загалом 20 карток для однієї групи): назви типів молодіжної роботи, описи молодіжної роботи, два приклади молодіжної роботи.
5. Завдання для кожної групи – ознайомитись зі змістом карток і знайти відповідний тип молодіжної роботи, її опис, приклад цього типу молодіжної роботи.
6. Презентація та обговорення в загальному колі. Для цього називайте тип молодіжної роботи і запросіть учасників та учасниць коротко сказати, який опис та приклад вони обрали до цієї молодіжної роботи.

Запитання для обговорення:

- Що ви дізнались про різні типи молодіжної роботи?
- Що потрібно молодіжним працівникам і працівницям, щоб здійснювати аутрич та детачт молодіжну роботу?
- Де і з ким вам потрібно здійснювати мобільну молодіжну роботу?
- Як ці типи молодіжної роботи можуть допомогти вам створити безбар'єрний простір і досягти соціальної згуртованості?
- Чи згодні ви з таким розподілом прикладів і визначень?

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРУ / ФАСИЛІТАТОРЦІ

Для опрацювання матеріалів для розповсюдження в онлайновому форматі тексти описів можна скоротити.
Під час цієї вправи учасники та учасниці навчання для команди локальних консультантів та консультанток проєкту Ради Європи "Молодь за демократію в Україні: Фаза III" 25 квітня 2023 року озвучити думки, які умовно можна згрупувати так:
1. розуміти, що такі поняття-форми-типи молодіжної роботи є та інформувати інших;
2. питати людей, центри, асоціації, що вони мають на увазі, коли говорять, що здійснюють стріт / аутрич / детачт молодіжну роботу;
3. використовувати стріт / аутрич / детачт молодіжну роботу, щоб посилити соціальну згуртованість та доступ різних молодих людей до молодіжної роботи;
4. визнали, що така стріт / аутрич / детачт молодіжна робота ресурсна, довготривала, глибинна, орієнтована на людину, а не на цифри, потребує довіри між тими, хто працює з молодими людьми, та молодими людьми.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ПОДАЛЬШИХ ДІЙ

Після цієї сесії можна перейти до будь-якої іншої сесії програми.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

1. Розділ «Форми відкритої молодіжної роботи чи окремі види молодіжної роботи?» цього посібника
2. T-KIT 8. Social Inclusion. URL: https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kit-8-social-inclusion

Аутрич молодіжна робота

Така молодіжна робота відбувається там, де молоді люди, на їхній «території», і підтримує, доповнює нову й наявну молодіжну роботу на основі центрів / проєктів. Її використовують переважно для інформування молодих людей про послуги, які існують у їхній місцевості, і заохочення їх користуватися такими послугами.

Така молодіжна робота також може прагнути визначити через консультації з молодими людьми будь-які прогалини, наявні в послугах, спрямованих на задоволення їхніх потреб. Дія відбувається в обстановці, що не базується в центрі. Це можуть бути всі зазначені вище місця. Ця робота також зрідка відбувається з молодими людьми в таких будівлях, як школи, релігійні центри, спортивні центри чи центри громади.

Законодавство про таку молодіжну роботу набрало чинності у Фінляндії в січні 2011 року. Згідно з визначенням, наданим у зміненому Законі про молодь Фінляндії, її метою є «охоплення молодих людей, які потребують допомоги, забезпечення доступу до послуг та інше підтримання, призначене для сприяння їхньому зростанню, незалежності, соціальній інтеграції й формуванню навичок управління життям, а також для покращення доступу до освіти й полегшення входу на ринок праці». Таку молодіжну роботу фінансують за рахунок цільових державних субсидій і проводять у 95% муніципалітетів.

Така молодіжна робота ґрунтується насамперед на інформації, наданій молодою людиною, і на її особистій оцінці потреби в підтриманні. 94% клієнтів і клієнток такої молодіжної роботи відчули соціальне розширення прав і можливостей під час послуги, вимірюваної у 2020 році за допомогою моделі критеріїв якості Sovari. Національне аудиторське управління Фінляндії нещодавно оцінило молодіжні семінари й роботу з молоддю.

Джерело: https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/finland/47-youth-work-to-foster-social-inclusion

Команда підтримки етнічної молоді (EYST) – це добровільна організація, розташована в Суонсі, яка підтримує молодих людей етнічних меншин віком від 11 до 25 років. Співробітники і співробітниці EYST також взаємодіють із молоддю й підтримують її в інших громадах: молодіжних групах, релігійних групах, їхніх домівках. Це роблять за потребою, а не у вигляді регулярних сесій, наприклад, на вулиці чи в школах. Незважаючи на відмінності в деяких аспектах, це можна вважати такою молодіжною роботою, оскільки вона виходить за межі приміщення Молодіжного центру EYST і має привернути увагу молодих людей до його роботи.

Джерело: bit.ly/3F23cpl
https://www.cwvys.org.uk/wp-content/uploads/2014/06/HB-Detached-and-Outreach-Youth-Work.pdf

Детачт молодіжна робота

Така молодіжна робота працює без використання будівлі чи заходу й відбувається там, де молоді люди «знаходяться» як географічно, так і за рівнем їхнього розвитку (developmentally). Вона забезпечує інформальну і соціальну освіту й задовольняє будь-які потреби, які висувають чи сприймають молодіжні працівники / працівниці. Оскільки такі молодіжні працівники / працівниці не мають жодної фізичної будівлі або спеціальної діяльності, над якою вони мають владу чи контроль, стосунки між молодими людьми й молодіжними працівниками / працівницями є цілком добровільними й постійно вдосконалюються для переговорів. Дія відбувається в обстановці, що не базується на центрі. Це можуть бути парки, пляжі, автобусні зупинки, паби, кафе, торгові центри, вулиці або будь-яке інше місце, де молодь збирається інформально.

Навчальний центр з молодіжної роботи, наближеної до молоді. в Дербі: «Людський зв'язок через гру дає нам засіб для відкриття обговорення, а потім вирішення проблем за допомогою фахівця/фахівчині. Наша … робота працює як «розмовна» модель з молодими людьми як у парку, так і за його межами, надаючи їм послуги чи ресурси в наших мобільних підрозділах, заохочуючи самостійно звертатися до нашої команди підтримки. З «центру» в парку Нормантон ми можемо діяти як сполучна ланка до більш спеціалізованих послуг, якщо це необхідно… Повідомлення свідчать про те, що наші послуги всюдисущі, розроблені з урахуванням потреб людей і створені для того, щоб забезпечити виклик, підтримку і притулок для тих, хто цього потребує…»

Джерело: https://www.sportingcommunitiescic.org/sporting-communities

27 січня 2023 року. Команда @ParticipationNW надіслала нам це:
«Ми здійснювали молодіжну роботу в центрі міста Бернлі протягом зими. Багато молодих людей гуляють у місті поряд з Макдональдсом та зонами, які знаходяться під укриттям – автовокзал і т. ін. Багато хто з них потрапляє в неприємності й ризикує зазнати грумінгу. Ми доброзичливі, знайомі обличчя в місті і пропонуємо підтримку й поради, коли можемо. Їм нема куди йти, багато молодіжних центрів зачинено. Цільова підтримка молоді надає відкритий доступ на одну ніч на тиждень, і ми інформуємо про це молодь. Ми намагаємося фінансувати, щоб продовжувати підтримувати цих молодих людей, але ми продовжуємо робити все можливе для них». Лінн Блекберн.

Джерело: Публікація в соціальній мережі. URL: https://www.facebook.com/detachedwork/posts/pfbid0RqA3nGm1pPMVaounAHjruvHJHeDYTSVNomUfDipVf8uwhvqRX3BhbcbXidMnUXril

Онлайнова молодіжна робота

Така молодіжна робота означає просто включення онлайнових медіа та платформ в молодіжну роботу. Така робота з молоддю не є іншим сектором молодіжної роботи, її можна пов'язати з усією молодіжною роботою. У кращому випадку молодіжна робота не поділяється на роботу онлайн і роботу, де люди зустрічаються особисто, обидві гнучко поєднуються.

Проєкт «Голоси молодих людей України» було реалізовано у 2022 році, щоб показати проблеми й потреби молодих українців під час війни. Першою частиною був освітній курс. Організатори й організаторки провели тренінг в онлайновому форматмі з учасниками й учасницями з п'яти громад щодо адвокаційних дій під час війни. Після цього тренінгу почали збирати історії молодих людей під час війни, робити відеоісторії. У п'яти громадах загалом розробили 20 відеороликів, створили кампанію в соціальних мережах. Згодом організатори й організаторки провели оцінювальну зустріч з місцевою владою й молоддю, де презентували результати проєкту. Говорили про зміни і проблеми, про те, що зараз цікавить молодь.

Джерело: Колекція досвіду молодіжної роботи, що базується на підходах і стандартах Ради Європи, в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України. Ольга Донець, громадська організація «Донецький молодіжний дебатний центр», м. Київ.

Молодіжна робота – це про міжлюдські відносини. На них молодіжна робота спирається й через них відбувається. Підтримання зв'язків має особливе значення, особливо в часи обмеженого спілкування. Відсутність комунікації може спричинити тривогу і депресію. Плануючи таку роботу, не забувайте про ці складники й пробуйте додавати їх до ваших активностей. Вони допоможуть установити ефективну комунікацію й розбудувати довготермінові відносини.

- Присутність – використовуйте органи чуття (дотик, зір, звук, запах) і приймайте тишу.
- Рівність – практикуйте радикальну прозорість і використовуйте просту мову.
- Автономія – надавайте вибір і передавайте контроль (запитання «Чи можете ви мені допомогти?»).
- Відповідальність / підзвітність – вибудовуйте відчуття персональних внесків і відповідальності за власний внесок (щось отримуєте, щось втрачаєте).
- Супермагістралі до емпатійної взаємодії – спільна синхронна діяльність (спів, дихання, хлопання синхронно) та акт співтворчості як спосіб дії.

Джерело : Переклад майстерні Елістер Хантер під час 3-ї Європейської конвенції з молодіжної роботи, 2021. Курикулум. https://rm.coe.int/curiculum-draft-youth-for-democracy-in-ukraine/1680a40ea6

Цей термін зазвичай використовують для опису як детачт, так і аутрич молодіжної роботи. Іноді це не допомагає, оскільки не дає молодіжному працівникові / молодіжній працівниці ясності мети, яку пропонує правильне використання цих двох термінів. Це також може призвести до плутанини для себе чи молодих людей, з якими вони працюють.

Ініціатива Амна (Amna) розпочала свою діяльність як Ініціатива щодо травми біженців / біженок (Refugee Trauma Initiative) у 2016 році у Греції. Проєкт Дінамі (Dinami у перекладі з грецької означає «влада, сила») зосереджується на розширенні можливостей та інтеграції молодих людей, підтримуючи їх і надаючи безоплатне навчання для молодих біженців / біженок і молодих людей з громади, що приймає, віком 14 – 25 років, які проживають у Салоніках і прилеглих таборах для біженців / біженок.

Клуб дівчат Дінамі: постійний проєкт (тільки для молодих жінок), у межах якого ми зустрічаємося в різних районах міста раз на тиждень і проводимо психосоціальні й розважальні заходи, а також дискусії на різні теми, які хвилюють молодих жінок.

Dinami Friends (Друзі Дінамі): постійний проєкт, у межах якого ми збираємося в різних частинах міста раз на тиждень і проводимо психосоціальні й розважальні заходи, а також дискусії на різні теми, які хвилюють молодь.

Football for All (Футбол для всіх): щомісяця ми проводимо футбольну акцію «Футбол для всіх». Її мета полягає в тому, щоб учасники й учасниці з усіх куточків Салоніків побули разом протягом трьох годин, познайомилися, пограли у футбол, розважилися і створили спільноту.

Джерело: https://rm.coe.int/posybnyk-trauma-informed-youth-works-ukr-digital-yfduii/1680a8ec2f

Організація у Німеччині, яка впроваджує роботу з молоддю на вулиці Bundesarbeitsgemeinschaft Streetwork, розробила у 2018 році професійні стандарти «Соціальна робота на вулиці та мобільна робота з молоддю». Ці стандарти ґрунтуються на багаторічному процесі обговорення, участі та вдосконалення Федеральної робочої групи з соціальної роботи на вулиці та мобільної роботи з молоддю (Bundesarbeitsgemeinschaft Streetwork/Mobile Jugendarbeit e.V.). Відповідно до цих стандартів завдання соціальної роботи на вулиці та мобільної роботи з молоддю – побудувати мости, де інклюзія для реалізації соціалізації стикається із сегрегацією як реальністю життя, щоб уможливити доступ до всіх суспільних сфер і послабити процеси ексклюзії (виключення). Для соціальної роботи на вулиці та мобільної роботи з молоддю розмаїття – це як наскрізне завдання, так і ставлення співробітників і співробітниць. Цілями є визнання відмінностей і захист від дискримінації. У межах соціально-педагогічної концепції дії сфери діяльності соціальна робота на вулиці та мобільна робота з молоддю поєднують різні методи соціальної роботи, як-от: аутрич-робота, робота в спільноті, індивідуальна та групова робота. Співробітники і співробітниці цих галузей діяльності усвідомлюють власні службові ролі як професійних помічників і помічниць і гостей у життєсвіті їхніх адресатів і адресаток і зберігають адекватне співвідношення між необхідною близькістю та професійною дистанцією.

Джерело: https://rm.coe.int/street-youth-work-germany-ukr/1680a9d97b

Така молодіжна робота належить до молодіжної роботи, яку здійснюють з мобільного молодіжного центру - автобуса або каравана. Майже в усіх відношеннях це відповідає методології молодіжної роботи, що відбувається в молодіжному центрі. Оскільки після того, як молодіжні працівники / працівниці виходять з молодіжного центру, щоб поговорити з молодими людьми, це залежить від цих молодих людей дістатись туди, де відбувається така молодіжна робота.

Проєкт «Запровадження мобільної молодіжної роботи в громадах Львова, Івано-Франківська, Луцька, Нововолинська, Кременчука з дітьми та молодими людьми-переселенцями, які перебувають у цих громадах» відбувся у 2022 році. Він ґрунтувався також на постійній діяльності в молодіжному центрі в м. Кременчук, класичній молодіжній роботі, до якої центр «Простір ідей» повернувся через два тижні після початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого 2023 року. *«У межах проєкту про мобільну молодіжну роботу ми організовували події на базі двох шелтерів у Кременчуці й шелтеру для внутрішньо переміщених осіб у Градизьку. Зустрічі були про самоідентифікацію, власні сильні і слабкі сторони, з арт-терапією й тілесними практиками для відновлення, про працевлаштування, створення і втілення власних ініціатив. Додатково ми забезпечували консультації психологів»*, – розповідає Альона Глазкова, громадська організація «Кременчуцький інформаційно-просвітницький центр "Європейський клуб"», м. Кременчук.

Джерело: Колекція досвіду молодіжної роботи, що базується на підходах і стандартах Ради Європи, в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України

Протягом травня – жовтня 2022 року Львівський обласний молодіжний центр здійснив у межах проєкту «Мобільний молодіжний центр Львівщини «ImpactBus 2.0» понад 40 виїздів до молоді області, зокрема в найвіддаленіші громади. Під час візиту працівники і працівниці центру вивчали потреби молодих людей, спілкувалися з ними в неформальній обстановці, навчали з питань національно-патріотичного виховання, лідерства, толерантності, роботи в команді, емоційного інтелекту, співпраці з владою й багатьох інших тем. *«Молоді люди з громад Львівської області заповнюють заявку, вони кличуть, а не ми їдемо до них і щось пропонуємо… У формі є вичерпний перелік, що можуть обрати молоді люди, для чого вони нас кличуть, тобто в самій програмі стоїть: основа – тренінг або неформальне навчання. Але який саме це буде тренінг, чого хочуть молоді люди, вони вже обирають самостійно, може бути різна тематика. У нас у формі, я боюся помилитися, але є десь 15 – 20 різних пропозицій щодо тем, які можемо запропонувати. Також ми додали графу «Інше», тобто молоді люди можуть щось своє запропонувати.»*, – Іван Сапса, Комунальний заклад Львівської обласної ради «Львівський обласний молодіжний центр», м. Львів.

Джерело: Колекція досвіду молодіжної роботи, що базується на підходах і стандартах Ради Європи, в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України.

НАЗВА

МІСЦЕВІ ПРАКТИКИ Й ВИКЛИКИ РОБОТИ З РІЗНОЮ МОЛОДДЮ: ВІЗИТИ ДО ОРГАНІЗАЦІЙ

КОМПЕТЕНТНОСТІ

- розуміння соціального контексту молодих людей і їхніх можливостей у громаді;
- уміння визначати групи / категорії молодих людей у громаді та їхні можливості;
- знання про бар'єри, які можуть існувати в молодіжній роботі й перешкоджати соціальній згуртованості;
- розуміння ролі молодих людей і молодіжних працівників і працівниць у посиленні соціальної згуртованості;
- аналіз молодіжної роботи на місцевому рівні щодо врахування концепцій соціальної згуртованості й безбар'єрного середовища.

ЧАС НА ВИКОНАННЯ

90 хв.

ПЕРЕДУМОВИ

У місті чи громаді проведення тренінгу-семінару заздалегідь знайдіть дві – три організації, які працюють з різними категоріями молодих людей, і домовтеся про навчальний візит до них тривалістю до однієї години.

МАТЕРІАЛИ

Відсутні.

ІНСТРУКЦІЯ

1. Запропонуйте учасниками / учасницям відвідати місцеві організації й дослідити практики й виклики роботи з різною молоддю. Для цього ви можете в перший або другий день тренінгу-семінару розмістити аркуш з назвами організацій і запросити учасників і учасниць обрати одну й записатись. Спробуйте запропонувати сім – десять людей для візиту в одну організацію, це дозволить якісно організувати візит як для організації, так і для навчальних цілей тренінгу-семінару.
2. Перед візитом запросіть учасників і учасниць зокрема дослідити роботу цих організацій з огляду на питання тренінгу-семінару:

- Хто є ті молоді люди, з якими працює організація (вік, стать, інтереси, зайнятість, як проводять вільний час, як дістаються організації тощо)?
- Як молоді люди різних категорій залучені до планування, впровадження й оцінювання діяльності організації?
- Як діяльність пов'язана з темою сприяння соціальній згуртованості й безбар'єрному середовищу в молодіжній роботі?
- Як організація долає бар'єри для доступу молодих людей з меншими можливостями до молодіжної роботи організації?

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРУ / ФАСИЛІТАТОРЦІ

Заздалегідь ознайомте організації з метою тренінгу-семінару й повідомте можливі питання для висвітлення під час візиту, що будуть зосереджені на соціальній згуртованості й безбар'єрному середовищі. Попередьте про цей візит учасників і учасниць заздалегідь і розрахуйте час на дорогу, аби дістатися до організації й повернутися з неї.
Якщо тренінг-семінар відбувається онлайн, запросіть організації презентувати їхній досвід протягом 10 хв. і відповісти на запитання протягом 10 хв. Це дозволить зберегти динаміку й надати простір всім організаціям презентувати власний досвід.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ПОДАЛЬШИХ ДІЙ

Можете запропонувати учасникам і учасницям висвітлити результати візиту в соціальних медіа (за згодою організації).

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

Для пошуку місцевих організацій можна звернутися до місцевого органу влади, відповідального за реалізацію молодіжної політики, а також до всеукраїнських організацій, що мають розгалужену мережу партнерів в областях, наприклад, таких:

- Всеукраїнський молодіжний центр;
- Українська Асоціація Молодіжних Рад;
- Асоціація молодіжних центрів України;
- Асоціація молодіжних працівників України.

Матеріал для розповсюдження

Відсутній.

Джерела

1. Крок за кроком разом. Підтримка, поради, приклади та можливості для молодіжної роботи з молодими біженцями та біженками. URL: https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47261953/Step+by+step+together_UKR.pdf/265ed0c8-e5f7-fd3d-671a-19dedda8792c?t=1671199919189

2. Поширення цінностей Ради Європи. Знак якості Ради Європи для молодіжних центрів. Добра практика в молодіжних центрах:

- Розмаїття молодіжних груп. Молодіжний центр Destelheide, Дворп, Бельгія;
- Включення молоді із сільської місцевості. Молодіжний центр Marttinen, Фінляндія;
- Включення ромської молоді. Молодіжний центр у Пловдиві, Болгарія;
- Залучення ромської громади. Міжнародний молодіжний центр у Старій Загорі, Болгарія.

НАЗВА

УСПІШНІ ПРАКТИКИ Й ВИКЛИКИ РОБОТИ З МОЛОДДЮ ЩОДО СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ: «ЯРМАРОК ПРАКТИК»

КОМПЕТЕНТНОСТІ

- розуміння соціального контексту молодих людей і їхніх можливостей у громаді;
- знання про концепцію соціальної згуртованості в молодіжній роботі та про її зв'язок з правами людини;
- розуміння ролі молодих людей і молодіжних працівників і працівниць у посиленні соціальної згуртованості;
- уміння застосовувати знання про концепцію соціальної згуртованості в молодіжній роботі;
- аналіз власної діяльності з молодими людьми з огляду на сприяння посиленню соціальної згуртованості.

ЧАС НА ВИКОНАННЯ

90 хв.

ПЕРЕДУМОВИ

Попросіть учасників і учасниць заздалегідь підготувати презентацію практики (діяльності або проєкту) у галузі соціальної згуртованості. Якщо учасники / учасниці відчувають, що не мають такої практики (діяльності або проєкту), запросіть їх подивитися на будь-який інший проєкт з перспективи того, який він робить внесок у соціальну згуртованість, і підготувати його презентацію.

МАТЕРІАЛИ

Фліпчарт, фліпчартний папір, кольорові маркери, стикери, екран і проєктор опційно.

ІНСТРУКЦІЯ

Запропонуйте учасникам і учасницям підготувати презентацію практики в галузі соціальної згуртованості за таким рекомендованим планом:

- Тема вашої практики (діяльності або проєкту).
- Ваша цільова аудиторія (профіль молодих людей).
- Локація вашої практики (діяльності або проєкту).
- Тривалість практики (діяльності або проєкту).
- Яка мета вашої діяльності? (мета й завдання).
- Які головні етапи діяльності в межах проєкту?
- Які результати?
- Які труднощі виникали під час виконання цієї практики (діяльності або проєкту)?
- Що вийшло добре під час реалізації практики (діяльності або проєкту), чим ви пишаєтесь?
- Як ця практика (діяльність або проєкт) пов'язана з темою сприяння соціальній згуртованості й безбар'єрному середовищу в молодіжній роботі?
- Яка підготовка необхідна для повторення цієї практики (діяльності або проєкту)?
- Що би ви порадили вашим колегам, які були би зацікавлені в повторенні цієї практики (діяльності або проєкту)?
- Наскільки молоді люди залучені до планування, впровадження й оцінювання в цій практиці (діяльності або проєкті)?

Після презентації практик запросіть групи обговорити такі запитання (**15 хв.**):

- Що цінного для вашої роботи з молодими людьми я дізнався/дізналася з цих практик?
- Як можна використати цей досвід у моїй роботі?
- Як ці практики сприяють розвитку соціальної згуртованості?

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРУ / ФАСИЛІТАТОРЦІ

Учасники й учасниці можуть підготувати презентації успішних практик у будь-якому форматі: візуалізація на фліпчарті, розповідь, створення презентації, колаж тощо.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ПОДАЛЬШИХ ДІЙ

Після сесії можна перейти до будь-якої іншої сесії програми.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

Для ознайомлення з іншими практиками молодіжної роботи в галузі соціальної згуртованості радимо скористатися такими матеріалами:

1. Соціальна згуртованість через участь молоді: посібник для тренерів. Київ, 2021. 128 с. URL: https://youth-worker.org.ua/library/posibnyk-dlya-treneriv-soczialna-zgurtovanist-cherez-uchast-molodi/

2. Рекомендації молодіжним центрам щодо впровадження інклюзивних підходів в молодіжній роботі, 2018. URL: https://youth-worker.org.ua/library/rekomendacziyi-molodizhnym-czentram-shhodo-vprovadzhennya-inklyuzyvnyh-pidhodiv-v-molodizhnij-roboti-5-kejsiv/

3. Посібники Ради Європи для роботи з різними групами молодих людей (всі посібники англійською мовою). URL: https://www.coe.int/en/web/youth/manuals-and-handbooks

4. Не судіть за обкладинкою!: посібник для тих, хто організовує Живу бібліотеку. 2011. Рада Європи – Департамент молоді. URL: https://rm.coe.int/-/1680a458ad

5. Крок за кроком разом. Підтримка, поради, приклади та можливості для молодіжної роботи з молодими біженцями та біженками. Рада Європи та Європейська комісія, публікація українською мовою, 2022. URL: https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47261953/Step+by+-step+together_UKR.pdf/265ed0c8-e5f7-fd3d-671a-19ded-da8792c?t=1671199919189&fbclid=IwAR2_7hMAzOxGxja6POd-KRgmHsnrqU-YUf6w6_tBi-Pm2nWfuT2BQR8Q6b1s

6. Inclusion Toolbox. A Guide on Inclusive Practices. European Youth Foundation, 2021. URL: https://rm.coe.int/inclusion-toolbox-final/1680a9173e

НАЗВА

ЖИВА БІБЛІОТЕКА ЯК МЕТОДОЛОГІЯ МОЛОДІЖНОЇ РОБОТИ ДЛЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ[47]

КОМПЕТЕНТНОСТІ

- розуміння соціального контексту молодих людей і їхніх можливостей у громаді;
- розуміння ролі молодих людей і молодіжних працівників і працівниць у посиленні соціальної згуртованості;
- уміння застосовувати знання про концепцію соціальної згуртованості та її зв'язок з правами людини в молодіжній роботі;
- знання про Живу бібліотеку як методологію молодіжної роботи для посилення соціальної згуртованості;
- уміння застосовувати методологію Живої бібліотеки в молодіжній роботі для посилення соціальної згуртованості.

ЧАС НА ВИКОНАННЯ

90 хв.

ПЕРЕДУМОВИ

Відсутні.

МАТЕРІАЛИ

Фліпчарт, фліпчартний папір, кольорові маркери, стикери, екран і проєктор опційно.

ІНСТРУКЦІЯ

1. Запросіть учасників і учасниць у спільному колі розповісти, що вони знають про метод Живої бібліотеки, відповівши на запитання:

- Що я знаю про метод Живої бібліотеки?
- Яка мета Живої бібліотеки?

Для візуалізації нотуйте відповіді на фліпчарті.

2. Ознайомте учасників і учасниць з основними елементами Живої бібліотеки. Для цього можна використати презентацію або написані на аркушах тези.

- **Віч-на-віч.** Зосередьтеся на тому, що спілкування віч-на-віч має створити затишний приватний простір для довіри й розуміння і що важливо регулювати кількість Читачів / Читачок однієї Книги.
- **Інклюзія.** Жива бібліотека як методологія має створити інклюзивний простір для Читачів / Читачок і Книг і сприяти інклюзії.
- **Права людини.** Боротьба зі стереотипами й упередженнями, захист прав людини й повага до гідності.
- **Упередження.** Жива бібліотека спрямована на руйнування стереотипів й упереджень і сприяння інклюзії, правам людини й соціальній згуртованості.
- **Реакція на події в країні / спільноті.** Живу бібліотеку можна використовувати для зниження напруги в спільноті після деяких подій або появи нових людей у спільноті.

47. Цю майстерню розробила Альона Глазкова для молодіжних працівниць і лідерок з України, які брали участь у навчальному візиті до Ради Європи «Молодіжна робота, заснована на цінностях, у воєнний час», 5 – 10 грудня 2022 р., м. Страсбург (Франція).

3. Розподіл ролей Книг, Бібліотекарів / Бібліотекарок і Читачів / Читачок. Підведіть учасників і учасниць до висновку, що за кожною людиною стоїть своя історія, і запропонуйте провести Живу бібліотеку прямо зараз. Для цього попросіть учасників і учасниць подумати про історію з власного життя, коли вони були або почувалися пригніченими. Запропонуйте обрати чотирьох – п'ятьох людей (якщо група до 20 осіб), які хотіли би стали Книгами.
4. Запропонуйте Книгам подумати про історію, якою б вони хотіли поділитися, підготувати власний постер з назвою книги й буктрейлер (короткий опис книги, у якому подано ключову ідею). Перед початком запросіть їх також прочитати рекомендації для Книг із посібника «Не судіть за обкладинкою!»: посібник для тих, хто організовує живу бібліотеку (2011).
5. Запросіть інших (хто не є Книгами) висловити побажання, хто хоче стати Бібліотекарями / Бібліотекарками. Запропонуйте їм разом із тренерською командою підготувати читальні місця, розробити й підготувати читацькі квитки, прочитати поради для Бібліотекарів / Бібліотекарок з посібника «Не судіть за обкладинкою!»: посібник для тих, хто організовує живу бібліотеку (2011).
6. Почніть Живу бібліотеку з презентації каталогу, місць розміщення Книг у кімнаті й запропонуйте Читачам / Читачкам обрати собі Книгу й перейти до обраної Книги. На цьому етапі ви виконуєте роль головного бібліотекаря / головної бібліотекарки, а решта учасників і учасниць групи (які не є Книгами) стають Читачами / Читачками. Повідомне Книгам і Читачам / Читачкам, що в них є до 20 хв. для «читання».
7. Завершіть Живу бібліотеку й запросіть усіх учасників і учасниць до спільного кола для обговорення.
Запитання для обговорення:

- Як ви почуваєтеся зараз?
- Як ви почувалися в ролі Книги?
- Як ви почувалися в ролі Читача / Читачки?
- Які пропозиції щодо подальшої організації Живої бібліотеки?

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРУ / ФАСИЛІТАТОРЦІ

Ознайомтеся попередньо зі змістом посібника «Не судіть за обкладинкою!»: посібник для тих, хто організовує Живу бібліотеку (2011). Зверніть увагу учасників та учасників на правила читання, описані в посібнику, і наголосіть на добровільності процесу й участі.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ПОДАЛЬШИХ ДІЙ

Якщо маєте час, можна запропонувати учасникам і учасницям подумати, як і для чого вони могли би використовувати методологію Живої бібліотеки в їхній роботі з молодими людьми.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

Метод Живої бібліотеки для роботи з молодими людьми: інтерв'ю з Юлією Єлфімовою, національною консультанткою проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні», членкинею міжнародної мережі «Молоді посли миру», молодіжною працівницею ГО «Центр євроініціатив». URL: https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/living-library-for-work-with-young-people-the-manual-of-the-council-of-europe-is-available-in-ukrainian

Джерела

Не судіть за обкладинкою!: посібник для тих, хто організовує Живу бібліотеку (2011). URL: https://rm.coe.int/-/1680a458ad

Матеріал для розповсюдження

КАРТКА 1. Для Бібліотекарів і Бібліотекарок

Молодь – вікова категорія населення держави, на яку безпосередньо спрямована молодіжна політика. Вікові межі для молоді в Україні становлять 14 – 35 років, у Раді Європи і Європейському Союзі їх визначено як 13 – 30 років.

Слушні поради від колишніх Бібліотекарів/Бібліотекарок:

- Ознайомтесь зі змістом і цікавими фактами про Книги у вашій колекції до початку заходу.
- Будьте суворими в дотриманні правил бібліотеки та вимагайте цього від Читачів/Читачок і Книг.
- Точно документуйте всі позичені Книги.
- Складіть план роботи з Бібліотекарями/Бібліотекарками-колегами. Використовуйте вільний від роботи час, щоб збирати відгуки від Читачів/Читачок і Книг.
- Піклуйтесь про Книги та «фільтруйте» потенційно складних Читачів/ Читачок (перескеровуючи їх до інших Книг, запрошуючи залишитися в приміщенні бібліотеки або даючи їм відповідний Словник).
- Ознайомтесь із середовищем навколо бібліотеки, щоб бути в змозі порекомендувати місця для читання поза приміщенням.

КАРТКА 2. Для Книг

Назви Книг

У наведеному нижче списку подано деякі приклади вдалих назв Книг, які раніше використовували в Живих бібліотеках. Перелік не є вичерпним чи обов'язковим; він просто має на меті надихнути організаторів/організаторок на підбір влучних і відповідних назв до певного середовища, де облаштували Живу бібліотеку.

Активіст/активістка у сфері захисту прав тварин; Особа, що шукає притулку; Чорношкіра особа; Білявка; Людина з вадами зору; Людина, що звернулась до християнства; Людина з інвалідністю; Особа, що раніше вживала наркотичні речовини; Колишній неонацист/колишня неонацистка; Колишній в'язень/колишня ув'язнена; Феміністка/ феміністка; Гомосексуал; Безпритульна особа; Єврей/єврейка; Лесбійка; Мусульманин/мусульманка; Священник; Працівник/працівниця поліції; Рабин; Безробітна особа.

Ви можете перефразувати стереотипи/упередження в запитання замість висловлювань (наприклад, «Феміністка: ненавидить чоловіків?» проти «Феміністка: ненавидить чоловіків»). Цей підхід має кращий ефект, адже він не підтверджує певного стереотипу чи упередження, а заохочує ставити ці запитання безпосередньо Книгам, дозволяючи їм спростувати неявне твердження.

Корисні поради стосовно потенційних Книг:

- Підготуйтесь до ролі Книги. Ви маєте почуватися впевнено в тій темі, яка заявлена в заголовку Книги.
- Підготовка фактичного матеріалу (статистики, дослідження тощо) також може допомогти оцінити актуальність аргументації Читачів/Читачок.
- Будьте собою, тобто чесними й відкритими для бесіди. Уважно слухайте.
- Не виконуйте жодної іншої ролі та не вигадуйте для себе характеристик, бо зрештою Читач/Читачка зрозуміє - і ви втратите довіру до себе.
- Будьте готові поділитися особистим досвідом. Якщо питання здаються вам занадто інтимними, сміливо скажіть, що не хочете відповідати.
- Прийміть і пам'ятайте той факт, що Читач/Читачка позичив/позичила в Бібліотеці Книгу з конкретною назвою та цікавиться вашою особистістю з цього погляду. Хоч це й може здаватися обмеженням, але це нормально в контексті Живої бібліотеки.
- Можливо, вам доведеться повторювати вашу історію безліч разів різним Читачам/Читачкам, однак намагайтеся ставитися до кожного й кожної з них так, ніби він чи вона перші.
- Читачів/Читачок зацікавить ваша назва з різних причин. Хорошим питанням для початку розмови є: «Чому ви обрали мою книгу?».
- Може виявитися, що Читачі/Читачки неосвічені або з якихось причин стають вербально агресивними та/або намагаються звинуватити вас у різноманітних соціальних проблемах. Намагайтеся зберігати спокій і проявляти розуміння, висловлюючи незгоду там, де це необхідно.
- Може статися так, що вас «узяли» двоє або більше людей. Хоча це й потенційно цікаво, проте намагайтеся уникати того, щоб Читачі/Читачки використовували вас для вирішення конфліктів, викликаних розбіжностями в їхніх поглядах.
- Якщо ви працюєте зі Словником, робіть паузи після кожних двох-трьох речень, аби все, що ви скажете, було перекладено.
- Якщо ви відчуваєте дискомфорт чи приниження з боку Читача/Читачки, пригадайте правила Живої бібліотеки — ви маєте право припинити розмову, якщо відчуваєте образу.
- Передовсім насолоджуйтеся роллю Книги! Це може бути дуже багатий і цікавий досвід.

Анкета зворотного зв'язку для Читачів / Читачок Живої бібліотеки[48]

- Ваш вік.
- Ваша стать.
- Як ви дізналися про Живу бібліотеку?
- Чи були ви колись Читачем / Читачкою Живої бібліотеки?
  - ні, я тут уперше;
  - так (укажіть деталі).
- Яку Книгу ви брали?
- Наскільки вам сподобалась ідея Живої бібліотеки?
  (1 – зовсім не сподобалась, 5 – дуже вражає)

1	2	3	4	5

- Наскільки вам сподобався вибір Книг і стереотипів, представлених у каталозі?
  (1 – зовсім не сподобався, 5 – дуже вражає)

1	2	3	4	5

- Ваші коментарі:
- Як ви оціните сервіс Бібліотекарів / Бібліотекарок?

1	2	3	4	5

- Якщо ви використовували Словник, наскільки ви ним задоволені?

1	2	3	4	5

- Що для вас було найважливішим під час читання Книги / Книг?
- Чи дізналися ви щось нове, прочитавши одну чи кілька Книг Живої бібліотеки?
- Чи порадили б ви комусь стати Читачем / Читачкою Живої бібліотеки?
- Чи порекомендували б ви якісь нові Книги для нашого Каталогу?

Дякуємо за ваші відповіді й приділений час!

48. Анкету взято з посібника «Не судіть за обкладинкою!»: посібник для тих, хто організовує Живу бібліотеку (2011).

Анкета зворотного зв'язку для Книг Живої бібліотеки[49]

Дякуємо за ваш час, який ви приділили Живій бібліотеці!

- Назва вашої книги.
- Вік.
- Стать.
- Чи ви є членом / членкинею громадської організації?
- Скількох Читачів / Читачок ви мали в Живій бібліотеці?
- Яке враження у вас склалося про Читачів / Читачок?

Цілком байдужі — Зацікавлені і щирі

1	2	3	4	5

- Наскільки зрозумілим і корисним був опис ваших функцій у ролі Книги?

Неналежний, недостатній — Чіткий, вичерпний

1	2	3	4	5

- Як ви думаєте, наскільки ваш досвід був корисним для Читачів / Читачок?
- Як би ви описали ваш досвід у ролі Книги?
- Які запитання вам ставили найчастіше?
- Які аспекти в ролі Книги здалися вам найскладнішими?
- Що би ви порадили для наступної Живої бібліотеки? (організаторам, Книгам, Читачам / Читачкам)?
- Чи готові ви взяти на себе роль Книги ще раз?
- Що би ви ще хотіли додати / побажати?

49. Анкету розроблено для «Книг» «Живої бібліотеки», що відбулась у межах зустрічі команд молодіжних центрів-партнерів з метою розвитку компетентностей через вивчення й аналіз отриманого досвіду участі в проєкті Ради Європи «Молодь за демократію в Україні», 16 – 20 листопада 2021 р., м. Київ.

НАЗВА

СТВОРЕННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО СЕРЕДОВИЩА В МОЛОДІЖНІЙ РОБОТІ НА МІСЦЕВОМУ, РЕГІОНАЛЬНОМУ Й НАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ

КОМПЕТЕНТНОСТІ

- розуміння суті безбар'єрного середовища в молодіжній роботі;
- уміння застосовувати концепцію безбар'єрного середовища в молодіжній роботі;
- аналіз і оцінювання молодіжної роботи на місцевому, регіональному, національному рівнях щодо врахування концепції безбар'єрного середовища;
- поєднання власного професійного досвіду і знань про безбар'єрне середовище в молодіжній роботі для розроблення й упровадження рекомендацій щодо створення безбар'єрного середовища в молодіжній роботі на місцевому, регіональному й національному рівнях.

ЧАС НА ВИКОНАННЯ

90 хв.

ПЕРЕДУМОВИ

Здійснити самооцінювання місцевої молодіжної політики щодо відповідності стандартам Ради Європи у напрямі діяльності – інклюзія або/та доступ молодих людей до прав. Для оцінювання можна використати як місцеві документи, що визначають політику в галузі молоді, так і внутрішні документи організації чи молодіжного центру.
Ознайомитися з повною версією документа «Національна стратегія зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року».

МАТЕРІАЛИ

Підготовлені столи і стільці, фліпчартний папір, маркери.

ІНСТРУКЦІЯ

Ознайомлення з Інструментом самостійної оцінки молодіжної політики Ради Європи (**20 хв.**)

1. Коротко познайомте учасників та учасниць з Інструментом самостійної оцінки молодіжної політики, що був ухвалений Європейським керівним комітетом у справах молоді.

2. Запросіть учасників та учасниць об'єднатись у трійки і представити одне одному результати домашнього завдання – самостійного оцінювання місцевої молодіжної політики щодо відповідності стандартам Ради Європи у напрямі діяльності – інклюзія або/та доступ молодих людей до прав та обговорити разом:

- наявні позитивні тенденції, що дозволять досягти подальшого прогресу;
- сфери для поліпшення та можливі подальші заходи на місцевому рівні.

Світове кафе (70 хв.)

1. Заздалегідь підготуйте три столи й біля кожного з них більш-менш однакову кількість стільців. На кожен стіл покладіть фліпчартний папір із запитанням для столу й маркери.

2. Поясніть учасникам і учасницям, що на наступному етапі відбудеться напрацювання ідей щодо створення безбар'єрного середовища в молодіжній роботі на відповідному рівні за допомогою методу «Світове кафе».

Світове кафе – форма обговорення питань, що дозволяє кожному й кожній висловити власні думки. Ця форма роботи передбачає наявність столів з темами обговорень і обрання з-поміж учасників і учасниць хранителів / хранительок столів, які будуть модерувати обговорення за столом і робити записи.

3. Презентуйте учасникам і учасницям метод.

- Поясніть, що буде одна тема для обговорення, але на різних рівнях управління: напрацювання ідей щодо створення безбар'єрного середовища в молодіжній роботі на відповідному рівні:

Стіл 1. Місцевий рівень.

Стіл 2. Регіональний рівень.

Стіл 3. Національний рівень.

Зокрема, ідеї будуть стосуватися:

- ключових проблем у питанні створення безбар'єрного середовища в молодіжній роботі на відповідному рівні;
- завдань щодо створення безбар'єрного середовища в молодіжній роботі на відповідному рівні;
- очікуваних результатів створення безбар'єрного середовища в молодіжній роботі на відповідному рівні.

- За кожним столом група має обрати хранителя / хранительку столу – особу, яка буде модерувати обговорення й робити записи. Важливо, щоб хранителі / хранительки не нав'язували власну позицію, уміли слухати й формулювати думки, а також були готові взяти на себе відповідальність за результат обговорень і могли презентувати кінцевий результат роботи груп за цим питанням.
- Кожен раунд обговорення за одним столом триває 10 хв. Після цього група змінює стіл, а хранитель / хранителька залишається й розповідає новій групі про вже накопичені ідеї та пропозиції, до яких нові учасники й учасниці обговорення протягом раунду додають власні.
- Після останнього раунду хранителі / хранительки презентують результати обговорення в спільному колі.

4. Попросіть учасників і учасниць об'єднатись у три групи й обрати собі стіл.

5. Запропонуйте обрати хранителя / хранительку за кожним столом і розпочати обговорення.

6. Після закінчення часу для обговорення в межах раунду попросіть групи змінити стіл.

7. Після останнього раунду запросіть хранителя / хранительку кожного столу презентувати результати обговорення в спільному колі. Хранитель / хранителька столу мають 3 хв. для презентації результатів.

8. Після завершення презентацій результатів перейдіть до обговорення в колі.

Обговорення-дебрифінг (20 хв.):

1. Чи мали ви раніше досвід розроблення рекомендацій щодо створення безбар'єрного простору в молодіжній роботі?

2. Як ви комунікуєте з органами влади щодо створення безбар'єрного середовища в молодіжній роботі на відповідному рівні?

3. Чи маєте ви заплановані заходи на рівні вашої організації щодо створення безбар'єрного середовища в молодіжній роботі?

4. Як цю дискусію чи її результати ви можете використати у вашій роботі?

5. Що із запропонованого ви готові впровадити у вашу діяльність?

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРУ / ФАСИЛІТАТОРЦІ

Під час проведення світового кафе ви можете запропонувати учасникам і учасницям самостійно об'єднатись у групи або провести вправу на об'єднання груп, наприклад, підготувати папірці трьох різних кольорів відповідно до кількості учасників і учасниць і попросити їх витягти один папірець. Після цього об'єднати учасників і учасниць у групи за кольором.

Окрім обговорення методом світового кафе, ви можете обрати формат «відкритого простору» (open space). Скажіть учасникам і учасницям, що ви будете обговорювати питання у трьох раундах на трьох локаціях. Локації відповідатимуть рівням, а раунди питанням, які варто обговорити: проблеми, завдання, результати. Створіть три локації у великому залі для обговорення, на фліпчарті напишіть назву локації, наприклад, «ключові проблеми в питанні створення безбар'єрного середовища в молодіжній роботі на місцевому рівні» і попросіть учасників і учасниць доєднатися до однієї з локацій. Попросіть, аби хтось нотував озвучені ідеї. Після першого етапу додайте новий фліпчарт із запитанням, наприклад, «завдання щодо створення безбар'єрного середовища в молодіжній роботі на місцевому рівні», і далі третій етап щодо результатів. На наступному етапі кожна команда презентує напрацювання.

Якщо ви проводите вправу методом світового кафе в онлайн-форматі, то переміщайте по кімнатах хранителя / хранительку, а не команду.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ПОДАЛЬШИХ ДІЙ

Під час обговорення сформуйте разом з учасниками й учасницями перелік рекомендацій для Міністерства молоді та спорту України щодо створення безбар'єрного середовища в молодіжній роботі на місцевому, регіональному й національному рівнях.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

1. A Guide on Inclusive Practices in Youth Activities. URL: https://rm.coe.int/inclusion-toolbox-final/1680a9173e

2. T-Kit 8: Social Inclusion. URL: https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kit-8-social-inclusion

3. Безбар'єрна грамотність. URL: https://thedigital.gov.ua/news/bezbarerna-gramotnist-noviy-kurs-na-diyatsifrova-osvita
4. Довідник безбар'єрності. URL: https://bf.in.ua/
5. Забезпечення доступності інформаційних матеріалів: URL: https://www.vplyv.org.ua/archives/6318?fbclid=IwAR23rsQrJh-Q1AdBp8bZ-2nfo_nYdExeqZSthwT1J_8gycd8z66DwMdyviic
6. Інклюзивний дизайн графічних інтерфейсів: Інклюзивний дизайн графічних інтерфейсів – free course (notion.so).
7. Культурна інвалідність: URL: https://zaxid.net/kulturna_invalidnist_n1495737?fbclid=IwAR0brDCaaCMtT9ZT0y1yhFFQY-cfzzQ_morviGGZQgvQIr8FQ9u4iU0vqjJA
8. Міністерство соціальної політики України. Безбар'єрність: URL: https://www.msp.gov.ua/content/bezbarernist.html?fbclid=IwAR3nBMrVLjAIUcAgJO9hRmo90QoT-jGY2sl5MQjzV-RwieHsZ0q7aMmz2Jc
9. Про інформаційну доступність: URL: https://www.vplyv.org.ua/archives/6844?fbclid=IwAR2-25gav43r92t-ZVFI4Qe5LwerbxR-JYQGR93KFUsncRjY8pzO-o41mWCY

Матеріал для розповсюдження

Витяг з Інструменту самостійної оцінки місцевої молодіжної політики щодо відповідності стандартам Ради Європи у напрямі діяльності – інклюзія або/та доступ молодих людей до прав (Домашнє завдання).
Витяг з Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року (сесія «Концепція безбар'єрного середовища як інструмент сприяння соціальній згуртованості»).

Джерела

Розпорядження КМУ від 14 квітня 2021 р. № 366-р «Про схвалення Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text

НАЗВА

КОМПЕТЕНТНОСТІ Й ПОТРЕБИ МОЛОДІЖНИХ ПРАЦІВНИКІВ І ПРАЦІВНИЦЬ ДЛЯ СПРИЯННЯ РОЗБУДОВІ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ Й СТВОРЕННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО СЕРЕДОВИЩА В РОБОТІ З МОЛОДДЮ

КОМПЕТЕНТНОСТІ

- розуміння компетентнісного підходу для власного професійного розвитку в напрямі розбудови соціальної згуртованості;
- уміння визначати компетентності та їхні складники: знання, навички, цінності й ставлення, необхідні молодіжним працівникам і працівницям для розбудови соціальної згуртованості;
- аналіз і оцінювання власних компетентностей, необхідних для розбудови соціальної згуртованості;
- уміння визначати й формулювати власні потреби для розбудови соціальної згуртованості та створення безбар'єрного середовища в роботі з молоддю.

ЧАС НА ВИКОНАННЯ

90 хв.

ПЕРЕДУМОВИ

Перед цією сесією учасники й учасниці мають розуміти суть концепції соціальної згуртованості та її зв'язок з молодіжною роботою.

МАТЕРІАЛИ

Фліпчарт, папір для фліпчарту, ручки або фломастери, стикери двох кольорів, маркери, скотч малярний; роздавальний матеріал: таблиця для самооцінювання й розвитку компетентностей молодіжної роботи (за кількістю учасників і учасниць).

ІНСТРУКЦІЯ

Вступ до сесії, актуалізація знань про Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи (10 хв.)

1. Скажіть учасникам і учасницям, що ця сесія буде присвячена компетентностям, які необхідні для сприяння розбудові соціальної згуртованості, та іншим потребам молодіжних працівників і працівниць у створенні безбар'єрного середовища в роботі з молоддю.

2. Зазначте, що спочатку учасники й учасниці матимуть можливість попрацювати індивідуально з таблицею для самооцінювання й розвитку компетентностей, створеною на основі Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи. Запитайте в учасників і учасниць:

- Чи знайомі вони з Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи?
- Що вони знають про цей інструмент?
- Чи мають вони досвід роботи з цим інструментом? Якщо так, як саме і з якою метою його використовували?

Якщо в групі будуть учасники й учасниці, які вже мають досвід роботи з Портфоліо, надайте слово одному – двом учасникам або учасницям, щоб вони коротко поділилися цим досвідом.

3. Незалежно від того, чи будуть у групі охочі висловитися щодо власного досвіду використання Портфоліо, надайте коротку інформацію про нього.

Самооцінювання компетентностей – індивідуальна робота (30 хв.)

1. Запропонуйте учасникам і учасницям самостійно попрацювати з таблицею для самооцінювання й розвитку компетентностей молодіжної роботи. Заздалегідь підготуйте фліпчарт з написаним переліком завдань для індивідуальної роботи учасників і учасниць. Озвучте ці завдання:

- ознайомтеся з компетентностями молодіжної роботи;
- оберіть дві – три компетентності, необхідні для сприяння розбудові або посилення соціальної згуртованості;
- заповніть у таблиці стовпці 2, 3, 4 відповідно до наведених там запитань щодо застосування до обраних компетентностей (оцінити актуальність тієї чи тієї компетентності; оцінити рівень володіння компетентністю; зазначити, чого би хотіли навчитись у межах цієї компетентності).

2. Роздайте учасникам і учасницям таблиці самооцінювання й розвитку компетентностей. Час на індивідуальну роботу – 10 хв.

3. Після того, як буде вичерпано час для індивідуальної роботи, запросіть усіх учасників і учасниць до спільного обговорення.

Обговорення в спільному колі (10 хв.):

- Як вам працювалося з таблицею самооцінювання й розвитку компетентностей?
- Що корисного ви знайшли для себе?
- Хто би хотів / хотіла поділитися результатом цієї роботи?

Актуалізація знань про складники компетентності (5 хв.)

Запитайте учасників і учасниць, чи знають вони, які три елементи складають компетентність. Якщо учасники й учасниці правильно назвуть всі елементи компетентності, попросіть їх навести приклади кожного з елементів. Надайте коротку інформацію про елементи компетентності, якщо учасники й учасниці потребуватимуть цього. Для підсумування інформації про компетентність використайте схему, намальовану на фліпчарті.

Визначення складників компетентності – робота в групах (35 хв.)

1. Запропонуйте учасникам і учасницям об'єднатися в групи по чотири – шість осіб або об'єднайте учасників і учасниць у будь-який спосіб, який ще не використовували під час тренінгу.

2. Роздайте кожній групі по одному аркушу для фліпчарту й маркеру.

3. Озвучте учасникам і учасницям завдання для роботи в групах, попередньо написані на фліпчарті:

- обговоріть у групі компетентності, які ви обрали під час індивідуальної роботи з таблицею;
- оберіть серед обговорюваних компетентностей будь-яку одну;
- обговоріть у групі й зафіксуйте на аркуші для фліпчарту елементи, з яких може складатися ця компетентність – які знання, навички, цінності, ставлення необхідні для оволодіння нею?

4. Відведіть на роботу в групах 15 хв.

5. Запросіть учасників і учасниць повернутись у спільне коло. Запропонуйте кожній групі по черзі презентувати їхні напрацювання. Час на презентацію від кожної групи – не більше 2 хв. Після презентації подякуйте кожній групі оплесками.

6. Запросіть учасників і учасниць перейти до загального обговорення.

Обговорення в спільному колі (10 хв.):

- Як вам працювалося в групах?
- Наскільки вам важко або легко було обрати одну компетентність?
- Як ви обирали компетентність для детального опрацювання?
- Над яким з елементів компетентності було найскладніше працювати? Чому?
- Як наявність або відсутність кожного з елементів компетентності може вплинути на сприяння розбудові соціальної згуртованості? Наведіть приклади.
- Як розуміння того, з яких елементів складається та чи та компетентність, може допомогти вам покращити її?

Збір ідей і пропозицій щодо потреб молодіжних працівників і працівниць для посилення соціальної згуртованості й створення безбар'єрного середовища в роботі з молоддю (10 хв.)

1. Зазначте, що для розбудови соціальної згуртованості й створення безбар'єрного середовища важливо, щоб молодіжні працівники і працівниці й молоді люди вміли ідентифікувати й аналізувати не тільки власні компетентності, але й інші їхні потреби, які можуть впливати на здатність здійснювати діяльність у цій галузі. Запропонуйте учасникам і учасницям присвятити наступні кілька хвилин визначенню таких потреб на індивідуальному рівні.

2. Роздайте кожному учаснику й кожній учасниці по кілька стикерів двох кольорів. Попросіть учасників і учасниць індивідуально подумати й записати на стикерах відповіді на два запитання, попередньо записані на фліпчарті (стикери одного кольору – відповіді на одне запитання, стикери іншого кольору – відповіді на інше запитання). Поясніть, що ці запитання стосуються індивідуальних потреб учасників і учасниць у напрямі розбудови соціальної згуртованості й створення безбар'єрного середовища в роботі з молодими людьми. На цю діяльність відведіть 3 хв.

Запитання:

- Якої підтримки я потребую для розвитку й покращення своїх компетентностей?
- Чого ще я потребую для того, щоб посилювати соціальну згуртованість і створювати безбар'єрне середовище в роботі з молодими людьми?

3. Після завершення часу, відведеного на індивідуальну роботу, запропонуйте учасникам і учасницям за бажанням озвучити написане на стикерах. Надайте слово двом – трьом учасникам / учасницям.

4. Запросіть учасників і учасниць підійти до фліпчарту і приклеїти стикери з їхніми відповідями на відведене для цього поле біля відповідного запитання.

Якщо до кінця сесії ще залишатиметься час, спробуйте згрупувати написані учасниками й учасницями відповіді на запитання й озвучити основні групи потреб учасників і учасниць. Подякуйте учасникам і учасницям за надані відповіді і скажіть, що зібрану інформацію про їхні потреби буде передано до відповідних установ і організацій (наприклад, до Міністерства молоді та спорту України) для реагування на потреби молодіжних працівників і працівниць і необхідного підтримання їх.

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРУ / ФАСИЛІТАТОРЦІ

Час на індивідуальну роботу з таблицею для самооцінювання й розвитку компетентностей може різнитися залежно від ступеня обізнаності учасників і учасниць з Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи. Цій частині можна приділити більше часу, якщо учасники / учасниці вперше працюватимуть з компетентностями на основі Портфоліо. Для проведення сесії в онлайн-форматі пропонуємо скористатися такими порадами:

- *для самооцінювання компетентностей* (індивідуальна робота з таблицею): заздалегідь підготуйте документ з таблицею для самооцінювання й розвитку компетентностей в електронному форматі на гугл-диску або завантажений варіант на вашому комп'ютері. Поділіться посиланням на документ у режимі перегляду або відправте учасникам і учасницям прикріплений файл для завантаження;

- *для визначення складників компетентності* (робота в групах): скористайтеся функцією «сесійні зали» (break-out rooms) на платформі ZOOM; створіть гугл-документи або онлайн-дошку (на кшталт Padlet, Jamboard, IdeaBoardz тощо) і поділіться посиланнями з учасниками й учасницями, щоб вони могли використовувати ці онлайн-ресурси для фіксації їхніх напрацювань;
- *для збору ідей і пропозицій щодо потреб:* ви можете скористатися будь-якою інтерактивною платформою для проведення опитувань, наприклад, застосунком Mentimeter або будь-якою інтерактивною онлайн-дошкою (Padlet, Jamboard, IdeaBoardz тощо).

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ПОДАЛЬШИХ ДІЙ

Після сесії можна перейти до будь-якої іншої сесії програми.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

1. The Council of Europe Youth Work Portfolio (online version). URL: https://www.coe.int/en/web/youth-portfolio

2. Навчальні можливості для молодіжних працівників і працівниць в Україні від Державної програми «Молодіжний працівник». URL: https://youth-worker.org.ua/training-schedule

3. Молодіжна робота: запитання та відповіді: навчально-методичний посібник для фахівців, які працюють з молоддю. Київ: ДУ «Державний інститут сімейної та молодіжної політики», 2020. С. 69 – 75. URL: https://dismp.gov.ua/molodizhna-robota-zapytannia-ta-vidpovidi

4. Навчальні можливості для молодіжних працівників і працівниць від Програми Erasmus+. URL: https://www.salto-youth.net/tools/european-training-calendar

5. Рамка компетентностей для культури демократії. Т. 1. Контекст, концепції та модель. Рада Європи, 2018. С. 37 – 57. URL: https://www.schools-for-democracy.org/images/documents/86/RF-CDC-vol-1_ua.pdf

6. A Competence Model for Youth Workers to Work Internationally. European Training Strategy. JUGEND für Europa/SALTO Training & Cooperation, 2016. C.23 – 41. URL: https://www.salto-youth.net/downloads/4-17-3460/CompetencemodelForYoutworker_Online-web.pdf.pdf

7. У центрі уваги – молодіжна робота. Посібник до Рекомендації CM/Rec(2017)4 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про молодіжну роботу. С. 20 – 23, 36 – 44. URL: https://rm.coe.int/ukr-youth-work-in-the-spotlight/1680a4bd04

Матеріал для розповсюдження

Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи

Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи є інструментом, що допомагає тим, хто здійснює молодіжну роботу, – молодіжним працівникам /працівницям і молодіжним лідерам / лідеркам, а також менеджерам /менеджерам й адміністраторам / адміністраторкам у молодіжній галузі – аналізувати й розвивати власні компетентності в молодіжній роботі та компетентності людей, з якими вони працюють.

Портфоліо є онлайновим інструментом, однак, відповідаючи на запити його користувачів / користувачок, Молодіжний департамент Ради Європи зібрав зміст вебсайту в окремій публікації. У 2016 році було опубліковано український переклад Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи.

Компетентність та її складники

«**Компетентність** – це здатність робити щось успішно й ефективно. Цей термін часто плутають з терміном «навички», хоча це не одне й те саме. Дві речі відрізняють компетентність від навичок і роблять її чимось більшим. Якщо особа компетентна, вона може застосовувати те, що знає, до завдання чи проблеми й вона також може переносити цю здатність на інші ситуації». Портфоліо пропонує перелік з восьми функцій молодіжної роботи, кожна з яких потребує наявності конкретних компетентностей для її ефективного виконання. Усього в Портфоліо зазначена 31 компетентність.
Перелік функцій і компетентностей, представлених у структурі, в жодному разі не є вичерпним. Ви можете виявити, що деякі компетентності не стосуються вашої роботи, або додати інші дуже важливі компетентності, необхідні для вашої молодіжної роботи.

У молодіжній роботі компетентність розуміють як три взаємопов'язані елементи:
Стратегічними цілями є:

- **Знання.** Цей елемент стосується всіх тем і питань, які ви знаєте або маєте знати, щоб ефективно працювати. Це когнітивний вимір компетентності, він зазвичай асоціюється з головою.
- **Навички.** Цей елемент стосується того, що ви здатні робити, або того, що ви маєте бути в змозі робити, щоб здійснювати вашу молодіжну роботу. Це практичний вимір компетентності, або вимір навичок, він зазвичай асоціюється з руками.
- **Ставлення й цінності.** Цей елемент стосується позицій і цінностей, які ви маєте розділяти й підтримувати для того, щоб ефективно виконувати вашу роботу. Цей аспект компетентності зазвичай асоціюється з серцем.

КОМПЕТЕНТІСТЬ

Джерела

Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи, 2016. С. 5, 11 – 12. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/331/pmr.pdf

Таблиця для самооцінювання та розвитку компетентностей молодіжної роботи (заснована на Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи)

	Актуальність цієї компетенції для вашої роботи за шкалою від 1 до 5 (1 - зовсім не стосується; 5 - стосується значною мірою), приклади	**Оцініть ваш рівень компетентності за шкалою від 1 до 5 (1 - зовсім некомпетентний/ некомпетентна; 5 - дуже компетентний/ компетентна)**	**Чи є ще щось, чого ви хочете навчитися, що пов'язане з цією компетентністю? Будь ласка, наведіть приклади**	**Як би Ви хотіли покращити цю компетентність?**	**Коли плануєте досягти запланованих результатів?**
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**
Функція 1. Враховувати потреби та прагнення молодих людей					
КОМПЕТЕНТНІСТЬ 1.1. Будувати позитивні, неупереджені стосунки з молодими людьми					
КОМПЕТЕНТНІСТЬ 1.2. Розуміти соціальний контекст життя молодих людей					
КОМПЕТЕНТНІСТЬ 1.3. Залучати молодь до планування, здійснення та оцінювання молодіжної роботи, використовуючи відповідні партисипативні методи					

1	2	3	4	5	6
КОМПЕТЕНТНІСТЬ 1.4. Ставитися до молодих людей як до рівних					
КОМПЕТЕНТНІСТЬ 1.5. Демонструвати відкритість в обговоренні особистих емоційних проблем молодих людей у контексті молодіжної роботи					
Функція 2. Забезпечувати можливості для навчання молоді					
КОМПЕТЕНТНІСТЬ 2.1. Підтримувати молодих людей у визначенні їхніх освітніх потреб, побажань і стилів, беручи до уваги будь-які спеціальні потреби					
КОМПЕТЕНТНІСТЬ 2.2. Створювати безпечні, мотивуючі та інклюзивні освітні середовища для окремих осіб і груп					
КОМПЕТЕНТНІСТЬ 2.3. Використовувати різні освітні методи, зокрема й ті, що розвивають креативність і стимулюють мотивацію до навчання					

1	2	3	4	5	6
КОМПЕТЕНТНІСТЬ 2.4. Надавати молодим людям можливість керувати та одержувати зворотний зв'язок					
КОМПЕТЕНТНІСТЬ 2.5. Інформувати молодих людей про можливості навчання та підтримувати в їх ефективному використанні					
Функція 3. Підтримувати та розширювати можливості молоді в осмисленні суспільства, у якому вони живуть, і у взаємодії з ним					
КОМПЕТЕНТНІСТЬ 3.1. Допомагати молодим людям визначати та формувати відповідальність за ролі, які вони хочуть виконувати в їхній громаді й суспільстві					
КОМПЕТЕНТНІСТЬ 3.2. Підтримувати молодих людей у визначенні їхніх цілей, розвитку стратегій та організації індивідуальних і колективних дій заради соціальних змін					
КОМПЕТЕНТНІСТЬ 3.3. Підтримувати молодих людей у розвитку критичного мислення й розуміння суспільства та влади, устрою соціальних і політичних систем та можливостей впливу на них					

1	2	3	4	5	6
КОМПЕТЕНТНІСТЬ 3.4. Підтримувати розвиток компетенцій та впевненості в молодих людей					
Функція 4. Підтримувати молодих людей в активному й конструктивному освоєнні міжкультурних відносин					
КОМПЕТЕНТНІСТЬ 4.1. Підтримувати молодих людей у здобутті міжкультурних компетенцій					
КОМПЕТЕНТНІСТЬ 4.2. Забезпечувати взаємодію між молодими людьми різного походження вдома й за кордоном для того, щоб вони могли дізнаватися про інші країни, культурні контексти, політичні погляди, релігії тощо.					
КОМПЕТЕНТНІСТЬ 4.3. Творчо працювати з конфліктами з погляду їх конструктивної трансформації					
КОМПЕТЕНТНІСТЬ 4.4. Активно залучати молодих людей різного походження та ідентичностей до заходів молодіжної роботи					

1	2	3	4	5	6
Функція 5. Активне практикування оцінювання з метою покращення якості здійснюваної молодіжної роботи					
КОМПЕТЕНТНІСТЬ 5.1. Залучати молодих людей до планування й організації оцінювання					
КОМПЕТЕНТНІСТЬ 5.2. Планувати та застосовувати різні партисипативні методи оцінювання					
КОМПЕТЕНТНІСТЬ 5.3. Використовувати результати оцінювання для покращення практичної діяльності					
КОМПЕТЕНТНІСТЬ 5.4. Бути поінформованим щодо новітніх молодіжних досліджень ситуацій і потреб молоді					
Функція 6. Підтримка колективного навчання в командах					
КОМПЕТЕНТНІСТЬ 6.1. Активно оцінювати командну роботу з колегами та використовувати результати для покращення її ефективності					

1	2	3	4	5	6
КОМПЕТЕНТНІСТЬ 6.2. Просити та надавати зворотний зв'язок щодо командної роботи					
КОМПЕТЕНТНІСТЬ 6.3. Ділитися інформацією та практиками молодіжної роботи з колегами					
Функція 7. Робити внесок у розвиток організації та покращення політики і програм для молоді					
КОМПЕТЕНТНІСТЬ 7.1. Активно залучати молодь до формування політики та програм організації					
КОМПЕТЕНТНІСТЬ 7.2. Співпрацювати з іншими у формуванні молодіжної політики					

1	2	3	4	5	6
Функція 8. Розробляти, упроваджувати та оцінювати проєкти					
КОМПЕТЕНТНІСТЬ 8.1. Використовувати підходи проєктного менеджменту					
КОМПЕТЕНТНІСТЬ 8.2. Шукати ресурси й управляти ними					
КОМПЕТЕНТНІСТЬ 8.3. Візуалізувати проєкти, писати звіти та робити презентації					
КОМПЕТЕНТНІСТЬ 8.4. Використовувати за необхідності інструменти інформаційних і комунікаційних технологій					

НАЗВА

ПІДТРИМАННЯ Й НАЯВНІ РЕСУРСИ ДЛЯ СПРИЯННЯ СТВОРЕННЮ БЕЗБАР'ЄРНОГО СЕРЕДОВИЩА В МОЛОДІЖНІЙ РОБОТІ

КОМПЕТЕНТНОСТІ

- знання ресурсів, корисних для посилення соціальної згуртованості і створення безбар'єрного середовища в молодіжній роботі, зокрема від Ради Європи;
- розуміння ролі ресурсів Ради Європи в посиленні соціальної згуртованості і створення безбар'єрного середовища в молодіжній роботі.

ЧАС НА ВИКОНАННЯ

90 хв.

ПЕРЕДУМОВИ

Рекомендуємо проводити цю сесію після того, як учасники й учасниці вже познайомилися з концепціями соціальної згуртованості й безбар'єрного середовища й мали простір для обговорення можливостей посилення соціальної згуртованості й безбар'єрного середовища в молодіжній роботі.

МАТЕРІАЛИ

Фліпчарт, фліпчартний папір, стикери, кольоровий папір, маркери, скотч. Презентація, проєктор, екран – опційно.

ІНСТРУКЦІЯ

Привітайте учасників і учасниць з новим днем і запросіть їх пригадати отриману раніше інформацію. Запитайте: «Що особисто вам найбільше запам'яталося про соціальну згуртованість і створення безбар'єрного середовища в роботі з молодими людьми?» Запропонуйте учасникам і учасницям висловитись у довільному порядку. Зафіксуйте озвучене на фліпчарті. За потреби допоможіть групі пригадати основні моменти. – 15 хв.

Познайомте учасників і учасниць з діяльністю Ради Європи у сприянні соціальній згуртованості й створенню безбар'єрного середовища.

Після кожного презентованого ресурсу запитайте учасників і учасниць, чи має хтось досвід використання цього ресурсу, і запросіть коротко поділитися, для чого його використовують, який відгук. Це допоможе зробити цю сесію практичною, ресурсною і учасники й учасниці можуть звертатись одне до одного, щоб уточнювати деталі й ділитися досвідом використання того чи того ресурсу.

За можливості поділіться власними матеріалами щодо ресурсів для посилення створення безбар'єрного середовища в молодіжній роботі.

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРУ / ФАСИЛІТАТОРЦІ

Проводячи сесію, будьте гнучкими й залиште час на запитання учасників і учасниць. За можливості можна запросити представників / представниць організацій та/або фондів, які мають змогу надати фінанси / ресурси для посилення створення безбар'єрного середовища в молодіжній роботі

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ПОДАЛЬШИХ ДІЙ

Після сесії можна перейти до будь-якої іншої сесії програми.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

1. Європейський комітет соціальної згуртованості. URL: https://www.coe.int/en/web/european-social-charter/european-committee-for-social-cohesion

2. Coyote online Magazine "Social cohesion", Issue 15, May 2010. URL: https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/issue-15-may-2010

3. Компас: посібник з освіти з прав людини за участю молоді. URL: https://www.coe.int/uk/web/compass

4. Освітня збірка «Усі різні – усі рівні». Ідеї, ресурси, методи і вправи для неформальної міжкультурної освіти молодих людей та дорослих. URL: https://rm.coe.int/education-pack-ukrainian-pdf/1680a3ed2f

5. Закладинки: посібник з протидії мові ненависті онлайн через освіту з прав людини. URL: https://rm.coe.int/16806f9aec

6. Скажи своє слово!: посібник з Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті. URL: https://rm.coe.int/have-your-say-manual-ukr/1680789a84

7. Проєкт Ради Європи «Молодь за демократію в Україні».

8. Дослідження потреб молодих людей: крок за кроком: практичний посібник (проєкт, 2021). URL: https://rm.coe.int/research-on-the-needs-of-young-people-practical-guide-yfdu-a/1680a4f3b8

9. Участь молоді: нотатник для молодіжних центрів (проєкт). URL: https://rm.coe.int/notebook-on-youth-participation-for-youth-centres-yfdua/1680a4e8a8

10. Посібник з навчального курсу з молодіжної роботи, інформованої про травму (проєкт, 2022). URL: https://rm.coe.int/posybnyk-trauma-informed-youth-works-ukr-digital-yf-duii/1680a8ec2f

11. Європейський молодіжний фонд. URL: https://rm.coe.int/eyf-presentation-sc-ukraine-v-3-pptx-ukr-1-/1680a90297

12. Підтримка пілотних проєктів Європейським молодіжним фондом. URL: https://www.coe.int/en/web/european-youth-foundation/pilot-activity#

13. Європейський молодіжний центр у Будапешті (EYCB). URL: https://www.coe.int/en/web/youth/eyc-budapest

14. Європейський молодіжний центр у Страсбурзі (EYCS). URL: https://www.coe.int/en/web/youth/eyc-strasbourg

15. ЕРАЗМУС+. URL: https://erasmusplus.org.ua/opportunities/mozhlyvosti-dlya-organizaczij/

Матеріал для розповсюдження

Освітні ресурси, які були розроблені й перекладені в межах діяльності проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні»:

- Дослідження потреб молодих людей: крок за кроком: практичний посібник (проєкт, 2021).

Мета посібника – відповісти на практичні запитання про дослідження потреб молодих людей у громадах і допомогти знайти відповідні інструменти й приклади для таких досліджень.

- Участь молоді: нотатник для молодіжних центрів (проєкт. 2021).

Ідея цього посібника виникла в червні 2021 року під час реалізації компонента «Активізація молодіжних центрів та молодіжна робота» проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні» у співпраці з 14 молодіжними центрами-партнерами Проєкту.

- Посібник з навчального курсу з молодіжної роботи, інформованої про травму (проєкт, 2022).

Ідея цього посібника як методологічної основи для навчання з питань молодіжної роботи, інформованої про травму, виникла у квітні 2022 року під час проведення серії зустрічей молодіжних працівників і працівниць України, присвяченої обговоренню поточних викликів і пріоритетів молодіжної роботи в період війни.

- Симуляційна гра «Червоні лінії» (Як створити молодіжний центр у своїй громаді?) (розроблена Львівським обласним молодіжним центром).

Під час симуляції учасники / учасниці отримують одну з 25 визначених ролей, які можна умовно розподілити на чотири групи: молодь, влада, бізнес, громада. Кожна дійова особа має власні потреби, цілі, інтереси, бажання, переконання й цінності. Виходячи з власної ролі й намагаючись зрозуміти інших, молода людина під час гри починає розуміти, наскільки можуть бути різними інтереси в різних людей і чому так важливо домовлятися. Уся гра обертається навколо питання, яке піднімає молодь, – створення в громаді молодіжного центру й розподіл ресурсів з бюджету або з інших джерел на його функціонування.

- Крок за кроком разом. Підтримка, поради, приклади та можливості для молодіжної роботи з молодими біженцями та біженками.

У цій публікації наведено практичні інструменти молодіжної роботи, які сприятимуть включенню й участі молодих біженців і біженок на місцевому рівні. Особливу увагу приділено участі та включенню молоді як ключовим вимірам побудови інклюзивних суспільств і водночас створенню сприятливого середовища, у якому молоді біженці й біженки зможуть бути повноцінними учасниками й учасницями власного розвитку й розвитку всієї громади.

- Тренерський довідник «Роль молоді у трансформації конфлікту» (T-KIT 12).

У цьому довіднику зібрані добре відомі уявлення про конфлікти та специфічний досвід молодіжних працівників / працівниць у цій галузі, запропоновано заходи, що дадуть змогу застосовувати на практиці й передавати навички і знання щодо трансформації конфлікту в межах освітньої діяльності інституцій, які підтримують партнерство з питань молоді між Європейською Комісією і Радою Європи, просувають підхід за принципами неформальної освіти. У 2022 році розпочато перегляд довідника, оновлення доступні на сайті: https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership

- Стандарти якості в освітніх і навчальних активностях Департаменту молоді Ради Європи (переглянуті в 2016 році).

Метою цих стандартів є забезпечення того, щоб освітню діяльність здійснювали в найкращих можливих умовах і впроваджували найефективніше щодо використання освітніх, фінансових і технічних ресурсів. Документ містить 15 стандартів і критеріїв якості, зокрема: оцінювання навчальних потреб, конкретні цілі, які можна оцінити, визначення компетентностей, які заплановано розвивати.

Грантові можливості Європейського молодіжного фонду[50]

Фонд, який фінансово підтримує європейські молодіжні ініціативи й розпоряджається бюджетом приблизно в три мільйони євро на рік. ЄМФ підтримує заходи молодіжних недержавних організацій, мереж та ініціатив, передовсім міжнародні молодіжні зустрічі, а також кампанії, виставки, публікації, аудіовізуальні матеріали, інтернет-сторінки й пілотні ініціативи. ЄМФ також надає гранти на розвиток міжнародних молодіжних організацій і мереж та управління ними. Починаючи з 1972 р., коли фонд був заснований, прямими бенефіціарами / бенефіціарками проєктів стало близько 300 тис. молодих людей віком від 15 до 30 років. Фонд також підтримує пілотні проєкти місцевих молодіжних організацій у країнах-членах, наприклад, у 2023 році сума такої допомоги становить до 15 000 євро.

Згідно з рішенням Об'єднаної ради з питань молоді Ради Європи від 12 жовтня 2022 р. Європейський молодіжний фонд (EYF) оголосив спеціальний конкурс на підтримання молодих людей з України. Ця ініціатива відповідає поточним потребам, висловленим українською владою й зацікавленими сторонами в галузі молоді. Презентація з інформаційної сесії українською мовою доступна за посиланням: https://rm.coe.int/eyf-presentation-sc-ukraine-v-3-pptx-ukr-1-/1680a90297

Європейські молодіжні центри

Європейський молодіжний центр у Будапешті
Європейський молодіжний центр у Будапешті має дипломатичний статус згідно з угодою про місце перебування між Радою Європи та Угорською державою. Центр також можуть використовувати директорати Ради Європи й зовнішні організації для зустрічей, семінарів і навчальних курсів, а послуги розміщення й харчування доступні на місці.

Європейський молодіжний центр у Страсбурзі
Європейський молодіжний центр у Страсбурзі – це міжнародний навчальний, освітній і конференційний центр, що приймає учасників / учасниць, які відвідують заходи, організовані молодіжним сектором Ради Європи або будь-якою іншою структурою організації.

50. Детально про Європейський молодіжний фонд та його грантові можливості можна дізнатися тут: https://rm.coe.int/eyf-presentation-sc-ukraine-v-3-pptx-ukr-1-/1680a90297

НАЗВА **ПЛАНУВАННЯ ПОДАЛЬШИХ ЗАХОДІВ І НАСТУПНИХ КРОКІВ**

КОМПЕТЕНТНОСТІ

- знання про концепцію соціальної згуртованості в молодіжній роботі та про її зв'язок з правами людини;
- розуміння ролі молодих людей і молодіжних працівників / працівниць у посиленні соціальної згуртованості;
- уміння застосовувати знання про концепцію соціальної згуртованості та її зв'язок з правами людини в молодіжній роботі;
- аналіз власної діяльності з молодими людьми з огляду на сприяння посиленню соціальної згуртованості;
- розуміння суті безбар'єрного середовища в молодіжній роботі;
- уміння застосовувати концепцію безбар'єрного середовища в молодіжній роботі.

ЧАС НА ВИКОНАННЯ **90 хв.**

ПЕРЕДУМОВИ Важливо, щоб перед цією сесією учасники й учасниці мали розуміння концепцій соціальної згуртованості й формування безбар'єрного середовища в молодіжній роботі.

МАТЕРІАЛИ Фліпчарт, папір для фліпчарту, кольорові маркери, скотч, папір А4 різнокольоровий.

ІНСТРУКЦІЯ

Поверніть учасників і учасниць до програми тренінгу і згадайте, які існують бар'єри соціальної згуртованості в молодіжній роботі з різними категоріями молодих людей, які є в їхніх громадах. Для цього запропонуйте охочим сказати, які бар'єри соціальної згуртованості в молодіжній роботі з різними категоріями молодих людей, наявні в їхніх громадах, були озвучені під час заходу (наприклад, архітектурна бар'єрність, відсутність співпраці між різними зацікавленими сторонами: владою, молодіжними працівниками / працівницями, тощо). Відповіді зафіксуйте на фліпчарті (**20 хв.**).

Запропонуйте учасникам і учасницям попрацювати в групах по п'ятеро осіб і подумати, як після навчання вони зможуть подолати ці бар'єри соціальної згуртованості в молодіжній роботі в їхніх громадах. Запропоновані ідеї мають відповідати таким критеріям:

- спрямовані на подолання бар'єрів соціальної згуртованості в молодіжній роботі за участю молодих людей на всіх етапах реалізації ідеї;
- можуть бути реалізовані в межах діяльності організації, яку представляють учасники й учасниці (молодіжного центру чи молодіжної ради тощо).

Запропонуйте групам попрацювати методом мозкового штурму, а потім обговорити ідеї.

На виконання цього етапу – **20 хв.**

Запропонуйте групам домовитися про подальшу діяльність: чи всі в групі надалі розробляють одну спільну ідею, яку реалізовуватиме кожен учасник і кожна учасниця, чи кожен та кожна в групі обирають самостійно будь-яку з ідей групи для подальшого розроблення і втілення. У другому випадку учасники й учасниці працюють індивідуально, але під час роботи можуть звертатися до інших людей з їхньої мінігрупи за порадами.
Деталізація ідей.
Для цього кожна група має відповісти на запитання:

- Що хочемо змінити? (проблема, виклик).
- Що зміниться в житті молодих людей після того, як ми реалізуємо нашу ідею? (максимально конкретний вплив).
- Як ця зміна вирішить проблему і сприятиме соціальній згуртованості?
- На кого спрямовано ідею? (цільова група).
- Що буде зроблено? (ідея, активності).
- Тривалість реалізації? (термін реалізації).
- Як молоді люди з меншими можливостями братимуть участь у реалізації ідеї на всіх етапах: підготовка, реалізація, оцінювання?
- Як ураховано концепцію безбар'єрного середовища?
- Що потрібно для реалізації ідеї? (ресурси).

На виконання цього етапу – **50 хв.**

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРУ / ФАСИЛІТАТОРЦІ

Під час проведення сесії будьте гнучкими в плануванні часу: дивіться, як працюють групи, і за потреби додавайте час на виконання тих чи тих етапів вправи. Зауважте учасникам і учасницям, що вони завжди можуть повертатися до попередніх етапів.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ПОДАЛЬШИХ ДІЙ

Після сесії необхідно перейти до презентації напрацювань.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

Проаналізуйте вашу проєктну ідею за допомогою критеріїв якості проєктів участі (Участь молоді: нотатник для молодіжних центрів. С. 28 – 31). URL: https://rm.coe.int/notebook-on-youth-participation-for-youth-centres-yfdu-a/1680a4e8a8).

1. Офіційна сторінка Офісу Ради Європи в Україні. URL: https://www.coe.int/uk/web/Kyiv

2. Європейський молодіжний фонд. URL: https://www.coe.int/en/web/europeanyouth-foundation

3. Підтримка пілотних проєктів Європейським молодіжним фондом. URL: https://www.coe.int/en/web/europe-an-youth-foundation/pilot-activity#

Матеріал для розповсюдження

Деталізація ідей щодо впровадження концепцій безбар'єрного середовища й соціальної згуртованості в молодіжну роботу.

Що хочемо змінити? (проблема, виклик).

Що зміниться в житті молодих людей після того, як ми реалізуємо нашу ідею? (максимально конкретний вплив).

Як ця зміна вирішить проблему?

На кого спрямовано ідею? (цільова група).

Що буде зроблено? (ідея, активності).

Тривалість реалізації? (термін реалізації).

Як молоді люди з меншими можливостями братимуть участь у реалізації ідеї на всіх етапах: підготовка, реалізація, оцінювання?

Як ураховано концепцію безбар'єрного середовища?

Що потрібно для реалізації ідеї? (ресурси).

НАЗВА

ПЛАНУВАННЯ ПОДАЛЬШИХ ЗАХОДІВ І НАСТУПНИХ КРОКІВ (ПРЕЗЕНТАЦІЯ НАПРАЦЮВАНЬ)

КОМПЕТЕНТНОСТІ

- знання про концепцію соціальної згуртованості в молодіжній роботі та про її зв'язок з правами людини;
- розуміння ролі молодих людей і молодіжних працівників / працівниць у посиленні соціальної згуртованості;
- уміння застосовувати знання про концепцію соціальної згуртованості та її зв'язок з правами людини в молодіжній роботі;
- аналіз власної діяльності з молодими людьми з огляду на сприяння посиленню соціальної згуртованості;
- розуміння суті безбар'єрного середовища в молодіжній роботі;
- уміння застосовувати концепцію безбар'єрного середовища в молодіжній роботі.

ЧАС НА ВИКОНАННЯ

90 хв.

ПЕРЕДУМОВИ

Цій сесії передує напрацювання ідей щодо втілення концепцій безбар'єрного середовища й соціальної згуртованості в молодіжну роботу.

МАТЕРІАЛИ

Фліпчарт, папір для фліпчарту, кольорові маркери, скотч, різнокольоровий папір А4.

ІНСТРУКЦІЯ

Запропонуйте учасникам і учасницям об'єднатися в групи для систематизації напрацювань перед презентацією (**10 хв.**).
Запропонуйте групам презентувати їхні напрацювання (**50 хв.**).
Після кожної презентації попросіть інші групи надати зворотний зв'язок.
На кожну презентацію варто відвести до 5 хв. Розрахуйте час на надання зворотного зв'язку, що надихає, виходячи з кількості презентацій *(після презентації інші команди дають зворотній зв'язок: що сподобалось, що вони вважають сильною стороною ідеї)*. Якщо захід відбувається офлайн, учасники й учасниці можуть писати на стикерах **сильну сторону ідеї** й передавати тим, хто її презентував. Це може стати додатковим натхненням і можливістю побачити інші перспективи. Такі записи стануть добрим нагадуванням після повернення з тренінгу-семінару до громад.
Запропонуйте групам повернутися до їхніх ідей і обговорити зворотний зв'язок: що вони почули, ідеї інших команд. За бажанням групи можуть внести зміни до їхніх ідей.
На цей етап роботи – **15 хв.**

Поверніть групи до спільного кола. Запропонуйте учасникам і учасницям поділитися враженнями від роботи (**15 хв.**). Можливі запитання для обговорення в спільному колі:

1. Як ви почуваєтесь?
2. Чи задоволені ви виконаною роботою?
3. Що допомагало і що заважало в розробленні ідеї?
4. У чому вас необхідно підтримати для реалізації ідеї?
5. Як залучені молоді люди на всіх етапах проєкту?

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРУ / ФАСИЛІТАТОРЦІ

Уважно розрахуйте час на презентацію напрацювань груп і на їх обговорення, щоб усі мали однакові умови. Заохочуйте учасників і учасниць надавати зворотний зв'язок і ділитися власним досвідом.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ПОДАЛЬШИХ ДІЙ

Після цієї сесії можна перейти до підведення підсумків.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

1. Офіційна сторінка Офісу Ради Європи в Україні. URL: https://www.coe.int/uk/web/ kyiv
2. Європейський молодіжний фонд. URL:URL: https://www.coe.int/en/web/european- youth-foundation
3. Підтримка пілотних проєктів Європейським молодіжним фондом. URL: https://www.coe.int/en/web/european-youth-foundation/pilot-activity#

НАЗВА

ЗАКРИТТЯ. ЗАПОВНЕННЯ ФОРМ ЗВОРОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ

КОМПЕТЕНТНОСТІ

- знання методів визначення освітніх цілей, саморефлексії й оцінювання навчального прогресу;
- здатність визначати власні освітні цілі, здійснювати саморефлексію, конструктивно працювати з іншими людьми й робити внесок у спільний навчальний процес;
- аналіз і оцінювання власного навчального прогресу відповідно до поставлених освітніх цілей і власного внеску в спільний навчальний процес.

ЧАС НА ВИКОНАННЯ

90 хв.

ПЕРЕДУМОВИ

Вимоги відсутні.

МАТЕРІАЛИ

Аркуші А4, фліпчартний папір, маркери, анкети зворотного зв'язку, сертифікати, фарби або фломастери.

ІНСТРУКЦІЯ

Повернення до очікувань (10 хв.)
Приготуйте фліпчарт(и) за перший день тренінгу з очікуваннями учасників і учасниць. Поясніть учасникам і учасницям, що під час цієї сесії ви разом пригадаєте ті очікування, які вони зазначали в перший день тренінгу-семінару, і визначите, наскільки тренінг відповів на їхні очікування. Попросіть учасників і учасниць відмітити зірочками чи балами від 1 до 5, наскільки очікування справдилися.

Заповнення оцінної форми (20 хв.)
Поясніть учасникам і учасницям, що їхній зворотний зв'язок є надзвичайно важливим для оцінювання тренінгу-семінару. Попросіть учасників і учасниць заповнити анкету зворотного зв'язку протягом 20 хв.
Якщо ви використовуєте електронну версію анкети, то можна згенерувати QR-код і роздрукувати або вивести на екран і попросити учасників і учасниць відсканувати код і заповнити анкету. Ви також можете розіслати посилання на анкету на електронні пошти учасників і учасниць. Якщо ви використовуєте паперову версію, то роздайте анкети й попросіть учасників і учасниць заповнити їх.

Підведення підсумків. Малюємо спільну картину (20 хв.)
Підготуйте в кімнаті великий аркуш (можна склеїти кілька фліпчартів) і фарби чи фломастери. Попросіть учасників і учасниць намалювати будь-що, що асоціюється в них з темою тренінгу-семінару «Соціальна згуртованість і безбар'єрне середовище в молодіжній роботі». Вони можуть малювати автономні елементи, а можуть доповнювати картини одне одного.

Попросіть учасників і учасниць за бажанням прокоментувати зображені ними елементи.

Коло майбутніх дій (20 хв.)
Запропонуйте учасникам і учасницям по черзі продовжити фразу: «Після цього навчання мій перший крок для посилення соціальної згуртованості в роботі з молодими людьми – це…».

Коло вдячності – 10 хв.
Поясніть учасникам і учасницям, що зараз у них буде можливість подякувати всім учасникам і учасницям або комусь із них особисто (за бажанням), наприклад, за час, який вони провели разом, навчаючись.

Вручення сертифікатів та закриття – 10 хв.
Запропонуйте учасникам і учасницям долучитися до вручення сертифікатів.
Роздайте сертифікати учасникам і учасницям так, щоб кожен і кожна мали сертифікат іншої людини. Запропонуйте їм знайти людину, якій належить сертифікат, і вручити його зі словами привітання й побажань.
Запросіть організаторів / організаторок (якщо вони присутні на заході) до заключного слова й закриття тренінгу-семінару.

ПОРАДИ ФАСИЛІТАТОРУ / ФАСИЛІТАТОРЦІ

Якщо ви відчуваєте, що у вас не вистачає часу, коло вдячності й вручення сертифікатів можна об'єднати, запропонувавши учасникам і учасницям під час вручення сертифікатів висловлювати побажання та/або дякувати одне одному.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ПОДАЛЬШИХ ДІЙ

Запросити створити спільний онлайн простір для обміну ідеями та комунікації.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

1. Оцінка місцевої майстерні чи тренінгу. Курикулум для експертів та експерток проєкту Ради Європи «Молодь За Демократію В Україні». Проєкт. URL: https://rm.coe.int/curiculum-draft-youth-for-democracy-in-ukraine/1680a40ea6
2. Оцінювання. T-Kit 6: Training Essentials (p. 96 – 103). URL: https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/128207003/T-KIT-6-023322-GBR.pdf/5f9a09c0-e69c-93b2-0fd5-fe9fa6f421f3

Матеріал для розповсюдження
Анкета зворотного зв'язку після тренінгу (наведено нижче).

Джерела
T-Kit 10: Educational Evaluation in Youth Work. URL: https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47261233/T-Kit_10.pdf/8d-85c6ac-05e5-4715-8f43-0f9c3018772a?t=1377272318000
Оновлене видання тренерського довідника «T-Kit 6: Training Essentials» (англ. мовою, 2021 рік). URL: https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/128207003/T-KIT6-023322-GBR.pdf/5f9a09c0-e69c-93b2-0fd5-fe9fa6f421f3

АНКЕТА ЗВОРОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ ПІСЛЯ НАВЧАННЯ

Матеріал для розповсюдження

Шановні учасники й учасниці, ця анкета потрібна для того, щоб дізнатися вашу думку щодо підготовки, організації, методології та практичного використання знань, здобутих у ході тренінгу. Будемо вдячні вам за щирість!
*Обов'язкові

1. Якою мірою навчання задовольнило ваші очікування? (поставте відмітку від 1 до 5, де 1 – зовсім не задовольнило, 5 – цілком задовольнило)*

1	2	3	4	5

2. Якою мірою, на вашу думку, було досягнуто мети тренінгу-семінару: посилення компетентностей молодіжних працівників і працівниць у забезпеченні безбар'єрного простору в роботі з молодими людьми для досягнення соціальної згуртованості? (поставте відмітку від 1 до 5, де 1 – не досягнуто, 5 – цілком досягнуто)*

1	2	3	4	5

3. Якою мірою, на вашу думку, ви досягли такого результату: актуалізувати розуміння понять «права людини», «доступ до прав людини», «молодіжна робота»? (поставте відмітку від 1 до 5, де 1 – не досягнуто, 5 – цілком досягнуто)*

1	2	3	4	5

4. Якою мірою, на вашу думку, ви досягли такого результату: дослідити значення й концепцію соціальної згуртованості в галузі молодіжної роботи та її взаємозв'язок із правами людини? (поставте відмітку від 1 до 5, де 1 – не досягнуто, 5 – цілком досягнуто)*

1	2	3	4	5

5. Якою мірою, на вашу думку, ви досягли такого результату: глибше зрозуміти такі бар'єри для соціальної згуртованості, як стереотипи, упередження, дискримінація? (поставте відмітку від 1 до 5, де 1 – не досягнуто, 5 – цілком досягнуто)*

1	2	3	4	5

6. Якою мірою, на вашу думку, ви досягли такого результату: критично аналізувати концепцію безбар'єрного середовища як інструменту сприяння соціальній згуртованості? (поставте відмітку від 1 до 5, де 1 – не досягнуто, 5 – цілком досягнуто)*

1	2	3	4	5

7. Якою мірою, на вашу думку, ви досягли такого результату: підвищити обізнаність про хороші практики й виклики роботи з молоддю в галузі соціальної згуртованості? (поставте відмітку від 1 до 5, де 1 – не досягнуто, 5 – цілком досягнуто)*

1	2	3	4	5

8. Якою мірою, на вашу думку, ви досягли такого результату: застосовувати власний професійний досвід для розроблення ідей щодо створення безбар'єрного середовища в молодіжній роботі на місцевому, регіональному й національному рівнях? (поставте відмітку від 1 до 5, де 1 – не досягнуто, 5 – цілком досягнуто)*

1	2	3	4	5

9. Якою мірою, на вашу думку, ви досягли такого результату: означити компетентності й навички молодіжних працівників і працівниць, аби сприяти розбудові соціальної згуртованості? (поставте відмітку від 1 до 5, де 1 – не досягнуто, 5 – цілком досягнуто)*

1	2	3	4	5

10. Якою мірою, на вашу думку, ви досягли такого результату: визначити потреби молодіжних працівників і працівниць у створенні безбар'єрного середовища в роботі з молоддю, зокрема відповідно до змісту Національної стратегії безбар'єрного середовища в Україні на період до 2030 року? (поставте відмітку від 1 до 5, де 1 – не досягнуто, 5 – цілком досягнуто)*

1	2	3	4	5

11. Які елементи в програмі навчання вам були корисними найбільше? Будь ласка, поясніть чому*.

12. Які елементи в програмі навчання вам були зовсім не корисними? Будь ласка, поясніть чому*.

13. Якою мірою робота тренерів і тренерок відповідала цілі й завданням навчання, сприяла вашому професійному розвитку? (поставте відмітку від 1 до 5, де 1 – мінімально, 5 – максимально).*

1	2	3	4	5

14. Надайте, будь ласка, зауваження й побажання щодо організаційного й інформаційного забезпечення навчання.*

15. Зазначте, будь ласка, три наступні кроки, які ви плануєте зробити за результатами навчання.*

16. Яку ідею ви би хотіли реалізувати з молодими людьми в напрямі посилення соціальної згуртованості та створення безбар'єрного середовища? Коротко опишіть її (назва і зміст ідеї, цільова група, тривалість/термін реалізації).*

17. Як молоді люди різних категорій, що є в громаді, братимуть участь у реалізації ідеї на всіх етапах? (підготовка, реалізація, оцінювання).*

18. Які питання залишилися для вас невирішеними?

19. Будь ласка, укажіть ваш вік*.

20. Будь ласка, укажіть вашу стать.*

21. За бажанням укажіть ваші ім’я та прізвище.

ЕНЕРДЖАЙЗЕРИ [51]

Для проведення в офлайн-форматі

- **Енерджайзер «Рахуємо до… без 3»**

Запросіть учасників і учасниць стати в коло й по черзі рахувати по порядку від 1 до, наприклад, 30, але коли потрібно вимовити або число, у якому є цифра 3, або число, яке без остачі ділиться на 3, то потрібно не озвучувати його, а плескати один раз долонями. Якщо хтось вимовив число, у якому є цифра 3, або число, яке без остачі ділиться на 3, розпочинайте все з початку.

- **Енерджайзер «Стаємо в ряд за …. »**

Поясніть учасникам і учасницям, що їм потрібно без слів розміститися послідовно за: 1) датою народження (число й місяць); 2) кількістю років у молодіжній роботі; 3) кількістю годин, які вони витратили, щоб дістатися на тренінг, тощо. Після кожного раунду попросіть учасників і учасниць по черзі озвучити їхні відповіді.

- **Енерджайзер «Маркер»**

Запросіть учасників і учасниць стати в коло й поясність, що завдання полягає в тому, щоб назвати якомога більше способів, як можна застосувати звичайний маркер. Візьміть маркер, запропонуйте учасникам і учасницям передавати його по колу й розповідати, як його можна застосувати.

Примітка: замість маркера можна використати будь-який інший предмет.

- **Енерджайзер «Що в нас спільного?»**

Попросіть учасників і учасниць об'єднатися в пари. Поясність, що вони мають якомога швидше знайти й записати п'ять характеристик, які є спільними для обох. Важливо віднайти не очевидні речі, як, наприклад, спільний колір очей, а щось, що потребує спілкування. Далі пари об'єднуються в четвірки й шукають спільне між знайденими на попередньому етапі характеристиками. Об'єднання учасників і учасниць триває доти, поки не утворяться дві великі групи з учасників і учасниць.

- **Енерджайзер «Якби я був / була?»**

Поясніть учасникам і учасницям, що завдання полягає в тому, щоб завершити речення на кшталт: «Якби я був / була книгою, то був / була би... (можна додавати жанр або придумати назву), тому що…» або «Якби я був / була їжею, то хотів / хотіла би бути..., тому що…» і т. ін. Енерджайзер можна проводити, сидячи в спільному колі.

- **Енерджайзер «Що я перше роблю зранку?»**

Запросіть учасників і учасниць стати в коло й по черзі показувати дію, яку він / вона робить, коли просинається зранку. Усі інші учасники й учасниці мають повторювати рух попереднього учасника чи попередньої учасниці.

51. Тут зібрані енерджайзери, які тренерська команда використовує протягом багатьох років. Ми доклали максимум зусиль, щоб зазначити в тексті всі посилання на авторів / авторок і віддати належне цим людям. Просимо вибачення за будь-які недоліки з нашого боку, ми будемо раді виправити їх у наступному виданні.

Для проведення в онлайн-форматі:

- **Енерджайзер «Я ніколи «не…»»**

Попросіть учасників і учасниць тримати перед екраном відкриту долоню. Далі по черзі учасники й учасниці мають назвати одну дію, яку вони ніколи не робили, наприклад, «я ніколи не був / не була в горах». Усі, хто це робили, загинають один палець. Черга переходить далі. Енерджайзер триває доти, доки в більшості учасників і учасниць не буде загнуто всі пальці на руці.
Важливо: для участі в цьому енерджайзері в учасників і учасниць має бути включена камера.

- **Енерджайзер «Трохи про себе»**

Запросіть першого учасника / першу учасницю (за бажанням) продемонструвати в камеру будь-який особистий предмет, розташований у безпосередній близькості (наприклад, на робочому столі), і пояснити, як цей предмет характеризує його або її як особистість або яке значення має цей предмет у житті учасника / учасниці. Далі слово передають наступному учаснику / наступній учасниці, і дія повторюється.

- **Енерджайзер «Що є поруч?»**

Назвіть будь-який колір і попросіть учасників і учасниць показати, що є біля них такого кольору або з його елементами. Окрім кольору, можна називати відчуття / почуття й просити учасників і учасниць показати предмет біля них, що асоціюється, наприклад, з почуттям любові, тощо…

- **Енерджайзер «Смузі дня»**

Запропонуйте групі скласти ідеальний рецепт смузі, додаючи від кожного учасника й кожної учасниці по одному інгредієнту, назва якого починається на першу літеру його або її імені. Розпочніть першим / першою, щоби показати приклад формулювання фрази, наприклад: «Мене звуть Валентина, і я додаю у смузі 100 грам вишні, аби він був з кислинкою». Далі пропонуйте учасникам і учасникам по черзі називати той інгредієнт, який вони додають до смузі, його кількість чи вагу (кілограми, грами, штуки і т. ін.), і попросіть пояснити, чому (для чого) вони додають саме цей інгредієнт.
Важливо: необхідно слідкувати, щоб інгредієнти не повторювалися.

- **Енерджайзер «Рахуємо до 33»**

Попросіть учасників і учасниць увімкнути мікрофони й вимкнути камери. Поясніть, що їм необхідно буде порахувати від 1 до 33 по черзі. Якщо ту саму цифру називають кілька учасників / учасниць, необхідно починати все з початку. Цифри мають бути названі по порядку по одному разу кожна.

- **Енерджайзер «Суперпредмет»**

Об'єднайте учасників і учасниць у дві групи. Поясність командам, що вони мають протягом кількох хвилин придумати й записати якомога більше способів застосування будь-якого предмета, наприклад, ручки, канцелярської скріпки, чашки й т. ін. Коли час закінчується, команди зачитують їхні варіанти й повторювані способи використання предмета викреслюють. У підсумку перемагає та команда, яка дала найбільшу кількість оригінальних відповідей.
Важливо: дотримуйтесь визначеного часу; перед початком наведіть приклади предметів, які можна використовувати.

Ідея цього посібника як методологічної основи для навчання з питань соціальної згуртованості й безбар'єрного середовища в молодіжному секторі в Україні виникла після проведення п'ятиденного тренінгу-семінару з соціальної згуртованості й безбар'єрного середовища 17 – 21 жовтня 2022 року в онлайновому форматі.

Тренінг-семінар був організований проєктом Ради Європи «Молодь за демократію в Україні: II Фаза» у співпраці з Міністерством молоді та спорту в межах переглянутого плану роботи Проєкту.

> *Для себе розкрила важливість розуміння понять «мати права» і «мати доступ до цих прав». Тобто зв'язок між мною як молодіжним працівником і молоддю посилений у розрізі моєї ролі в забезпечені доступу молоді до її прав і можливостей.*
>
> ***Молодіжна працівниця, учасниця тренінгу-семінару***

Цей посібник містить опис навчальної програми й відповідних сесій для проведення п'ятиденного навчання для молодіжних працівників і працівниць. Крім того, програма навчання може бути використана як конструктор й адаптована до потреб аудиторії, формату й наявного часу. Кожна сесія є завершеним навчальним блоком і має пояснення щодо передумов і можливих подальших дій. У порадах до вправ наведено ідеї про проведення тих чи тих вправ онлайн з огляду на досвід проведення тренінгу-семінару в жовтні 2022 року.

UKR

www.coe.int

Рада Європи є провідною організацією із захисту прав людини на континенті. Вона нараховує 46 держав-членів, включно з усіма державами-членами Європейського Союзу. Усі держави-члени Ради Європи приєдналися до Європейської конвенції з прав людини – договору, спрямованого на захист прав людини, демократії й верховенства права. Європейський суд з прав людини здійснює нагляд за виконанням Конвенції в державах-членах.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE